

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Helena Zavázalová

Evropská politika výzkumu

Současný vývoj a perspektivy

Diplomová práce

Praha 2007

Autor práce: Bc. Helena Zavázalová

Vedoucí práce: Prof. Ing. Luděk Urban, CSc., Jean Monnet Professor

Oponent práce:

Datum obhajoby: červen 2007

Hodnocení:

Bibliografický záznam

ZAVAŽALOVÁ, Helena. *Evropská politika výzkumu. Současný vývoj a perspektivy*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2007. 119 stran. Vedoucí diplomové práce prof. Ing. Luděk Urban, CSc., Jean Monnet Professor.

Anotace

Diplomová práce „Evropská politika výzkumu. Současný vývoj a perspektivy“ pojednává o posledním vývoji a současném stavu výzkumné politiky EU a zjišťuje, proč přes veškeré snahy Evropa nedokázala zlepšit výkonnost a zvětšit objem svého výzkumu a vývoje. V poslední části práce krátce hledá pozici evropského výzkumu v ČR a pozici ČR v evropském výzkumu a zkoumá přínosy pro ČR. První část se zabývá šestým rámcovým programem Společenství pro výzkum a technologický vývoj, krátkou analýzou expertních zpráv a příspěvků do debaty odborné veřejnosti k tomuto tématu. Nakonec se zabývá změnami, které se promítly do nového, sedmého rámcového programu. Druhá část práce pojednává o pozici výzkumné politiky v žebříčku priorit Evropské komise a o expertních zprávách a jejich názorech na evropský VaV. Zároveň tato část přináší analýzu nových nástrojů a iniciativ, jako Evropská výzkumná rada a její granty či Evropské technologické platformy. Poslední část je věnována České republice, respektive místu evropského výzkumu v českém systému veřejné podpory výzkumu a vývoje a přináší krátkou případovou studii o západočeském regionu.

Annotation

The diploma thesis „European R&D policy. Recent development and perspectives“ deals with the last development and the state-of-the-art of the EU research policy. The thesis examines why, despite all efforts, Europe has not managed to increase the volume and efficiency of its research and technological development. The last part of the thesis shortly examines the position of the European research in the Czech Republic and of the Czech Republic in the European research and the benefits for CR. First part of the study deals with the Community sixth framework programme for R&D; it brings a short analysis of expert reports and of the debate of stakeholders to this topic. Finally, it deals with changes that were projected to the new, seventh framework programme. Second part of the thesis deals with the position of research policy in the ranking of priorities of the European Commission and also about expert reports and their opinions on the European R&D. At the same time this chapter brings an analysis of new instruments and initiatives, such as the European Research Council and the European Technology Platforms. Last part is dedicated to the Czech Republic and the place of the European research in the Czech public R&D support system; it also brings a short case study on the West Bohemian region.

Klíčová slova

Výzkum, technologický vývoj, Evropská unie, EU, výzkumná politika, rámcové programy, ČR

Keywords

Research, technological development, European Union, EU, research policy, framework programmes, Czech Republic

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze, dne 16.5.2007

Helena Závazalová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu prof. Ing. Lud'ku Urbanovi, CSc. za ochotné a pečlivé vedení a svému konzultantovi Ing. Jiřímu Vackovi, CSc. za ochotu a rady. Dále bych ráda poděkovala všem, kteří mi poskytli k diplomové práci rozhovory - v abecedním pořadí RNDr. Vladimír Albrecht, CSc., RNDr. Adolf Filáček, CSc., Ing. Luděk Hynčik, Ph.D., Ing. Jana Klementová, Mgr. Marcela Linková, Ing. Jan Sedláček CSc., Ing. Jiří Vacek, Ph.D., Prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc.

1	ÚVOD	7
2	RÁMCOVÉ PROGRAMY SPOLEČENSTVÍ PRO VÝZKUM A TECHNOLOGICKÝ VÝVOJ	13
2.1	Novinky Šestého rámcového programu.....	16
2.2	Marimonova zpráva.....	22
2.3	Ormalova zpráva	23
2.4	Sedmý rámcový program.....	29
3	SOUČASNÝ VÝVOJ EVROPSKÉ POLITIKY VAV	41
3.1	Lisabonská strategie a ERA	44
3.2	Kokova zpráva a Obnovená strategie	48
3.3	Společný přístup k výzkumu a inovacím a Ahova zpráva.....	52
3.4	Hlavní novinky v Evropském výzkumném prostoru.....	59
3.4.1	Evropská rada pro výzkum	59
3.4.2	Evropské technologické platformy a Společné technologické iniciativy	61
3.4.3	Evropský technologický institut.....	65
3.5	Další možnosti evropského financování VaV a témata související s výzkumem	67
4	EVROPSKÝ VÝZKUM V ČESKÉ REPUBLICĚ	74
4.1	Evropský výzkumný prostor a rámcové programy v českém systému veřejné podpory výzkumu a vývoje	75
4.1.1	Možný vliv českého aparátu na rámcové programy EU.....	75
4.1.2	Vliv evropské výzkumné politiky na český systém veřejné podpory výzkumu a vývoje	79

4.2	Podpora účasti českých subjektů v projektech rámcových programů EU	82
4.3	Úspěšnost české účasti a překážky na domácí půdě.....	87
4.4	Případová studie západočeského regionu	93
5	ZÁVĚR	100
6	SUMMARY.....	106
7	SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	108
8	SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	109
9	SEZNAM ZKRATEK.....	118

1 ÚVOD

V lednu 2006 byla publikována zpráva expertní skupiny pod vedením pana Eska Aha¹ s názvem „Vytváření inovativní Evropy“. V hodnocení pokroku směrem k inovační výkonnosti zde starý kontinent dopadl slabě. Jednou z příčin krátkého dechu Evropy v dynamickém rozvoji inovativní ekonomiky je stav jejího výzkumu a vývoje². Evropa zaostává za Spojenými státy americkými a Japonskem nejen v objemu investic do VaV, ale i v počtu výzkumníků na tisíc zaměstnanců či v počtu patentů.³ Výzkum a vývoj je přitom nejvýznamnějším zdrojem technologických inovací, které v posledních desetiletích udávají tón v globální ekonomice. Společně se vzděláním a inovacemi tvoří tzv. znalostní trojúhelník, který je bází znalostní ekonomiky.

Evropská rada, tedy sbor nejvyšších představitelů států a vlád členských zemí EU, v Lisabonské strategii roku 2000 vytyčila cíl stát se nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou na světě⁴. Barcelonský summit v roce 2002 pak cíl posílit výzkum a vývoj kvantifikoval – Evropa má do roku 2010 dosáhnout průměrné výše investic do výzkumu a vývoje 3% HDP.⁵ Lisabonských cílů nebude dosaženo, pokud Evropa nebude disponovat množstvím špičkových výsledků výzkumu a vývoje, které jsou zdrojem pro inovace. Jelikož v současné době Evropa významně zaostává nejen v objemu investic do VaV, ale i v poměrném počtu patentů, za USA a Japonskem,

¹ Zpráva vyšla v lednu 2006, podrobněji o zprávě v kapitole 3.3

² dále i VaV. Mezinárodně uznávaná definice výzkumu a vývoje, kterou pro tuto práci využívám, je popsána v tzv. Frascatiho manuálu OECD: OECD, *Frascati Manual. The Measurement of Scientific and Technological Activities*, OECD Publishing, 2003, ISBN 9789264199033, 256 stran

³ OECD, *OECD Factbook 2007: Economic, Environmental and Social Statistics*, ISBN: 978-92-64-02946-0, str. 147, 148 a 150, dostupné na

<http://titania.sourceoecd.org/vl=11338856/cl=11/nw=1/rpsv/factbook/> staženo 10.5.2007

⁴ EVROPSKÁ RADA, závěry předsednictví, Lisabon, březen 2000, dostupné na

http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm, staženo 4.4.2007

⁵ EVROPSKÁ KOMISE, *More research for Europe. Towards 3% GDP*, sdělení č.COM(2002) 499, Brusel, září 2002, 22 str., dostupné na <http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/499/en.pdf>, staženo 16.2.2007

měla by se snažit posílit svou výzkumnou základnu za účelem dosažení inovačního potenciálu těchto dvou světových technologických vůdců.

Problematika výzkumné politiky je poměrně široká a zasahuje do oblastí vzdělání, vědy a inovací. V Evropské unii vedle sebe v současné době koexistuje 27 různých národních politik výzkumu a vývoje, které doplňuje výzkumná politika prováděná Evropskou unií v rámci prvního pilíře, zejména ve spojení s podporou konkurenceschopnosti Evropy. Tato práce se však bude věnovat pouze poslední zmíněné, unijní politice na podporu výzkumu a vývoje a pouze její současné podobě. Ačkoliv existuje v češtině řada uživatelských příruček pro zájemce o čerpání evropských grantů na výzkum a vývoj, v současné době není k dispozici mnoho česky psaných studií, které by se evropské výzkumné politice věnovaly v širším smyslu. Publikace, které se věnují dopadům evropské výzkumné politiky v České republice, jsou ještě vzácnější. Toto téma však přitom snad nemůže být aktuálnější. I z těchto důvodů jsem se rozhodla pro téma evropské výzkumné politiky.

V Evropské unii toho bylo o výzkumu a vývoji od roku 2000 napsáno a řečeno již mnoho. Důkazem je nepřehledné množství sdělení Komise a dalších zpráv, názorů a příspěvků do debaty ze strany zainteresovaných skupin. Evropské společenství navíc již více než dvacet let vypisuje víceleté rámcové programy pro výzkum a vývoj, pomocí nichž dává k dispozici evropským výzkumníkům i podnikatelům granty na výzkumné a vývojové aktivity. Rozpočet těchto programů se neustále zvyšuje a rozšiřují se také oblasti možné podpory. Statistiky o evropském výzkumu, vývoji a inovacích ale nevykazují od roku 2000 žádný významný posun ani v objemu investic do výzkumu a vývoje, ani v počtu výzkumníků. Vystává tedy otázka, proč se situace v EU v této oblasti nelepší a proč se přes všechny výše uvedené aktivity zejména Evropské komise Evropě nedaří dosáhnout svých cílů.

Tato práce se pokusí ve světle současného stavu evropské výzkumné politiky shrnout existující problémy, názory na jejich řešení. Práce bude sledovat zejména změny mezi 6. a 7. rámcových programem pro výzkumu a technologický vývoj, zprávy expertních skupin o stavu evropského VaV a nové iniciativy, které se objevily v souvislosti s Evropským výzkumným prostorem. Zároveň práce nahlédne na současnou evropskou výzkumnou politiku optikou českého prostředí a shrne její nejdůležitější dopady na úrovni státu i výzkumných institucí, přičemž se soustředí na otázku, jak se k podpoře evropského výzkumu u nás staví státní správa.

Práce se sestává ze tří hlavních kapitol. První z nich se věnuje rámcovým programům. První část hovoří o šestém rámcovém programu a novinkách, které tento program přinesl oproti předchůdcům. V dalších dvou částech se píše o hodnotících expertních zprávách, které byly vypracovány na žádost Komise v reakci na 6. rámcový program a o tématech debat, které vyvolaly. Kapitola nakonec přináší informace o nejnovějším, 7. rámcovém programu a o tom, jak se do něj promítly změny, iniciované expertními zprávami a debatami odborné veřejnosti. Druhá kapitola se věnuje současnému vývoji evropské výzkumné politiky, čímž se rozumí vývoj od Lisabonské strategie a návrhu evropského výzkumného prostoru přes Kokovu zprávu a Obnovenou strategii až po nejnovější společný přístup k výzkumu a inovacím a Ahovu zprávu. Další část kapitol se věnuje hlavním uskutečněným novinkám evropského výzkumného prostoru, jmenovitě Evropské výzkumné radě, Evropským technologickým platformám, Společným technologickým iniciativám a nakonec návrhu Evropského technologického institutu. Poslední část kapitoly se krátce věnuje dalším možnostem financování výzkumu pomocí prostředků EU a tématům, které s evropskou výzkumnou politikou souvisejí. Poslední kapitola práce hovoří o českém prostředí. V první části se píše o místu rámcových programů a evropského výzkumného prostoru v českém systému

veřejné podpory VaV a o vzájemných vlivech obou prostředí. Další část se věnuje podpoře účasti českých subjektů v projektech rámcových programů ze strany české státní správy, na což navazuje další část, která hodnotí dosavadní úspěšnost českých subjektů v rámcových programech. Čtvrtá a poslední část kapitoly přináší krátkou ilustrativní případovou studii o západočeském regionu, o působení tamní podpůrné organizace a o zapojování subjektů do projektů rámcových programů.

Na celoevropské úrovni byly napsány dokumenty o problematice evropského zaostávání ve výzkumu a vývoji. Za všechny se této problematice věnují již zmiňovaná Kokova i Ahova zpráva. Statistiky o výzkumu, vývoji a inovacích pravidelně přináší Eurostat⁶ i OECD⁷. Problematice výzkumné politiky v EU se věnuje i mezinárodní srovnávací analýza autorů Philippa Laréda a Philippa Mustara *Research and Innovation Policies in the New Global Economy*⁸, která se vedle EU věnuje například Spojeným státům americkým, Japonsku, Jižní Koreji a některým evropským zemím jako Německo, Francie, Itálie či Švédsko. Kniha však byla publikována v roce 2001 a vzhledem k rychlosti vývoje výzkumné politiky v EU v posledních letech již z dnešního pohledu kniha není aktuální, alespoň co se týče výzkumné politiky EU.

Vzhledem k danému tématu je v diplomové práci převážně využívána metoda analýzy dokumentů, a to zejména primárních zdrojů EU a statistik. Vedle toho jsem v rámci přípravy práce uskutečnila osm rozhovorů s českými osobnostmi, které každá mají něco společného s tématem evropského VaV a dohromady dle mého názoru pokrývají spektrum důležitých českých aktérů. Vedle rozhovoru s prof. Ing. Ivanem Wilhelmem, CSc., který je vládním zmocněncem pro evropský výzkum, byl uskutečněn

⁶ Evropský statistický úřad

⁷ Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

⁸ LARÉDO, P. a MUSTAR, P., *Research and Innovation in the New Global Economy, an International Comparative Analysis*, edice New Horizons in the Economics of Innovation, 524 stran, Edward Elgar Publishing Velká Británie, 2001

rozhovor s RNDr. Vladimírem Albrechtem, CSc., hlavním řešitelem projektu Národního informačního centra o evropském výzkumu. Svým rozhovorem přispěla i Mgr. Marcela Linková, která je řešitelkou projektu Národního kontaktního centra – ženy a věda a zároveň koordinátorkou projektu 6. rámcového programu, jichž je z řad Čechů jen velmi málo. Rozhovor dále poskytli Ing. Jiří Vacek, Ph.D., hlavní řešitel projektu Regionální kontaktní organizace pro západní Čechy (RKO ZČ), Ing. Jana Klementová, ředitelka firmy BIC Plzeň, společnost ručením omezeným, a partnerka konsorcia RKO ZČ, Ing. Jan Sedláček, Ph.D., partner konsorcia RKO ZČ a zároveň vedoucí pracovník firmy Škoda výzkum, sám aktivní v projektech rámcových programů. Výčet uzavírají Ing. Luděk Hynčík, Ph.D., vědecký pracovník Západočeské univerzity v Plzni a partner ve čtyřech projektech rámcových programů a RNDr. Adolf Filáček, CSc., v současnosti český zástupce v jednom z programových výborů 7. rámcového programu.

Prameny použité k přípravě této práce jsou zejména oficiálními legislativními dokumenty EU, například Rozhodnutí týkající se rámcových programů, nebo legislativně nezávazná Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě. Mezi další používané dokumenty patří expertní zprávy, vypracované na objednávku Komise. Práce se neopírá o téměř žádnou literaturu, což pramení z jejího charakteru a aktuálnosti. V kapitole 2 byl využit článek z britského časopisu Science|Business, nezávislého zpravodajského servisu, který se snaží spojit vědu, technologie a podnikání a tím podpořit fungování trhu s novými technologiemi. Do sítě tohoto zpravodajského časopisu patří například univerzita v Cambridge nebo švédský Karolinska institut.⁹ Časopis tak lze považovat za seriózní zdroj informací. V kapitole 3 je využíván jako zdroj informací internetový portál EurActiv.com, který je považován za velmi seriózní

⁹ informace z portálu časopisu, <http://www.sciencebusiness.net>

zpravodajský server o dění v Evropské unii. Práce přináší z tohoto serveru informaci, týkající se názorů na Evropský technologický institut. Tyto názory nepovažuji za přínosné z hlediska vědy, protože autoři názorů si přáli zůstat v anonymitě, nicméně existenci takových názorů nelze přehlížet. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla zpravodajský server citovat. Diplomová práce se tedy opírá zejména o prameny z dílny Evropské unie a o názory odborné veřejnosti, ať již vyjádřené v rámci debat organizovaných Unií, nebo v rámci rozhovorů.

2 RÁMCOVÉ PROGRAMY SPOLEČENSTVÍ PRO VÝZKUM A TECHNOLOGICKÝ VÝVOJ

Rámcové programy¹⁰ jsou páteří systému podpory výzkumu a technologického vývoje na úrovni Společenství. Jsou ústředním finančním nástrojem i právním rámcem všech aktivit, které ve věcech výzkumu a vývoje Společenství podniká. Evropská komise se jejich prostřednictvím snaží naplňovat povinnost vyplývající ze Smlouvy, kde od dob přijetí Jednotného evropského aktu stojí: „Cílem Společenství bude posilovat vědeckou a technologickou základnu evropského průmyslu a podporovat jeho větší konkurenceschopnost na mezinárodní úrovni.“ Amsterdamská smlouva navíc tuto formulaci prodloužila a doplnila o „a zároveň podporovat veškeré výzkumné aktivity, které budou považovány za potřebné pro plnění všech ostatních Kapitol této Smlouvy.“¹¹ V současné době je patrně největší pozornost věnována komunitárnímu projektu Evropský výzkumný prostor (ERA)¹², o němž bude mimo jiné pojednávat kapitola „Současný vývoj evropské politiky výzkumu a vývoje“. Finanční prostředky určené na vytváření, posilování a strukturování ERA jsou ovšem také definovány v rámcových programech. ERA je vytvářen, posilován a strukturován za pomoci nástrojů rámcových programů. Přestože EU podniká z iniciativy Komise v současné době mnoho rozličných aktivit a iniciativ na poli podpory výzkumu a vývoje, rámcové programy zůstávají klíčovým finančním a právním nástrojem, jehož utváření je vždy věnována velká pozornost ze strany jak politické, tak odborné veřejnosti.

¹⁰ Rámcové programy ES pro výzkum, technologický vývoj a demonstrační aktivity; dále jen „rámcové programy“, nebo zkratkou RP

¹¹ EVROPSKÁ UNIE, *Smlouva o EU a smlouva o ES, konsolidovaná verze*, Hlava XVIII, článek 163, dostupná na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/ce321/ce32120061229en00010331.pdf>, staženo 15.9.2006

¹² European Research Area

V roce 1982 poslala Komise Radě EU návrh prvního rámcového programu na období 1984 – 1987. Rada v roce 1983 přijala usnesení o rámcových programech Společenství pro výzkum, vývoj a demonstrační aktivity, na základě kterého v roce 1984 odstartoval první rámcový program ES na 4 roky a s ním také tradice těchto rámcových programů. Od počátku roku 2007 běží již 7. rámcový program. Informační servis o výzkumu a vývoji ES CORDIS¹³ bohužel poskytuje informace o rámcových programech až od 4. RP, tedy od roku 1994. Přesto však víme, že většina prostředků z prvního programu byla věnována na výzkum a vývoj v oblasti neatomové energetiky, tato oblast představovala přibližně 50% rozpočtu.¹⁴ Celkový rozpočet programu byl 3,8 miliard Euro.¹⁵ Více než 20% prostředků bylo věnováno na výzkum v oblasti informačních a komunikačních technologií. V roce 1984 byly také vytvořeny Řídící a poradní výbory (CGC) podle odvětví výzkumu a vývoje, které se měly starat o porovnávání a koordinaci národních výzkumných politik.¹⁶

Všechny doposud uskutečněné rámcové programy byly bezpochyby významné pro evropský výzkum a vývoj. Jejich význam však až do konce RP5 spočíval spíše ve vytváření nových schémat, modelů a zejména sítí. Vedle toho také rámcové programy ukazovaly, jaké oblasti výzkumu a vývoje jsou považovány za prioritní Komisí a nejvyššími evropskými politickými činiteli. Od masivní podpory výzkumu neatomové energie během 80. let a začátku 90. let se důraz v polovině 90. let přesunul na informační a komunikační technologie.¹⁷ Tento přesun odráží zesílené vnímání technologické propasti mezi Evropou, USA a nově Japonskem. Ve Spojených státech

¹³ <http://cordis.europa.eu>

¹⁴ WORLD ENERGY COUNCIL, *Energy technologies for twenty-first century*, Londýn, 2001, studie dostupná na http://www.worldenergy.org/wec-geis/publications/reports/et21/annex_I/eudata.asp#2

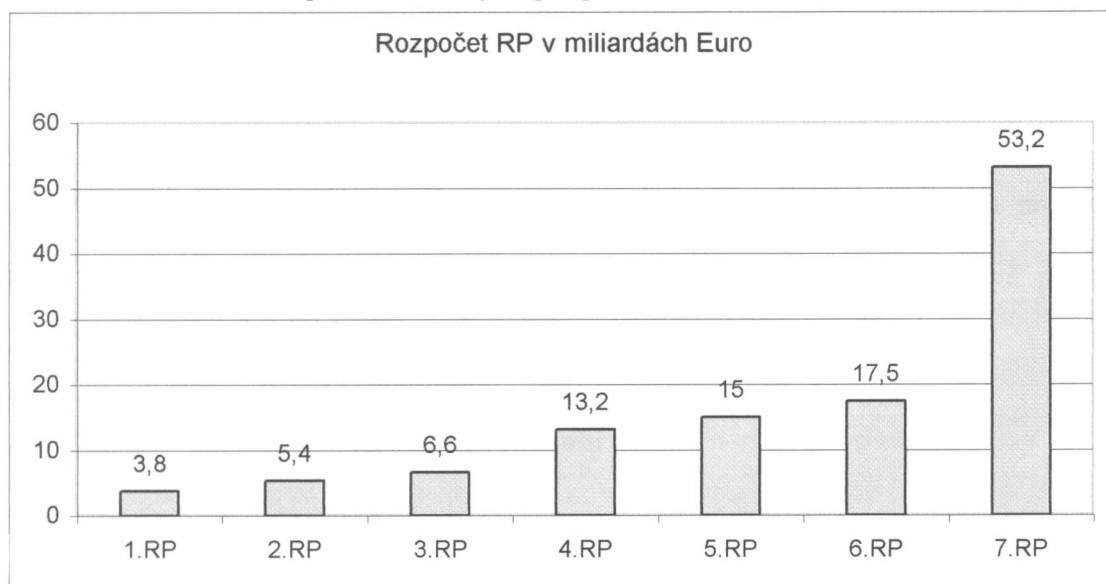
¹⁵ tamtéž

¹⁶ EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ, Rozhodnutí Rady 84/338/Euratom, ESUO, EES z 29.6.1984, zveřejněno v OJ L177 ze 4.7.1984

¹⁷ viz RP4, rozložení rozpočtových prostředků, dostupné na <http://ec.europa.eu/research/fp4.html>

amerických právě v té době vznikalo za vlády Billa Clintona nejvíce iniciativ na podporu výzkumu pro inovace. Programy také určovaly finanční prostředky pro výzkum a vývoj uskutečňovaný přímo Evropským společenstvím, potažmo Společným výzkumným střediskem Evropských společenství¹⁸. Z hlediska objemu rozpočtu však první rámcové programy neměly velký význam, neboť relativně skromné finanční prostředky poskytované rámcovými programy neměly na evropský výzkum znatelný dopad. Následující graf ilustruje objem financí alokovaných Evropskou unií na jednotlivé RP.

Obr.1: Rozpočet rámcových programů EU v miliardách Euro

Zdroje: 1.-RP5 -World Energy Council, *Energy Technologies for twenty-first century*¹⁹; 6-7.RP - EK, *New Framework Programme Launched: A Handout*, Brusel, 2002. FP7, *Tomorrow's Answers Start Today*, Brusel, 2006

Současný, 7. Rámcový program je plánován na sedm let, zatímco RP6 byl schválen na čtyři roky ,což je třeba si uvědomit při srovnávání objemu obou rozpočtů. Nárůst

¹⁸ Joint research centre, více viz <http://www.jrc.cec.eu.int/> systém výzkumných laboratoří, které jsou financovány z rozpočtu EU a slouží primárně potřebám Evropské komise při tvorbě politik.

¹⁹ Rozhodnutí o jednotlivých RP byla publikována v následujících věstnících: OJ 4/8/1983; OJ 24/10/1987; OJ 8/5/1990; OJ 18/5/1994; OJ 1/2/1999.

rozpočtových prostředků mezi RP6 a RP7 je zhruba o 63% v dnešních cenách²⁰. Tento nárůst je v historii rámcových programů největší a ojedinělý. Růst mezi pátým a šestým RP byl oproti tomu pouhých 17%.²¹ Zatímco v roce 2001 byl podíl rozpočtových závazků na VaV vůči celkovým rozpočtovým závazkům 3,9%²², v roce 2006 to bylo 4,3%²³. Takový poměrný nárůst je sice pozitivní, nicméně EU stále není schopna dosáhnout cíle Komise z roku 1985, tedy investovat do rámcových programů alespoň 6% objemu celkového rozpočtu EU.²⁴ V příštích letech bude tento podíl pravděpodobně o něco vyšší, neboť roční objem prostředků pro RP7, jak již bylo řečeno, také citelně vzrostl oproti ročnímu objemu RP6.

Z hlediska dopadu na stav výzkumu a vývoje v EU jsou tedy nejdůležitější 6. a 7. rámcový program. První část této kapitoly se proto bude věnovat především 6. rámcovému programu pro výzkum a vývoj, reakcím a odezvám na tento program. Druhá část kapitoly bude pojednávat o 7. rámcovém programu, o jeho přípravě, podobě a názorům odborné veřejnosti.

2.1 Novinky Šestého rámcového programu

Rozhodnutí o šestém rámcovém programu Společenství padlo v polovině roku 2002. Původní návrh tehdejšího komisaře pro výzkum Philippa Busquina byl schválen kvalifikovanou většinou ve spolurozhodovací proceduře. Procedura trvala téměř rok a

²⁰ EVROPSKÁ KOMISE, *FP7, Tomorrow's Answers Start Today*, DG Research, Brusel, 2006; dostupné na http://ec.europa.eu/research/fp7/pdf/fp7-factsheets_en.pdf, staženo 15.1.2007

²¹ EVROPSKÁ KOMISE, *New Framework Programme Launched: A Handout*, DG Research, Brusel, 2002, dostupné na http://ec.europa.eu/research/fp6/pdf/facts_en.pdf, staženo 15.1.2007

²² EVROPSKÁ KOMISE, *New Framework Programme Launched: A Handout*

²³ EVROPSKÁ KOMISE, *General Budget of the European Union for the financial year 2006*, Lucemburk, Office for official publications of the European Union, leden 2006, ISBN 92-79-01144-8, dostupné na http://ec.europa.eu/budget/library/publications/budget_in_fig/syntchif_2006_en.pdf staženo 10.1.2007

²⁴ VÝBOR REGIONŮ EU, *Názor na COM(2001) 94 final (návrh rozhodnutí o RP6)*, číslo procedury 2001/0053 COD, dostupné na <http://coropinions.cor.eu.int/coropiniondocument.aspx?language=EN&docnr=0283&year=2001>, staženo 16.1.2007

zahrnovala dvě čtení v Evropském parlamentu. Celkový schválený rozpočet pro 6. RP byl 17,5 miliard Euro, z čehož 16,27 miliard Euro na programy Evropského společenství a 1,23 miliardy na program Euratomu, o němž se rozhoduje na jiné legislativní bázi a jinou procedurou. Objem rozpočtu navržený Komisí ve svém návrhu rozhodnutí z června 2001²⁵ se během roku vyjednávání mezi Parlamentem a Radou vůbec nezměnil.

Hlavním motivem šestého rámcového programu je ERA, což je patrné již ze samotného názvu legislativního návrhu komise. Projekt ERA, navržený komisí v lednu 2000 a zakotvený v Lisabonské strategii, se stává hlavním cílem finanční pomoci Evropské unie v oblasti výzkumu a technologického vývoje. Je zdůvodněním přestavby struktury 6. RP oproti předešlému rámcovému programu a oba dva specifické programy (SP) skloňují ve svém názvu Evropský výzkumný prostor: specifické programy jsou 1) Integrovaní a posilování ERA a 2) Strukturování ERA.

Obr. 2: Organizační schéma priorit šestého rámcového programu

²⁵ EVROPSKÁ KOMISE, *Proposal for a decision of the European Parliament and of the Council Concerning the Multiannual Framework Programme 2002-2006 of the European Community for Research, Technological Development and Demonstration Activities, Aimed at Contributing Towards the Creation of the European Research Area*, COM(2001)94 final, dostupný na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0094en01.pdf, staženo 14.1.2007

FP6 (EC PART): THREE MAIN BLOCKS OF ACTIVITIES						
BLOCK 1: FOCUSING AND INTEGRATING EUROPEAN RESEARCH						
7 PRIORITY THEMATIC AREAS				SPECIFIC ACTIVITIES COVERING A WIDER FIELD OF RESEARCH		
Life sciences, genomics and biotechnology for health	Information society technologies	Nanotechnologies and nanosciences, knowledge-based functional materials, new production processes and devices	Aeronautics and Space	Food quality and safety	Sustainable development, global change and ecosystems	Citizens and governance in a knowledge-based society
				Research for policy support	New and emerging science and technologies (NESI)	
				Specific research activities for SMEs		
				Specific international co-operation activities		
BLOCK 2: STRUCTURING THE ERA				BLOCK 3: STRENGTHENING THE FOUNDATIONS OF ERA		
Research and innovation	Human resources & mobility	Research infrastructures	Science and society	Co-ordination of research activities	Development of research/innovation policies	

Zdroj: EK, *The sixth framework programme in brief*, Brusel, prosinec 2002; dostupné na http://ec.europa.eu/research/fp6/pdf/fp6-in-brief_en.pdf, staženo 13.1.2007

První specifický program zahrnuje sedm tématických priorit, které vymezují oblasti výzkumu a vývoje, pro které bude EU poskytovat finanční pomoc ve formě spolufinancování výzkumných a integračních projektů. Tento program také zahrnuje finance pro výzkum na podporu politik na úrovni EU, podporu nové vědy a technologií (NEST)²⁶, specifická opatření na podporu malých a středních podniků a specifická opatření na podporu mezinárodní spolupráce. Jak je patrné z tohoto popisu, některé priority mají horizontální rozměr a prochází skrz všechny tématické priority; jedná se o čtyři posledně jmenované.

Druhý specifický program, Strukturování ERA, zahrnuje pouze horizontální priority a má zmírňovat strukturální nedostatky ERA. Prioritami tohoto specifického programu jsou 1) Výzkum a inovace, 2) Lidské zdroje a mobilita (Akce Marie Curie), 3) Výzkumné infrastruktury a 4) Věda a společnost. První SP má napomáhat propojení výzkumu a inovací, tedy přenosu výsledků VaV do praxe v podobě technologických

²⁶ New and Emerging Science and Technologies

inovací. Druhý SP podporuje mobilitu výzkumníků jak v rámci EU, tak i s dalšími státy, které se mohou projektů RP zúčastnit. Třetí program slouží k podpoře budování kvalitních výzkumných infrastruktur a jejich optimálního využití. Konečně poslední jmenovaná priorita podporuje rozvoj kontaktů mezi institucemi a aktivitami z oblasti vědy a širokou společností.

V dokumentech všech rámcových programů jsou definovány typy projektů a akcí, které mohou být z RP financovány, jedná se tedy o nástroje implementace programů. Hlavními nástroji RP6 a zároveň novinkami jsou integrované akce a sítě excelence (NoE)²⁷. Mezi další nástroje patří programy implementované společně členskými státy podle článku 169, obecněji nazývané „článek 169“. Rámcový program dále nabízí velký počet nástrojů implementace jako např. STREP – Specifické cílené výzkumné projekty²⁸, STIP – Specifické cílené inovační projekty²⁹, CA – Koordinační akce³⁰, SSA – Akce specifické podpory³¹ a řadu typů výzkumných projektů pro malé a střední podniky a pro podporu infrastruktury. Program Marie Curie také používá několik typů akcí a projektů.

Sítě excelence jsou jednou z hlavních novinek mezi nástroji RP6 oproti předchůdcům. Instituce v těchto multipartnerských projektech nemají pouze vzájemně koordinovat svůj výzkum a vyměňovat si informace. Cílem je vytvořit skutečné sítě institucí kolem konkrétních výzkumných témat, které prodělají vzájemnou strukturální integraci výzkumných kapacit a následně odpovídajícím způsobem upraví i svůj výzkumný plán daného tématu. Prostředky Společenství mají v tomto typu projektů financovat právě integraci a provoz těchto sítí, nikoliv konkrétní výzkum. Tento nástroj

²⁷ Networks of Excellence

²⁸ Specific Targeted Research Project

²⁹ Specific Targeted Innovation Project

³⁰ Coordination Action

³¹ Specific Support Action

má pomoci Evropě překonat rozdrobenost svých vědeckých a výzkumných kapacit a omezit duplicitu evropského výzkumu.

Dalším novým a důležitým nástrojem RP6 jsou integrované projekty. Jejich cílem je podporovat ambiciózní cílený³² výzkum, jehož výsledky přispějí buď k zvýšení konkurenceschopnosti evropské ekonomiky, nebo k řešení společenských potřeb. Projektu se účastní opět několik partnerů z různých členských zemí EU a třetích zemí; projekty mohou zahrnovat všechny druhy výzkumu, od vědeckého po aplikovaný, vývoj a demonstrační aktivity. Integrace projektu může být vertikální, horizontální, finanční, odvětvová, nebo mohou být integrovány aktivity. Tento typ projektů má zejména přispět k formování kritické masy.³³ Kritická masa je termín velmi skloňovaný politickými činiteli z oblasti výzkumu a vývoje; právě shromažďování kritické masy finančních, technických a dalších prostředků k stále nákladnějšímu a technologicky náročnějšímu výzkumu má být jednou z nejdůležitějších přidaných hodnot unijní politiky VaV.

Od předchozího RP došlo k rozšíření portfolia tématických programů ze čtyř v RP5 na sedm. Ještě RP4 obsahoval 15 tématických programů, které byly ale v 5. RP zredukovány na čtyři. Tento krok byl motivován přesvědčením, že předešlé Rámcové programy byly příliš široké, alokované finanční prostředky byly rozděleny příliš plošně a „tence“ a tudíž měly Rámcové programy jen malý dopad.³⁴ Finanční prostředky tedy bylo potřeba soustředit a zacílit. Tematické priority rámcových programů se sice neustále mění co do názvu i počtu, po smyslové a obsahové stránce však změny ve skutečnosti nejsou tak radikální. Pro dokreslení je užitečné si prostudovat tematické

³² tzv. objective-driven

³³ EK, *The Sixth Framework Programme in brief*, prosinec 2002, dostupné na http://ec.europa.eu/research/fp6/pdf/fp6-in-brief_en.pdf, staženo 16.1.2007

³⁴ EVROPSKÁ KOMISE, *The Fifth Framework Programme for Research and Technological Development (1998 – 2002): Building on the Past*, 6.10.1996, dostupné na <http://ec.europa.eu/research/fp5/pdf/notes-presentation-fp5.pdf>, staženo 16.1.2007

programy RP5, které jsou sice jen čtyři, ovšem každý z nich obsahuje několik sub-priorit, které svým počtem a rozmanitostí předčí priority 4. rámcového programu. Koncentrace priorit v RP5 byla tedy jen zdánlivá, RP6 se s tímto problémem již vyrovnal lépe, za což Komisi chválí i ESF.³⁵ Přesto však každá tématická priorita opět obsahuje množství komplexních cílů, které podle ESF „otupují zaměření hlavních priorit“³⁶ a není tedy jasné, zda ve skutečnosti bylo dosaženo optimální koncentrace cílů, či zda by měl počet cílů více zredukován.

V RP6 přesto došlo také k některým tématickým změnám. Oproti minulému programu přibyla podpora genomiky³⁷, největší tématickou novinkou šestého RP je však bezesporu podpora nanotechnologií, kterým je vyhrazeno 11,5% ze všech prostředků určených na tématické priority.³⁸ Největší podpora je i nadále věnována informačním a komunikačním technologiím (ICT). V RP6 je na ICT alokováno 32% prostředků určených na tématické priority.³⁹ Velký podíl prostředků je dále také určen na výzkum v živých vědách pro zdraví (tato priorita zahrnuje genomiku) a dopravě, zejména letecké. Zredukována naopak byla podpora výzkumu v oblasti zemědělství, rybolovu a námořních záležitostí. Výzkum v oblasti dopravy je podporován pouze pokud se jedná o udržitelnou dopravu a dle názoru Výboru regionů je jeho podpora příliš nízká.⁴⁰

Šestý rámcový program přináší řadu dalších novinek. Za zmínku jistě stojí první použití článku 169 Smlouvy, který umožňuje spolupráci na úrovni členských států a

³⁵ EUROPEAN SCIENCE FOUNDATION, *Europe's framework for research; ESF response to the European Commission's Proposal for a Framework Programme (2002-2006)*, datum publikace chybí, dostupné na <http://www.esf.org/publication/21/framework.pdf>, staženo 16.1.2007

³⁶ ESF, *Europe's framework for research*, str.5

³⁷ genomics, věda zabývající se zkoumáním celistvého genomu živého organismu, nikoliv pouze frakcí a jednotlivých genů jako molekulární biologie. Více informací je dostupných na

http://www.elsevier.com/wps/find/journaldescription.cws_home/622838/description#description

³⁸ EK, *The Sixth Framework Programme in brief*,

³⁹ EK, *The Sixth Framework Programme in brief*

⁴⁰ Výbor regionů, *Názor na COM(2001) 94 final (návrh rozhodnutí o RP6)*

Společenství v oblasti národních výzkumných programů. V Rozhodnutí o RP6 se přímo hovoří o „počátečním otevírání národních programů“. ESF ovšem ve svém pozičním dokumentu⁴¹ kritizuje, že nástroje a způsoby implementace priority Posilování základů ERA nejsou jasně stanoveny. Pravdou je, že ani v příloze rozhodnutí, kde jsou podrobně popsány akce, vztahující se ke každé prioritě, dokument o konkrétních postupech mlčí. Jedině akce v podobě podpory programu COST a organizace ESF je dle mého názoru srozumitelná. Další novinkou je horizontální priorita „Specifické aktivity pokrývající širší pole výzkumu“, tedy priorita implementovaná programem NEST. V překladu se jedná o pojistku flexibility, která mimo jiné umožní v rámci ročních plánů podpořit oblast výzkumu, která bude reflektovat nepředvídatelný vývoj. Mělo by se jednat zejména o interdisciplinární, multidisciplinární a hraniční oblasti výzkumu. Podle ESF zde opět chybí jasný popis postupu při možném výběru nových priorit, aby byla zajištěna transparentnost rozhodování. Je pravda, že definice rozhodovacího procesu pro nové priority v rámci NEST v schváleném Rozhodnutí úplně chybí.

2.2 Marimonova zpráva

V polovině roku 2004 byla publikována zpráva hodnotící nástroje RP6, sepsaná expertním panelem, kterému předsedal pan Ramon Marimon.⁴² Nejvíce pozornosti bylo věnováno integrovaným projektům a sítím excelence. Bází pro zprávu bylo dotazníkové šetření mezi úspěšnými i neúspěšnými žadateli o grant. Ukázalo se, že nové nástroje nejsou příliš vřele přijaty vědeckou komunitou. Podle zprávy budily nástroje dojem, že žadatel musí předložit projekt velikých rozměrů s co největším počtem partnerů. Na stejný problém upozorňovala ale již ESF ve svém pozičním dokumentu k návrhu

⁴¹ ESF, *Europe's framework for research*

⁴² MARIMON, R., *Mid-term Evaluation Report on New Instruments of FP6*, předneseno 3.7.2004 při neformálním setkání Rady pro konkurenceschopnost, dostupné na http://www.cordis.europa.eu/fp6/instruments_review, staženo 17.1.2007

Komise na rozhodnutí o RP6, když varovala před plošným rozhodnutím podporovat velké a rozsáhlé projekty.⁴³ Bývalý generální ředitel DG Research Achilleas Mitsos ovšem tvrdí, že takový pohled na věc je zkreslený, neboť každý nástroj má jiný záměr a cíl. Pocit, že by nové nástroje měly být velmi rozsáhlé, je podle něj rozšířená mylná představa. Sám však přiznává, že: „Je to především naše chyba. [...] Když něco napíšete a čtenář tomu rozumí jinak, není to nikdy chyba osoby, která to čte.“⁴⁴

Při každém vypsaném výběrovém kole navíc byly určeny nástroje, které mají být pro dané kolo použity, což podle zprávy do jisté míry nutilo žadatele uměle přizpůsobit svůj záměr specifickému nástroji – tedy formě projektu. Více financí bylo alokováno pro nové typy nástrojů. Žadatelé by podle zprávy měli dostat větší volnost při použití dostupných nástrojů. Za dva největší problémy vyjádřené v dotazníkovém šetření považuje zpráva mylné vnímání požadované velikosti projektů a především vysoké náklady spojené s podáním žádosti o grant. Již v pozičním dokumentu ESF se uvádí jako odhadovaný minimální náklad na přípravu žádosti o grant v RP 30.000 Euro.⁴⁵ Oba dokumenty, tedy dokument ESF i Marimonova zpráva, navrhuji zavést dvoukolové výběrové řízení, které by ušetřilo náklady žadatelům neúspěšným v prvním výběrovém kole. Stejně opatření doporučuje i hodnotící zpráva, o které bude řeč v následující části.

2.3 Ormalova zpráva

Již v samotném Rozhodnutí se EK zavazuje, že objedná vypracování zhodnocení výzkumných aktivit Společenství před zahájením prací na dalším rámcovém programu. 15. prosince 2004 skutečně vyšla hodnotící zpráva, která se vztahuje na pětileté období

⁴³ ESF, *Europe's framework for research*

⁴⁴ EVROPSKÁ KOMISE, *Mid-term evaluation of FP6 praises ambition, but sees room for improvement on implementation*, DG Research, publikováno na serveru CORDIS News, dne 5.7.2005, dostupné na http://cordis.europa.eu/fetch?CALLER=NEWSLINK_EN_C&RCN=22282&ACTION=D, staženo 20.1.2007

⁴⁵ ESF, *Europe's framework for research*, str. 12

1999 – 2003. Zprávu vypracovala odborná komise pod vedením pana Erkkiho Ormaly, viceprezidenta pro technologickou politiku společnosti Nokia.⁴⁶ Jak je zřejmé z časového rozsahu zprávy, nejedná se pouze o hodnocení konkrétních opatření 5. či 6. RP, ale spíše o globálnější pohled na rámcové programy.

Podle této zprávy jsou rámcové programy právem chváleny za to, že poskytují skutečnou evropskou přidanou hodnotu ve vytváření konsorcií, sítí, celoevropských struktur, ale i v usnadnění financování projektů celoevropského zájmu v oblastech jako IT sítě, ochrana životního prostředí či ochrana zdraví. Budování výzkumných infrastruktur celoevropské důležitosti také bezesporu rámcové programy usnadnily. Zpráva také říká, že rámcové programy jen málo přispěly k uskutečňování inovací, které by Evropě zajistily přednější místo na světovém high-tech trhu. Zároveň ovšem dodává, že cílem rámcových programů nikdy nebylo generovat specifické inovace, ale spíše posílit evropský výzkumný systém jako takový. Podle zprávy tento cíl rámcové programy naplňují a doposud „pomohly překonat propast mezi VaV a inovacemi“⁴⁷.

Stejně jako poziční dokument ESF, Ormalova zpráva vyčítá rámcovým programům přílišnou tématickou obsažnost a roztržitost rámcových programů. Cíle jednotlivých tématických priorit jsou navíc příliš přesně určené. Některé výzvy podle zprávy svou přílišnou určeností oslovovaly velmi omezený počet výzkumných institucí, které se specifickým problémem zabývají. Ze stejného důvodu se zmenšuje zájem o účast i ze strany průmyslu, který tolik specifikované výzvy oslovují méně. Na druhou stranu při některých výzvách výrazně převyšuje poptávka žadatelů nabídku grantů, což poukazuje na přílišnou rozdrobenost a přesnost výzev. Průmysl si navíc opět stěžuje na

⁴⁶ ORMALA, E., *Five-year Assessment of the European Union Research Framework Programmes 1999-2003*, Office for Official Publication of the European Union, 2005, dostupné na http://ec.europa.eu/research/reports/2004/pdf/fya_en.pdf, staženo 20.1.2007

⁴⁷ ORMALA, E., *Five-year Assessment of the European Union Research Framework Programmes 1999-2003*, str. ii

příliš vysoké náklady žádosti o grant. Zpráva navrhuje větší zacílení na úrovni tématických priorit, kombinované s menší přesností na úrovni jednotlivých programových výzev.

Dalším z doporučení ve zprávě je zvýšit podíl rizika v dotovaných projektech, tedy podněcovat konsorcia k více riskantním projektům. Rámcové programy by tedy měly inspirovat k dlouhodobějším záměrům s méně jasně definovaným výsledkem, jejichž cílem není jen vyřešit krátkodobý problém. V RP6 již učinilo Společenství krok tímto směrem, když zahrnuje mezi horizontální priority program NEST, tedy možnou podporu vědě a technologii, která se neočekávaně rozvine. Zpráva narozdíl od pozičního dokumentu ESF nevyzývá k opatrnosti při implementaci této priority, naopak vyzývá k většímu zaměření RP na excelenci ve výzkumu, na radikální inovace a dlouhodobější rizikový výzkum. Toto doporučení je důležité k překonání určité rigidity, kterou rámcové programy vnášejí do evropského výzkumného systému právě tím, že stanovují dlouhodobý rámec. Pokrok výzkumu by neměl v rámcových programech ustrnout, proto je i podle mého názoru větší rizikovost a flexibilita nutná. Na malou flexibilitu rámcových programů si podle zprávy stěžují i malé a střední podniky. Risk je navíc to, co jednoznačně v Evropě ve srovnání s USA chybí. Absence rizika a možnosti jej financovat do značné míry znevýhodňuje jak evropský výzkum, tak i průmysl a obchod.

Podle hodnotící zprávy je přidaná hodnota rámcových projektů neoddiskutovatelná. Svědčí o tom především průzkum mezi příjemci grantů z rámcových programů. Většina z nich by podle zprávy konkrétní projekt vůbec neuskutečnila, pokud by neobdržela z RP dotaci. Menší skupina respondentů by projekt pravděpodobně uskutečnila, ale v menším rozsahu a s menším počtem partnerů. Autoři zprávy během svých průzkumů identifikovali skupinu uživatelů všech kategorií, kteří se

účastní projektů dotovaných z RP pravidelně a většinou jsou jejich vedoucí či koordinátoři. Tato skupina tvoří zhruba jednu pětinu všech příjemců grantu. V případě univerzit a výzkumných institucí zpráva upozorňuje na nebezpečí, aby se RP nestaly pro tyto nezbytným zdrojem příjmu, který by nahrazoval příjmy z národních grantových programů pro základní výzkum. Podle zprávy by tak byl ohrožen princip subsidiarity. Zpráva proto navrhuje stanovit konkrétní kritéria přítomnosti evropské přidané hodnoty v projektech. Přítomnost přidané hodnoty by byla jasněji posuzována při výběru vítězných projektů.

Všechny doposud citované dokumenty, vyjadřující se k RP6, se jednoznačně shodují na tom, že by měla být zjednodušena administrativní procedura jak při žádání o grant, tak při samotném řízení projektu. Podle zprávy by při utrácení veřejných prostředků měla být hledána rovnováha mezi zodpovědností a transparentností při zacházení s prostředky na straně jedné, a flexibilitou a zjednodušením na straně druhé. Toto pravidlo platí stejně pro dotace ze strukturálních fondů i dalších komunitárních programů. V případě rámcových programů je však podle autorů tato rovnováha vychýlena ve prospěch přílišné finanční kontroly.⁴⁸ K Zjednodušení procedur vyzývá zpráva na několika místech, stejného názoru je i poziční dokument ESF. Ormalova zpráva také výslovně vyzývá ke zkrácení času potřebného k uzavření smluvního vztahu s příjemcem dotace.

Co se týče nových nástrojů, kritizována je opět jejich nejasná definice a zaměření na veliké projekty. Narozdíl od Marimonovy zprávy se v dokumentu E. Ormaly výslovně píše, že integrované projekty jsou vhodnější pro velké a ambiciózní

⁴⁸ ORMALA, E., *Five-year Assessment of the European Union Research Framework Programmes 1999-2003*, str. 9

cíle a velká partnerství mezi soukromou a veřejnou sférou⁴⁹. Více prostředků by proto mělo být alokováno na tradiční projekty STREP a CRAFT, na které jsou zvyklé malé a střední podniky i malé výzkumné instituce. Zpráva tedy stejně jako Marimonův panel doporučuje ponechat účastníkům mnohem větší flexibilitu při vybírání vhodného nástroje. Zpráva také doporučuje zachovat stávající nástroje do příštího rámcového programu za účelem zajištění určité stability.

Veliký úspěch slaví v RP6 horizontální program na podporu mobility, jehož stěžejní aktivitou jsou stipendia Marie Curie. Cílem programů mobility je „podporování rozvoje excelence a snaha učinit Evropu atraktivnější pro ty nejlepší výzkumníky z třetích zemí“⁵⁰. Programy mobility jsou tak populární, že jejich rozpočet stoupl mezi RP5 a RP6 o 70% a v RP6 představují prostředky alokované na tuto horizontální prioritu 10 % celého rozpočtu RP.⁵¹ Největším problémem této priority je podle Ormalovy zprávy o mnoho větší zájem, než jsou možnosti nabídky. Geografická i interdisciplinární mobilita výzkumníků může přispět k přilákání více mladých Evropanů do vědy a výzkumu a více zahraničních výzkumníků do Evropy. Zpráva proto doporučuje v příštím RP zvýšit rozpočet této priority, podpořit větší mobilitu mezi soukromým a veřejným sektorem a propojit síť excelence s Marie Curie programem. Tyto granty mobility by měly navíc pro dosažení většího pákového efektu být doplňovány národními a regionálními granty a neměly by je nahrazovat. Větší míra spolufinancování těchto programů ze strany národních či regionálních grantových agentur by tedy prospěla.

⁴⁹ Tzv. Public-Private Partnerships, PPP

⁵⁰ EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ, *Rozhodnutí č. 1513/2002/EC o šestém rámcovém programu Evropského společenství pro výzkum, technologický vývoj a demonstrační aktivity, podílející se na vytváření Evropského výzkumného prostoru a na inovacích (2002-2006)*, publikováno v OJ L232/1 dne 29.8.2002, dostupné na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2002/l_232/l_23220020829en00010033.pdf, staženo 20.1.2007

⁵¹ ORMALA, E., *Five-year Assessment of the European Union Research Framework Programmes 1999-2003*, str. 12

Část zprávy je věnována důležité otázce propojení a interakce výzkumné politiky s ostatními politikami EU, zejména politikou ochrany duševního vlastnictví, hospodářské soutěže, konkurenceschopnosti, lidských zdrojů, veřejných podpor a etiky. Veřejné zakázky by měly vyžadovat inovované produkty a služby a tím mobilizovat výzkum a vývoj. Rozvoji ERA navíc brání i jiné, zejména daňové a regulační bariéry. Nedostatky ve fungování čtyř svobod volného pohybu pocítují hlavně výzkumníci sami, jejichž mobilita je komplikována nejednotnou daňovou a sociální legislativou. Na tento problém upozorňuje i poziční dokument ESF.⁵² Aby navíc mohla být podpůrná opatření pro výzkum a vývoj jako RP účinná, musí být výsledky výzkumu a vývoje přeneseny do ekonomiky a použity, tedy komercializovány v podobě inovací. Vedle dobře fungujícího trhu s technologiemi musí být v Evropě především příznivé podnikatelské prostředí, které je nezbytným základem pro úspěšný rozvoj inovující ekonomiky. Související politiky ovšem nejsou námětem této kapitoly; k tématu se krátce vrátím v další kapitole práce.

Evropská komise na hodnotící zprávu reagovala sdělením.⁵³ V jednostránkovém dokumentu Komise uvádí, že se úplně shoduje s panelem expertů na čtyřech základních cílech evropské VaV politiky: „Přitáhnout a odměnit největší talenty; vytvořit prostředí pro komerční a průmyslový výzkum s vysokým potenciálem; mobilizovat zdroje pro inovace a udržitelný růst; vybudovat důvěru ve vědu a technologii.“⁵⁴ Kromě poděkování panelu za práci, souhlas s pochvalou úspěchů RP a všeobecný souhlas se zprávou se Komise k textu nevyjadřuje. Skutečný efekt hodnotící zprávy tedy závisí na tom, zda se Ormalova doporučení promítla do sedmého rámcového programu.

⁵² ESF, *Europe's framework for research*, str. 2

⁵³ EVROPSKÁ KOMISE, *Responding to the Five-Year Assessment of Community research activities (1999-2003) carried out by high level independent experts*, COM(2005) 387 final, Brusel, 24.8.2005, dostupné na http://www.avcr.cz/data/vav/vav-eu/com2005_0387en01.pdf, staženo 20.1.2007

⁵⁴ tamtéž, str. 2

2.4 Sedmý rámcový program

Současný rámcový program, již sedmý v pořadí, je ve svých začátcích. Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o RP7 bylo přijato 18. prosince 2006, v době psaní této práce tedy teprve velmi nedávno. První kolo výzev bylo vypsané o čtyři dny později. V současné době proto nejsou k dispozici žádné ex-post hodnotící studie ani zkušenosti odborné veřejnosti. Pro posouzení, zda došlo od RP6 k posunům ve smyslu předchozích kritik a doporučení, lze použít pouze příspěvky do debaty při dlouhém vyjednávacím procesu o RP7, finální podobu Rozhodnutí a pracovní dokumenty prvních výzev.

Sedmý rámcový program Společenství operuje s rozpočtem 50,521 miliard Euro. Komise původně ve svém prvním návrhu z dubna 2005 požadovala rozpočet 72,7 miliard Euro. Návrh byl ale při prvním čtení v Parlamentu zredukován na 50,5 miliard tak, aby byl RP7 v souladu s Finanční perspektivou EU.⁵⁵ Při přijímání společné pozice v Parlamentu i v Radě byla největší debata věnována problematice výzkumu kmenových buněk z etického hlediska, dále pak dostatečné flexibilitě programu a jeho dostupnosti pro MSP.⁵⁶ RP7 obsahuje deset tématických priorit, shrnutých ve specifickém programu „Spolupráce“, specifický program pro základní výzkum „Myšlenky“ a dva horizontální programy „Lidé“ a „Kapacity“⁵⁷, představující další dva specifické programy. Posledním specifickým programem jsou neatomové aktivity JRC.

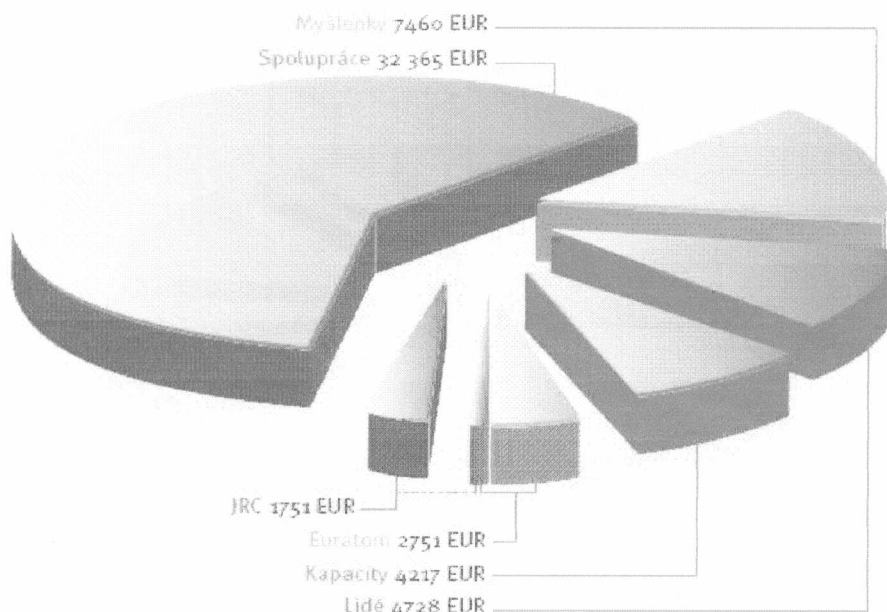
⁵⁵ EVROPSKÝ PARLAMENT, *procedura COD/2005/0043 - pozice EP po 1. čtení*, zpravodajem Jerzy Buzek; dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/oeil/FindByProcnum.do?lang=2&procnum=COD/2005/0043>, staženo 22.1.2007

⁵⁶ tamtéž a: RADA EU, *Tisková zpráva č. 11554/06 z 2747. jednání Rady Konkurenceschopnost*, 24.7.2006 Brusel; dostupné na

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/intm/90654.pdf, staženo 22.1.2007

⁵⁷ EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ, *Rozhodnutí 1982/2006/ES z 18. prosince 2006 o Sedmém rámcovém programu pro výzkum, technologický vývoj a demonstrační aktivity (2007 – 2013)*, publikováno v OJ L412/1, dne 30.12.2006; dostupné na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_412/l_41220061230en00010041.pdf, staženo 10.1.2007

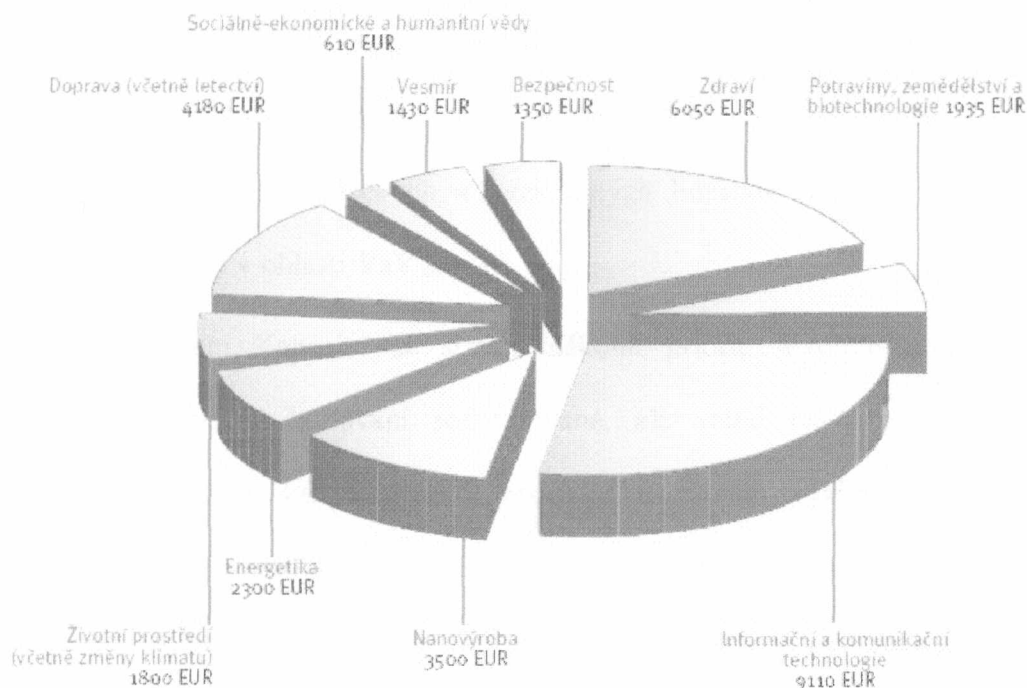
Obr. 3: Indikativní struktura sedmého rámcového programu (v milionech Euro)

Zdroj: EVROPSKÁ KOMISE, FP7, Zitřejší odpovědi se rodí už dnes, Brusel, 2006; dostupné na http://ec.europa.eu/research/fp7/pdf/fp7-factsheets_cs.pdf

Specifický program Spolupráce zahrnuje deset tématických priorit, které se od předešlého RP mírně liší, a to především přidáním tématické priority Bezpečnost a rozdělením tématu Letectví a vesmír mezi dvě nové priority Doprava a Vesmír. Doprava byla v RP6 pokryta jen částečně v rámci priority Udržitelný rozvoj, globální změny a ekosystémy.

Obr.4: Struktura podpory programu Spolupráce (v milionech Euro)

Zdroj: EK, FP7, *Zitřejší odpovědi se rodí už dnes*, Brusel, 2006

Specifický program Lidé přímo navazuje na prioritu Lidské zdroje a mobilita, která byla v RP6 součástí specifického programu Strukturování ERA. V rámci tohoto specifického programu se počítá s několika typy aktivit. Výzkumníci budou mít možnost zvyšovat svou úroveň vzdělání a odbornost v rámci sítí Marie Curie. V rámci programu budou dále probíhat i klasické stáže, tedy pobyty hostů ve výzkumných institucích. RP7 zdůrazňuje, že tyto programy mobility mají spolufinancovat státy či regiony a snaží se tak vyhnout situaci, kdy by RP nahradil financování národními či regionálními granty. Program Lidé má i mezinárodní rozměr ve smyslu mimo EU a umožňuje financování stipendií a stáží cizích vědců a výzkumníků v EU a opačně. Program také bude financovat vytváření sítě evropských výzkumníků pracujících mimo EU a umožní finanční kompenzaci v případě návratu do EU tak, aby na čas vyrovnala rozdíl příjmů. Část finančních prostředků je určena na propagaci grantů mobility a odstranění překážek v mobilitě. Tento specifický program se tak především snaží

zatraktivnit vědeckou a výzkumnou kariéru v EU, aby jednak nalákal do Evropy více vědců, přiměl evropské vědce pracující mimo EU vrátit se a zároveň přilákal více mladých lidí na vědeckou dráhu. Měl by pomoci vytvořit excelentní a objemný „rezervoár“ evropských vědeckých a výzkumných lidských zdrojů. Bez nich totiž nemají ostatní snahy v oblasti VaV smysl.

Pod názvem Kapacity se skrývá několik priorit. V tomto programu jsou alokovány finance na budování sofistikované, ale velmi nákladné infrastruktury evropského významu, bez níž nelze provádět excelentní výzkum. Jednoduchým příkladem takové infrastruktury může být astronomický teleskop. Jelikož se jedná o nákladné infrastruktury, které si nemůže dovolit financovat každý stát zvlášť, tento program vyčleňuje finance na budování společných, sdílených zařízení, která budou využívat jak výzkumné instituce, tak klienti z průmyslu. Takováto zařízení by také mohla podnítit vznik klastrů.⁵⁸

Horizontální program Kapacity dále zahrnuje prioritu Malé a střední podniky, která umožní financování výzkumu pro tyto podniky, především pro skupiny MSP. Druhou možností je financování výzkumu pro velká sdružení MSP, které mají v daném oboru společný technologický problém. Tato priorita tedy také nepřímo podporuje vytváření sítí MSP, v rámci nichž budou podniky moci lépe řešit konkrétní technologické problémy za „evropské peníze“. Jelikož se jedná o horizontální program, tato dvě opatření prostupují všemi tématickými prioritami a umožňují podnikům se zapojit do různých výzkumných projektů. V RP7 se také zvyšuje podíl financování výzkumných a vývojových aktivit pro MSP ze strany EU z původních 50% na nových

⁵⁸ ES, FP7, *Zitřejší odpovědi se rodí už dnes*, Brusel, 2006; dostupné na http://ec.europa.eu/research/fp7/pdf/fp7-factsheets_cs.pdf Z tohoto zdroje pocházejí všechny informace v této popisné části kapitoly.

75%. Toto zvýšení by mělo spolu s administrativními zjednodušeními přilákat více MSP k účasti v projektech RP7.

Priority Regiony znalostí a Výzkumný potenciál konvergenčních regionů představují regionální rozměr RP7. V problematice VaV je tento rozměr velice důležitý. Mnohé regiony v evropských státech mají v oblastech vysokého školství, vědy a výzkumu politickou autonomii nebo vysoké kompetence, a jejich zapojení do procesů i na úrovni EU je tedy důležité. Některé regiony v Evropě mají svou vlastní inovační strategii, navazující na strategii národní. Velké množství problémů, které v oblasti politiky VaV vznikají, je regionálního charakteru. Je tedy logické, že na ně RP7 také pamatuje. Tato priorita podporuje zejména vznik klastrů a jejich sítí, stejně jako sítí a spolupráce regionů. Druhá výše zmíněná priorita, zaměřující se na konvergenční regiony, vnáší do RP7 strukturální politiku. Ačkoliv není cílem rámcových programů vyrovnávat rozdíly mezi oblastmi v Evropě, snaží se tato horizontální priorita pomoci výzkumně slabším regionům při rozvoji VaV, který může generovat pracovní místa. Horizontální priorita prochází napříč programem Lidé, Spolupráce i Kapacity.

Další prioritou Specifického programu Kapacity je Věda ve společnosti. Tato priorita má především přispět ke zlepšení propojení vědeckého světa se zbytkem široké veřejnosti. Chápání světa vědy a výzkumu nejrůznějších oborů vyžaduje mnohdy zevrubnou znalost dané problematiky, což izoluje tento svět od zbytku veřejnosti. Mnohdy pak ze strany společnosti chybí adekvátní uznání a ocenění vědecké práce. Jindy lidem chybí dostatek informací, který by umožnil utvořit si skutečně objektivní názor. Podle Eurobarometru například k nanotechnologiím lidé zaujímají relativně chladný postoj – pouze 48% tazatelů věří, že jejich výzkum bude mít pozitivní efekt na

společnost za 20 let.⁵⁹ Oblast nanotechnologií přitom již dnes představuje velký přínos v mnoha oblastech – za všechny citujme například všeobecně známá nanovláknna, která nacházejí využití v textilním průmyslu a zejména v lékařství. Tato priorita dále poskytuje možnost financování studií v oblasti gender studies, evropského systému vědy, etiky a podporuje zlepšení komunikace mezi vědou a společností. Tato priorita by měla také zvýšit zájem lidí o vědu a technologie a přispět tak ke zvyšování počtu kvalifikovaných vědců a výzkumníků v EU.

Podpora soudržného rozvoje politik výzkumu – tak se nazývá priorita, která má za cíl podporovat výzkum právě v oblasti soudržnosti výzkumných politik ve smyslu jejich koherence. Tato priorita má finančně podpořit koordinaci a monitorování politik na všech třech úrovních – evropské, národní a regionální. Komunikace mezi tvůrci těchto politik má vést k šíření dobré praxe a k lepšímu posouzení dopadů veřejných investic na efektivitu soukromých investic do výzkumu. Tato priorita se především týká veřejných politik, jejich monitorování, analýz, ale i koordinace prostřednictvím tzv. otevřené metody koordinace, kterou do politické praxe zavedla Lisabonská strategie jako nástroj dobrovolné spolupráce. Hlavním cílem této priority je zjištění efektivního postupu pro stimulaci soukromých investic do VaV.

Poslední horizontální prioritou programu Kapacity je Mezinárodní spolupráce. Rámcový program bude podporovat mezinárodní spolupráci ve všech deseti tématických oblastech i napříč těmito oblastmi. Mezinárodní spolupráce bude probíhat i v rámci programů Lidé a Kapacity. Jediným tématem, kde je mezinárodní spolupráce z pochopitelných důvodů omezena, je priorita Bezpečnost. Mezinárodní spolupráce má pomoci řešit problémy globálního světa a využívat celosvětového vědeckého poznání.

⁵⁹ EVROPSKÁ KOMISE, *Social values, Science and Technology*. Special Eurobarometer 225, DG Research a DG Press, Lucemburk, Červen 2005, str. 74. Staženo 10.1.2007 z http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_225_report_en.pdf

Program má však také pomoci překlenout rozdíly mezi rozvojovými a vyspělými zeměmi. Otevření rámcových programů mezinárodní vědecké veřejnosti není novinkou a bylo by nepřirozené program striktně uzavírat zemím EU, neboť síť mezi vědeckými a výzkumnými institucemi existují po celém světě bez ohledu na hranice EU, ačkoliv rámcové programy samozřejmě přispívají k intenzivnější tvorbě konsorcií v rámci EU. Otevření evropského výzkumu světu také posílí konkurenceschopnost evropské vědy a výzkumu.

7. rámcový program má být více než jen pokračováním v tradici těchto programů. Na základě dvou výše analyzovaných hodnotících zpráv a rozsáhlé debaty, která provázela vznik RP7, Komise skutečně přistoupila k významným změnám v jeho struktuře i obsahu. Asi nejžádanější změnou bylo zjednodušení programu. Na přebujelosti administrativních a kontrolních požadavků se shodla Ormalova zpráva například i s názorem Akademie věd ČR (AV ČR)⁶⁰; zjednodušení žádala i velká většina uživatelské veřejnosti, jak z Ormalovy zprávy vyplývá. Evropská komise v reakci na tyto požadavky připravila pracovní dokument o zjednodušení implementace RP7, které má být postaveno na třech nosných pilířích: flexibilita, racionalizace a koherence.⁶¹

Dokument navrhuje řadu opatření, která citelně zjednoduší strukturu i používání rámcového programu. Slovo „nástroj“ bylo nahrazeno souslovím „dotační schéma“. Dokument pak slibuje na jedné straně návaznost na minulý program, na straně druhé však větší volnost při výběru vhodného schématu a méně rigidní definici jednotlivých schémat. Nabídku použitelných schémat mají přinést až jednotlivé výzvy, respektive

⁶⁰ Více viz AVČR, *Komentář k Pracovnímu dokumentu Komise „Zjednodušení v 7. rámcovém programu“*, Praha, 30.8.2005; dostupné na

ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/academy_sciences_czech_simplification.pdf, staženo 15.12.2006

⁶¹ EK, *Simplification in the 7th framework programme*, pracovní dokument č. SEC(2005) 431, Brusel, 6.4.2005; dostupné na http://ec.europa.eu/research/future/pdf/ec_2005_0431_1_en.pdf, staženo 15.1.2007

jejich pracovní programy. V těchto programech je také stanovena cílová skupina, výše možného grantu a další detaily. Toto opatření skutečně může vnést větší flexibilitu do implementace RP jak pracovníkům Komise při vypisování výzev, tak uživatelům, pokud jim v jednotlivých výzvách bude ponechána větší volnost výběru schématu. Stále však platí, že schémat je velký počet a jsou komplexní; orientace v grantech RP stále vyžaduje od cílové skupiny specifickou dovednost, jejíž osvojování může stát mnoho času nebo peněz. S tím také souvisí další v dokumentu slibované opatření: konzistentní a kvalitní komunikace. Toho chce Komise dosáhnout jednotným referenčním centrem (tzv. clearing house) pro právní a finanční záležitosti a dále racionalizací a maximálním zjednodušením dokumentů. Slibuje také, že se bude vyhýbat zkratkám a odbornému žargonu; takové opatření by jistě prospělo i mnohým dalším aktivitám EU.

Důležité je v dokumentu prohlášení, že „dvoukolové řízení bude také rozšířeno na všechny relevantní výzvy.“⁶² Otázkou je, jaká jsou kritéria této relevance a proč je toto opatření popsáno v dokumentu tak nejasně, ačkoliv bylo také v debatě o RP7 opakovaně vyžadováno. Jak již bylo řečeno dříve, minimální odhadované náklady na přípravu žádosti o grant jsou 30.000 Euro, což je suma neúnosná zejména pro malá konsorcia a malé projekty. Dvoukolové řízení by proto mělo být uplatněno v co největší možné míře. Dvoukolové řízení přitom podporuje nejen AV ČR, ale například i ALLEA (All European Academies)⁶³, Marimonova zpráva i Ormalova zpráva. V první vlně výzev již bylo dvoukolové řízení použito v některých tématech, například částečně v tématu Informační a komunikační technologie. Ve většině výzev tohoto kola však přetrvává stále jednokolový výběr. Zavedení dvoukolového systému v ICT by mohlo

⁶² EK, *Simplification in the 7th framework programme*, str.4

⁶³ ALLEA, *Investing in Knowledge in Europe*, Reflections of ALLEA on the proposals for the FP7, červen 2005, Amsterdam; dostupné na [ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/allea.pdf](http://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/allea.pdf), staženo 15.1.2007

významně pomoci malým zájemcům, neboť v prvním kole musí dodat pouze pětistránkový dokument, popisující záměr a přidanou hodnotu projektu. Toto opatření by přitom zjednodušilo práci i členům hodnotící komise; pokud by v prvním kole projekty měly ukázat zejména kvalitu výzkumných kapacit konsorcií, inovační přínos a evropskou přidanou hodnotu záměru, umožnilo by to hodnotitelům vyřadit jednodušším způsobem projekty, které nevyhovují v těchto zásadních otázkách.

Důležitým zjednodušením je rozšíření paušálního financování a omezení finančních kontrol. Sama Komise uznala, že rovnováha mezi kontrolou a jednodušší autonomií je porušena ve prospěch kontrol a finanční zodpovědnosti Komise. Dokument slibuje omezení a-priori kontrol žadatelů, které neúměrně prodlužovaly dobu do podpisu grantové dohody. Komise navrhuje kolektivní finanční odpovědnost konsorcií, která by umožnila omezit restriktivní opatření během předfinancování projektu, jako například blokování účtu příjemců. Proti zavedení principu kolektivní zodpovědnosti se ovšem ostře ohradila asociace Eurochambres⁶⁴ ve svém pozičním dokumentu k návrhu Komise o RP7⁶⁵. Podle této asociace odradí kolektivní finanční odpovědnost malé a střední podniky od vstupu do konsorcií a od účasti v projektech RP7. V RP7 nakonec EU zavedla systém tzv. zádržného, kdy jako garance slouží 5% přidělené dotace, které EK drží až do řádného ukončení projektu. Díky tomuto systému nemá být vyžadována žádná další garance ani kolektivní zodpovědnost ze strany účastníků. Zavedení nového způsobu financování některých projektů systémem tzv. lump sum, tedy jednorázovou dotací stanovené výše, jistě výrazně zjednoduší finanční řízení takových projektů. Tento systém se však týká velmi omezeného počtu projektů,

⁶⁴ Sdružení evropských hospodářských komor

⁶⁵ EUROCHAMBRES, Position on Simplification Measures in the 7th Framework Programme for RTD, září 2005, Brusel; dostupné na <http://cordis.europa.eu/documents/documentlibrary/2482EN.pdf>, staženo 20.1.2007

bude se používat se například při financování sítí excellence, kde bude síti vyplácena stanovená částka na hlavu ročně. Dalším zjednodušením jsou tzv. flat rates, tedy paušální sazby, používané například v projektech z programu Lidé.

Komise dále v dokumentu slibuje větší autonomii pro řízení projektů ze strany konsorcií a zjednodušení rámce čerpání financí. Audity budou i nadále vyžadovány, ovšem v zmenšené míře. Dokument hovoří o jasnější definici uznatelných nákladů, celkovém zjednodušení finančních kontrol a zavedení přístupu přísnějšího trestání podvodného chování. V rámcovém programu by se měla celkově zvýšit flexibilita tak, jak to podle dokumentu již proběhlo v čerpání strukturálních fondů, aby bylo dosaženo optimálního využití prostředků na výzkum. Praktické plnění těchto závazků se však ukáže teprve po určité době fungování RP7 a na hodnocení dopadu těchto opatření bude nutné ještě několik let počkat. Komise se v rozhodnutí o RP7 zavázala nejpozději v roce 2010 provést střednědobé hodnocení rámcového programu a specifických programů.

Komise učinila velký krok vstříc flexibilitě po obsahové stránce: v článku 6 se píše, že okruhy výzkumu, podpořené v RP7 budou na druhou polovinu RP, tedy 2010 – 2013, přehodnoceny na základě vědeckých pokroků.⁶⁶ Jinou pojistkou flexibility obsahové stránky rámcového programu je rozpuštění programu NEST a jeho implementace do jednotlivých tematických priorit: v rámci každé priority může být poskytnut grant pro jiný cíl, než je popsáno ve specifickém programu, a to v případě, že se v oboru objeví nová dílčí odvětví či technologie, nebo vzniknou nepředvídané politické potřeby EU.

⁶⁶ EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ, *Rozhodnutí 1982/2006/ES z 18. prosince 2006 o Sedmém rámcovém programu pro výzkum, technologický vývoj a demonstrační aktivity (2007 – 2013)*, čl.6, bod 4

Evropská komise vyvinula v novém rámcovém programu společně s Evropskou investiční bankou (EIB) nové schéma, tzv. Risk-Sharing Finance Facility⁶⁷ (RSFF). Podíl financování tohoto nástroje ze strany EIB a rozpočtu RP je 1:1. Komise se tak snaží zvýšit podíl financování výzkumu a vývoje ze strany EIB. RSFF má pomoci krýt rizika ve Společných technologických iniciativách⁶⁸, jiné evropské iniciativy jako např. EUREKA a má mimo jiné poskytovat rizikový kapitál nebo garanci pro MSP. V příloze rozhodnutí o RP7 je toto nové schéma popsáno v jednom odstavci velmi stručným způsobem. Text neposkytuje jasnou představu o tom, jakým způsobem se k financím mohou dostat zejména MSP. Podle Dr. Vladimíra Albrechta, vedoucího Národního informačního centra pro evropský výzkum⁶⁹, budou RSFF využívat spíše Evropské technologické platformy, tedy sdružení vedená velkými evropskými průmyslovými korporacemi.⁷⁰ Malé a střední podniky budou moci využívat nástrojů z nového Rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace (Competitiveness and Innovation framework Programme, CIP), který přináší finanční nástroje určené pro inovační aktivity MSP. Schéma RSFF je jistě krokem správným směrem, protože poskytuje krytí rizik za velmi výhodných podmínek, ale Komise by dle mého názoru vedle toho také měla více akceptovat určitý podíl riziku při posuzování žádostí o grant z RP obecně, alespoň v případech důvěryhodných konsorcií. Za jisté otevření se riziku možná lze považovat zahrnutí možnosti provádění základního výzkumu v rámci tématických priorit.

⁶⁷ Finanční nástroj pro sdílení rizik

⁶⁸ Joint Technology Initiatives, JTI, více viz následující kapitola – Současný vývoj evropské politiky výzkumu a vývoje

⁶⁹ <http://www.nicer.cz>

⁷⁰ Rozhovor s RNDr. Vladimírem Albrechtem, CSc., vedoucím Národního informačního centra pro Evropský výzkum, uskutečněný dne 27.3.2006 v Praze. Dr. Albrecht souhlasil s použitím citací z rozhovoru v této práci.

Rámcové programy bezpochyby zůstávají páteří systému podpory VaV ze strany Evropské unie. Jen těžko lze hodnotit, do jaké míry plní RP cíl stanovený ve Smlouvě a citovaný v úvodu této kapitoly: podporovat větší konkurenceschopnost evropského průmyslu na mezinárodní úrovni. V současné době není k dispozici žádná hodnotící studie, která by kvantifikovala přínosy rámcových programů evropskému průmyslu. Přínos těchto programů evropskému výzkumu a vývoji je však neoddiskutovatelný a ze strany odborné veřejnosti nezaznívají hlasy, které by tento přínos zpochybňovaly. Otázkou tedy spíše zůstává, zda dokáže Komise vytvářet takové rámcové programy, které umožní co nejefektivnější čerpání prostředků a zároveň tím zvýší provázanost evropských výzkumných institucí.

Sedmý rámcový program vznikl na základě dvou hodnotících zpráv od nezávislých expertů a po dlouhé debatě s nejrůznějšími aktéry evropské politické i odborné veřejnosti. Svůj názor měl možnost vyjádřit široký okruh výzkumných organizací, jejich asociací, národních a regionálních vlád, ale i soukromých firem, mezi nimiž nechyběly mimo jiné Philips a Microsoft. Kromě požadavku na zvýšení objemu finančních prostředků bylo nejčastějším tématem celkové zjednodušení. Zjednodušit se měly nástroje, finanční modely a řízení, komunikace a administrativa. Ve všech oblastech přijala Komise opatření, která se promítla do RP7, některá opatření byla již dokonce implementována v RP6. Praktické dopady těchto opatření však ukáže teprve čas. Nový rámcový program navíc přinesl novinky v oblasti podpory základního výzkumu, o tomto a dalších rozměrech podpory bude však řeč v následující kapitole.

3 SOUČASNÝ VÝVOJ EVROPSKÉ POLITIKY VAV

V posledních letech nabyla podpora výzkumu a vývoje v Evropě značně na významu, neboť se dostala do popředí politického povědomí. Od roku 2000 se daří výrazně na tuto oblast upozorňovat v souvislosti se strategií pro růst a zaměstnanost. Začátek nového tisíciletí skutečně lze považovat za přelom v oblasti politiky na podporu vědy, výzkumu a inovací v Evropské unii: v lednu zveřejnila Evropská komise Sdělení o Evropském výzkumném prostoru⁷¹, o dva měsíce později Evropská rada doporučila v Lisabonské strategii „pracovat k dosažení cílů stanovených ve sdělení Komise ‘Směřování k Evropskému výzkumnému prostoru’“⁷² a stanovila pro vybudování ERA šest konkrétních úkolů. Politika na podporu VaV dostává od té doby nové rozměry, protože je o ní uvažováno v komplexních souvislostech inovací a s nimi spojeného hospodářského růstu a tvorby pracovních míst. O dva roky později, na jaře 2002 přibyla v závěrech Evropské rady z Barcelony základní kvantifikace pro výzkum a vývoj: dosáhnout do roku 2010 výdajů na VaV ve výši 3% HDP EU, z čehož 2/3 mají být zdroje soukromého sektoru.⁷³ V návaznosti Komise připravila akční plán pro dosažení stanovených cílů. Po roce 2000 uveřejnila Komise řadu dalších sdělení o dílčích tématech Evropského výzkumného prostoru, jako například o mobilitě a regionálním rozměru ERA.

⁷¹ EVROPSKÁ KOMISE, *Towards a European research area*, Brusel, 18.1.2000, COM (2000) 6; dostupné na <http://ec.europa.eu/research/era/pdf/com2000-6-en.pdf>, staženo 20.2.2007

⁷² EVROPSKÁ RADA, *závěry předsednictví*, Lisabon, březen 2000, dostupné na http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm, staženo 4.4.2007

⁷³ EK, *More research for Europe. Towards 3% GDP*

Obnovená strategie pro růst a zaměstnanost v roce 2005⁷⁴ zařadila podporu VaV v kontextu vědomostí a inovací pro růst skutečně do středu politického zájmu EU. José Manuel Barroso, předseda EK, tak do velké míry reagoval na zprávu expertní skupiny pod vedením Wima Koka⁷⁵, která měla zhodnotit pokrok od lisabonského summitu v roce 2000. Tato zpráva označila jako hlavní úkol posílení a využití znalostní společnosti prostřednictvím VaV, informačních technologií a zacházení s duševním vlastnictvím. Na základě této zprávy a obnovené Lisabonské strategie Komise publikovala další akční plán, tentokrát společný pro výzkum, vývoj a inovace.⁷⁶ V souladu s tímto plánem pak připravila návrh rozhodnutí o RP7. Zatím poslední expertním hodnocením stavu je zpráva skupiny Eska Aha, tzv. Ahova zpráva. Ve věci hodnocení budování ERA Společenství v těchto zprávách nedopadá příliš dobře.

Podpora výzkumu a vývoje však získala nové dimenze, v současné době je velmi rozmanitá a neomezuje se jen na granty pro kolaborativní výzkum konsorcií. Kvantitativní kritérium 3% by nemělo být spatřováno jako jediné kritérium hodnocení úspěchu a neúspěchu EU v oblasti podpory VaV. Na úrovni Společenství byla ustavena Evropská rada pro výzkum (European Research Council, ERC), která rozhoduje o poskytování grantů excelentnímu základnímu výzkumu. Jedná se tedy o jakousi nezávislou grantovou agenturu, která má k dispozici finanční prostředky EU k oceňování toho nejlepšího základního, hraničního výzkumu v EU. Od roku 2005 začaly vznikat Evropské technologické platformy (ETP), což jsou iniciativy, snažící se

⁷⁴ EVROPSKÁ KOMISE, *Working together for growth and jobs. A new start for the Lisbon Strategy*, COM(2005) 24 final, Brusel, 2.2.2005; dostupné na:

http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_024_en.pdf, staženo 4.4. 2007

⁷⁵ KOK, W. a expertní skupina, *Facing the challenge. The Lisbon strategy for growth and employment*, Evropská společenství, Belgie, listopad 2004; dostupné na

http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/kok_report_en.pdf, staženo 14.12.2006

⁷⁶ EVROPSKÁ KOMISE, *More Research and Innovation – Investing for Growth and Employment: A Common Approach*, Brusel, říjen 2005, COM(2005) 488 final, dostupné na http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/comm_native_com_2005_0488_4_en_acte.pdf, staženo 1.4.2007

propojit poptávku průmyslu s nabídkou výzkumu a pomoci směřovat budoucnost výzkumných aktivit v daných oborech. Na základě těchto platforem vznikají Společné technologické iniciativy (Joint Technology Initiatives, JTI), které představují nový způsob realizace nejdůležitějších projektů formou partnerství veřejného a soukromého sektoru (tzv. public-private partnerships, PPPs). Podpoře výzkumu a vývoje pro inovace se věnuje také politika soudržnosti – na rozvoj infrastruktury VaV i na konkrétní výzkum pro inovace přispívají strukturální fondy v regionech soudržnosti. Evropská unie finančně a organizačně podporuje koordinaci a spolupráci na úrovni národních politik výzkumu. EU podporuje i spolupráci regionů a jejich vzájemné předávání dobré praxe. V EU má dokonce vzniknout Evropský technologický institut, o jehož fungování a financování však v současné době panují dohady.

S výzkumem a vývojem úzce souvisejí i jiná politická témata. Palčivým problémem, který se na úrovni ES řeší již od 70.let a stále je k cíli daleko, je patent Společenství. Neexistující patent tak mnohonásobně zdražuje patentování na území Evropy. Malá úroveň patentování a všeobecně nedostatečně podnikavé nakládání s duševním vlastnictvím tak snižuje hodnotu výsledků výzkumu a vývoje. V některých zemích je málo rozvinut systém transferu technologií, který propojuje poptávku s nabídkou a komercializace výsledků tak není optimální. S tímto také souvisí politika na podporu inovací, která se v poslední době v ES více integruje s podporou VaV. Nový Program na podporu inovací a konkurenceschopnosti (Competitiveness and Innovation Framework Programme, CIP) nabízí malým a středním podnikům pomoc při financování výzkumu, který povede k inovacím. S výzkumem a vývojem souvisí také vysoké školství, úroveň univerzit i systém jejich řízení, financování a organizace.

3.1 Lisabonská strategie a ERA

Psychologická síla začátku nového tisíciletí zapůsobila i na Evropskou komisi. Jedním z plánů, se kterými Komise s novým milénium přišla, byl projekt Evropského výzkumného prostoru. Tehdejší komisař pro výzkum Philippe Busquin zveřejnil toto sdělení již v lednu 2000 a Evropská rada jej vzala za své v březnu na summitu v Lisabonu, jehož hlavním tématem měla být evropská zaměstnanost. Tento dokument byl přínosný zejména proto, že představoval ve své době první jasnou výzvu k činům v oblasti podpory výzkumu a vývoje. Finanční podpora, poskytovaná prostřednictvím rámcových programů, podle tohoto dokumentu představuje pouhých 5,4% z celkových veřejných investic do výzkumu a vývoje v EU⁷⁷. Aktivity na podporu VaV na evropské úrovni se proto nesmí omezit jen na financování vybraných projektů kolaborativního výzkumu rámcovými programy. V Evropě musí vzniknout fungující vnitřní trh s technologiemi, který bude živen kvalitním a špičkovým výzkumem a vývojem a zároveň bude z druhé strany efektivně využíván průmyslem a podniky. ERA je důležitým dokumentem, který jasně formuloval neduhy Evropy v této oblasti a navrhl sadu konkrétních opatření, jak krátkodobých, tak i středně- a dlouhodobých, která by mohla Evropě pomoci.

Projekt ERA měl být „posvěcen“ politickou přízní na jarním summitu v Lisabonu. Přímou v citovaném dokumentu *Towards a European research area* stojí, že Komise své vize představí v Lisabonu. V Závěrech předsednictví se píše, že „Unie má směřovat úsilí k cílům stanoveným ve sdělení Komise ‘Towards a European research area’“⁷⁸. ER také v dokumentu žádá Radu, Komisi a členské státy, aby přijaly nezbytné kroky k uskutečnění ERA. Těchto kroků je v Lisabonské strategii vypsáno šest. Svým

⁷⁷ EK, *Towards a European research area*, str.7

⁷⁸ ER, závěry předsednictví, Lisabon 2000, bod 12

obsahem kopírují návrhy na akce z dokumentu Komise a někde přidávají konkrétní časový rámec nebo nástroje.

Jako první Strategie požaduje vytvoření vhodných mechanismů pro dobrovolnou koordinaci vybraných národních a společných výzkumných programů pomocí vytváření sítí. Tato spolupráce má umožnit lépe využívat „sladěných“ prostředků investovaných do VaV, ale také zajistit pravidelné informování Rady o stavu věcí. Do roku 2001 má být také zmapována špičková kvalita⁷⁹ výzkumu a vývoje v Unii pro její lepší šíření. Lisabon dále požaduje vylepšení prostředí pro soukromé investice do výzkumu, více partnerství pro výzkum a vývoj, a to i veřejného a soukromého. V EU má být usnadněn vznik nových technologických firem (tzv. start-ups a spin-offs) pomocí daňových politik, rizikového kapitálu a podpory EIB. Třetí bod požaduje zavedení otevřené metody koordinace a používání benchmarkingu pro národní politiky VaV, do června 2000 pak mají být určeny ukazatele k posuzování výkonnosti těchto politik a do června 2001 má být vytvořen tzv. „innovation scoreboard“⁸⁰, který dnes skutečně slouží jako užitečný zdroj statistických informací. Tyto požadavky se týkají národních vlád a jsou do velké míry závislé na jejich skutečné aktivitě a snaze.

Strategie dále vyjadřuje nutnost vytvoření transevropské vysokorychlostní internetové sítě, která propojí výzkumné ústavy, univerzity, vědecké knihovny vědecká centra a postupně i školy. Dalším úkolem je odstranit překážky v mobilitě výzkumníků v Evropě do roku 2002 a zároveň přitáhnout a udržet největší výzkumné talenty v Evropě. Konečně posledním úkolem, stanoveným v Lisabonské strategii, je vytvoření patentu Společenství, a to do konce roku 2001. Tato opatření závisí zejména na úsilí Komise, ale samozřejmě i na vůli Rady, v podstatě mezivládní instituce, která její kroky

⁷⁹ anglicky „excellence“

⁸⁰ Více viz: <http://cordis.europa.eu/scoreboard>

musí posvětit. Za sérií kroků, které mají vést k vytváření ERA, následují úkoly za účelem vytvoření přátelského prostředí pro zakládání a rozvoj novátorských firem, zejména MSP. Tato opatření také s výzkumem a vývojem nepřímo souvisí, protože mají vést ke zvýšení poptávky po VaV a k usnadnění transferu technologií propojením finančních trhů, výzkumu a vývoje, poradenských služeb a podniků.

Díky dokumentu Komise o ERA a díky politické podpoře, kterou myšlenka evropského výzkumného prostoru dala Lisabonská strategie, se bezpochyby výzkum a vývoj posunuly do popředí zájmu v povědomí evropských politiků. Hlavním tématem jarního summitu v roce 2000 měla být zaměstnanost. Cílem Lisabonské strategie se pak stalo dosáhnout toho, aby se EU stala „do roku 2010 nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou světa, schopnou udržitelného ekonomického růstu s více a lepšími pracovními místy a větší sociální soudržností.“⁸¹ Výzkum a vývoj je přitom jednoznačně nejdůležitějším zdrojem inovací, vedoucích k ekonomickému růstu a novým pracovními místům. Strategie se zaměřuje na tři hlavní úkoly: prvním úkolem je připravit přechod k znalostní ekonomice zlepšením politik IT a VaV, ale i urychlením strukturálních reforem pro konkurenceschopnost a inovace a dokončením vnitřního trhu. Výzkum a vývoj tedy figuruje vysoko na žebříčku priorit. Za první úkolem ale následuje cíl modernizovat evropský sociální model, investovat do lidí a bojovat proti sociálnímu vyčleňování. Třetím úkolem je udržovat dlouhodobě zdravé ekonomické vyhlídky a uspokojivý růst za použití vhodných makroekonomických politik. Strategie tedy Evropě stanovila velmi ambiciózní cíle v různých politických rovinách. O rok později, na jaře 2001, přibyl do Lisabonské strategie navíc rozměr ochrany životního prostředí a udržitelný rozvoj. Pro splnění všech těchto cílů však musely veliký díl práce udělat členské státy.

⁸¹ ER, závěry předsednictví, Lisabon 2000

Dva roky po Lisabonu učinila EU krok ke konkretizaci lisabonského požadavku větší podpory VaV: na jarním summitu v Barceloně Evropská rada stanovila, že v EU by se do roku 2010 mělo investovat do výzkumu a vývoje 3% HDP Evropské unie a 2/3 těchto investic mají pocházet ze soukromých zdrojů. V listopadu 2002 Komise vydala k tomuto cíli sdělení⁸², které podle svých slov slouží k nastartování debaty o možných způsobech dosažení kýžené výše a struktury investic do VaV. Sdělení hovoří o nutnosti vylepšit rámcové podmínky pro inovace a zefektivnit používání veřejných financí. Těchto cílů má být dosaženo pomocí koordinovaných, ale rozmanitých politik na národní úrovni, odpovídajících rozmanitosti situací v Evropě.

Na základě debaty Komise zveřejnila v roce 2003 akční plán k dosažení cíle 3% HDP do výzkumu.⁸³ V akčním plánu jsou čtyři kategorie doporučení, týkající se koordinace národních politik VaV, zvyšování veřejné podpory pro výzkum v širším slova smyslu, zvýšení veřejných investic do výzkumu a nakonec zlepšení hospodářsko-politického prostředí. Plán vyzývá k založení Evropských technologických platforem a opakuje výzvu ustavení procesu vzájemného učení a benchmarkingu formou otevřené metody koordinace. V dokumentu se opakují myšlenky z původního sdělení a ačkoliv se jedná o akční plán, jeho faktický dopad na realitu není v některých oblastech dost velký. V některých případech totiž Unie může pouze napomínat členské státy a radit jim, jakým směrem se vydat: například citelně vyšší veřejné investice do VaV vyžadují reformu veřejných financí, která umožní přesunout finance z jiných výdajových položek právě do VaV. Tyto reformy musí chtít nejen vlády, ale i národní parlamenty. Podobně tomu je s úpravou legislativy v oblastech podnikání, ochrany duševního vlastnictví či finančních trhů.

⁸² EK, *More Research for Europe. Towards 3% of GDP*

⁸³ EVROPSKÁ KOMISE, *Investing in Research: an Action Plan for Europe*, COM(2003) 226 final/2, Brusel, 4.6.2003, dostupné na <http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/226/en.pdf>, staženo 2.4.2007

3.2 Kokova zpráva a Obnovená strategie

V roce 2004 byla publikována zpráva expertní skupiny pod vedením Wima Koka, bývalého premiéra Nizozemí. Skupina stanovuje pět prioritních politických oblastí, kde Evropa musí učinit pokrok, aby měla šanci do roku 2010 dostát svým lisabonským závazkům. První z oblastí je tzv. znalostní společnost.⁸⁴ Pro dosažení skutečné znalostní společnosti v Evropě pak zpráva vytyčuje tři základní priority: udělat Evropu přitažlivou pro výzkumníky a vědce, brát výzkum a vývoj jako nejvyšší prioritu a propagovat používání informačních a komunikačních technologií. První dvě priority, uvedené v Kokově zprávě, se týkají výzkumu a vývoje. Toto prvenství ukazuje, že experti považují v Evropě stav, objem a možnosti využívání VaV za to, co Evropě nejvíce brání stát se nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou na světě. K tomuto cíli je samozřejmě potřeba mnoho jiných předpokladů; Kokova zpráva z roku 2004 však naznačuje, že právě atraktivita Evropy pro vědce a nedostatečná pozornost věnovaná VaV jsou v EU největší překážkou k dosažení lisabonských cílů. Znalosti a jejich efektivní šíření mají být klíčem k růstu produktivity, která jediné může financovat evropský sociální model pro stárnoucí populaci.⁸⁵

Kokova zpráva velmi jednoduše a srozumitelně uvádí do souvislosti výzkum a vývoj, znalostní společnost a trvale udržitelný ekonomický růst. Narozdíl od Lisabonské strategie zdůrazňuje také důležitost v Evropě tradičního a silného průmyslu, bez jehož výrobních kapacit by výsledky výzkumu a vývoje, byť sebevíc excelentní, nebyly ekonomicky efektivně a plně využity. Zpráva také zdůrazňuje, že na počátku nového tisíciletí na světových trzích splaskla bublina amerických telekomunikačních a „dot.com“ firem. Po teroristických útocích z 11.září 2001 navíc podle Koka zdražila

⁸⁴ Dalšími oblastmi jsou: vnitřní trh, podnikatelské prostředí, pracovní trh a udržitelné životní prostředí.

⁸⁵ KOK, W. a expertní skupina, *Facing the challenge. The Lisbon strategy for growth and employment*, str.8

ropa, celosvětové obchodní ovzduší se na příští léta zhoršilo a poptávka v Evropě rostla velmi pomalu.⁸⁶ Americká i evropská ekonomika se následně zpomalily a v takovém ekonomickém prostředí se jen velmi těžko prosazuje zvýšení investic do VaV, jak z veřejných, tak ze soukromých zdrojů. Plnění Lisabonské strategie navíc zkomplikovalo východní rozšíření v roce 2004. Přesto však podle Koka některé členské státy nevzaly lisabonské cíle dostatečně vážně.

V době psaní zprávy dosáhly cíle 3% HDP do výzkumu pouze dva členské státy: Finsko a Švédsko. Podle nejnovějších statistických informací byla situace stejná i v roce 2005: Švédsko dosáhlo hodnoty 3,95% a Finsko 3,51%, ostatní státy EU však zůstávají pozadu: ze států EU se dále umístilo až Německo s 2,49%, které předstihly státy jako USA, Korea, Švýcarsko a Japonsko. V EU je na tom nejhůře Slovensko se smutným výsledkem 0,53% HDP výdajů na výzkum a vývoj.⁸⁷ EU-15 v roce 2000 investovala do VaV 1,86% HDP⁸⁸, v roce 2005 to bylo 1,90% HDP.⁸⁹ V počtu výzkumných pracovníků⁹⁰ výrazně ční jen Finsko, které dosahuje počtu 17,3 výzkumníků na 1000 zaměstnanců (v/1000z), daleko za ním je Švédsko s 11 výzkumníky na 1000 zaměstnanců. USA má v roce 2005 9,6 v/1000z, zatímco Česká republika pouhých 3,4 v/1000z.⁹¹ Relativně více výzkumníků než USA má v EU pouze Švédsko a Finsko. EU-

⁸⁶ tamtéž, str. 11

⁸⁷ OECD, *OECD Factbook 2007: Economic, Environmental and Social Statistics*, ISBN: 978-92-64-02946-0, str. 147, dostupné na: <http://ocde.p4.siteinternet.com/publications/doifiles/302007011P1G080.xls>; celý factbook dostupný na <http://www.oecd.org/publications/factbook>, STAŽENO 10.4.2007

^{88 88} OECD, *Factbook 2005: Economic, Environmental and Social Statistics*, dostupné na: <http://miranda.sourceoecd.org/vl=2077684/cl=25/nw=1/rpsv/factbook/data/07-01-01-T01.xls>, staženo 8.4.2007

⁸⁹ OECD, *Factbook 2007: Economic, Environmental and Social Statistics*

⁹⁰ ekvivalent plného pracovního úvazku

⁹¹ OECD, *Factbook 2007: Economic, Environmental and Social Statistics*, dostupné na: <http://dx.doi.org/10.1787/818244047741>, staženo 10.4.2007

15 měla v roce 2000 průměr 5,8 v/1000z⁹², o pět let později je to 6,1 v/1000 z.⁹³ Ačkoliv si Komise a Rada nestanovily v těchto oblastech žádné střednědobé cíle, z těchto údajů je vidět, že zvýšení investic do VaV a přilákání více osob do výzkumu a vývoje za pět let od Lisabonu nebylo dostatečně výrazné.

Podle zprávy je stále podceňováno, jak moc důležité je investovat více do výzkumu a vývoje; podcenění role výzkumu a vývoje zpráva označuje za jedno z největších zklamání dosavadního pokroku Lisabonské strategie.⁹⁴ Zároveň však dokument připomíná, že znalostní společnost spočívá v mnohem více aspektech než jen velkých investicích do VaV. Obrovský přínos ICT pro všechny sektory ekonomiky je zde zdůrazňován stejně jako v Lisabonské strategii, protože umožňuje síťování, automatizaci a optimalizaci procesů. Investice do výzkumu a vývoje v oblasti ICT mají proto významný multiplikační efekt a jsou nadmíru důležité.

Evropa má málo vědců a výzkumníků, proto musí drasticky zvýšit svou přitažlivost pro ty nejlepší mozky. Podle zprávy by k tomuto napomohl systém vzájemného uznávání kvalifikací a akreditace. Systémy sociálního pojištění jsou také elementem, který brání evropským výzkumníkům ve větší mobilitě. Většímu otevření mezinárodní vědecké komunitě by podle Koka pomohla zjednodušená vízová a povolovací procedura. Samozřejmostí je zlepšení kvality pracovního prostředí pro výzkumníky a zvýšení jejich finančních odměn.⁹⁵

⁹² OECD, *Factbook 2005*, dostupné na:

<http://miranda.sourceoecd.org/vl=2077684/cl=25/nw=1/rpsv/fact2005/06-01-03-t01.xls>, staženo 10.4.2007

⁹³ OECD, *Factbook 2007*, dostupné na:

<http://ocde.p4.siteinternet.com/publications/doi/files/302007011P1G081.xls>, staženo 10.4.2007

⁹⁴ KOK, W. a expertní skupina, *Facing the challenge. The Lisbon strategy for growth and employment*, str.8

⁹⁵ KOK, W. a expertní skupina, *Facing the challenge. The Lisbon strategy for growth and employment*, str.20

Podcenění nutnosti posílit výzkum a vývoj by bylo podle Koka základní strategickou chybou.⁹⁶ Zaostávání za cíli Lisabonské strategie v tomto bodě vyčítá především některým členským státům. Zpráva dále doporučuje daňové pobídky pro nové MSP, které investují do výzkumu. Veřejná podpora výzkumu by měla být posílena zejména kvůli svému pákovému efektu na soukromé investice, stejně tak partnerství veřejného a soukromého sektoru. Kokova zpráva doporučuje ustavení Evropské výzkumné rady pro financování základního výzkumu, o níž bude řeč v další části této kapitoly. Toto doporučení dokonce označuje za klíčové, tedy nejdůležitější. Veřejné zakázky by měly být nahlíženy jako možné základy trhu s novými technologiemi a řešeními. Ve zprávě se také hovoří o podpoře technologických iniciativ, založených na celoevropských PPP. Asi největší napomenutí pro Evropské společenství, nikoliv členské státy, se týká patentu Společenství. Podle Koka nastal čas patent uskutečnit, nebo od tohoto záměru upustit. Tento problém měl být podle Koka vyřešen do jarního summitu ER v roce 2005. Jak je dnes patrné, v tomto ohledu ES selhává.

Obnovená strategie pro růst a zaměstnanost byla představena předsedou komise Barrosem na jarním summitu Evropské rady 2005.⁹⁷ Její obsah se z velké části opírá o postřehy expertní skupiny Wima Koka. Komise v ní stanovuje skutečné priority mezi lisabonskými cíli a zároveň zjednodušuje a usměrňuje proces. Co se týče výzkumu a vývoje, Obnovená strategie mluví o větších veřejných i soukromých investicích do VaV, o nových příležitostech zejména pro MSP díky reformě pravidel veřejné podpory. Šíření znalostí má být lépe zajištěno díky projektu Evropského prostoru vysokého školství.⁹⁸, který má zajistit harmonizaci a kvalitu evropského vysokého školství. Podle Strategie Komise navrhne zřízení Evropského technologického institutu a bude

⁹⁶ Tamtéž, str. 21

⁹⁷ EK, *Working Together for Growth and Jobs. A New Start for the Lisbon Strategy*

⁹⁸ European higher education area – Boloňský proces

podporovat společné technologické iniciativy, jejichž modelovým příkladem má být evropský satelitní systém Galileo.

Podle Obnovené strategie se o investiční propast ve VaV největším dílem v Evropě zasloužily soukromé investice do ICT. Podle Komise je zodpovědnost za zvyšování investic do VaV zejména na straně členských států.⁹⁹ Členské státy by měly přistoupit ke koordinovanému zlepšení daňového prostředí pro výzkum a vývoj. Je to jedna z věcí, která by měla přilákat více soukromých investorů do Evropy a odradit například evropské firmy provádět výzkum v USA nebo v Asii. Dalším z takových opatření je zkvalitnit evropské výzkumné infrastruktury a přispět ke zvýšení počtu a zlepšení úrovně výzkumníků. Obnovená strategie také potvrzuje ustavení Evropské rady pro výzkum počínaje RP7. Objevuje se zde také návrh vytvářet evropské technologické platformy, které mají být řízeny pomocí PPP (partnerství veřejného a soukromého sektoru).

3.3 Společný přístup k výzkumu a inovacím a Ahova zpráva

Po roce 2005 začala Komise více integrovat aktivity na podporu výzkumu a vývoje s podporou inovací. V tomtéž roce zveřejnila Komise nový akční plán, ve kterém prvně použila společný přístup k problematice inovací a VaV.¹⁰⁰ Tento dokument navazuje na původní akční plán (viz výše, str.47) z roku 2003. Tento plán je rozdělen do čtyř kategorií akcí: výzkum a vývoj v centru politik EU, financování EU, v centru evropského podnikání a vylepšené politiky VaV a inovací. Podle tohoto dokumentu měl minulý akční plán mobilizační efekt, protože téměř všechny státy si stanovily národní mety investic do VaV. Evropské investice do VaV, veřejné i soukromé, ale přesto stagnují. Dostatečného pokroku nebylo podle dokumentu dosaženo

⁹⁹ ES, *Working Together for Growth and Jobs. A New Start for the Lisbon Strategy*, str.20

¹⁰⁰ EK, *More Research and Innovation – Investing for Growth and Employment: A Common Approach*, COM(2005) 488 final

ani v oblasti inovací.¹⁰¹ Mobilizační efekt se tudíž dostavil pouze formálně, nikoliv reálně.

Nový společný plán navrhuje v první zmíněné kategorii řadu akcí v oblasti inovací a VaV, které se podařilo do dnešního dne uskutečnit. Mezi ně patří např. Evropské technologické platformy, celá Europe-INNOVA iniciativa¹⁰² nebo tzv. Sectoral Innovation Watch.¹⁰³ V dokumentu se znovu hovoří o změně právního rámce pro veřejnou podporu tak, aby umožnil lepší podporu v oblasti VaV a partnerství veřejného a soukromého sektoru. Tato reforma také byla k dnešnímu dni provedena. Dokument ale zmiňuje i patent Společenství, jehož existence je dodnes stále v nedohlednu. V otázce mobility nepřináší dokument žádnou podstatnou změnu. V oblasti veřejných zakázek, stimulujících VaV, Komise pouze hovoří o vydání publikace, která zvýší povědomí veřejných činitelů.

Druhá kapitola, týkající se financování EU, klade důraz na zvýšení sumy strukturální pomoci, která má být směřována do rozvoje výzkumu a inovací v regionech soudržnosti. Plán dále slibuje zavedení systému záruk pro MSP, což se podařilo v RP7 pomocí pětiprocentní záruční částky z celkové předpokládané sumy grantu, kterou Komise drží po celou dobu trvání projektu a nevyžaduje po MSP jinou formu záruky. Akční plán poprvé nastoluje téma filantropie jako možný zdroj finančních prostředků do VaV; v současné době na tomto tématu pracuje expertní skupina.¹⁰⁴ Třetí kapitola přináší novinku v podobě posílené mobility mezi univerzitami a průmyslem v RP7, větší podporu inovačních klastrů a jejich sítí. Třetí kapitola se však týká převážně inovací, proto nebudu zacházet do větších detailů.

¹⁰¹ tamtéž, str. 4

¹⁰² více viz <http://www.europe-innova.org>

¹⁰³ Oborový monitoring inovací, více viz <http://www.europe-innova.org/index.jsp?type=page&lg=en&classificationId=4963&classificationName=Innovation%20Watch&cid=5074>

¹⁰⁴ více viz http://ec.europa.eu/invest-in-research/policy/expert_en.htm

Čtvrtá kapitola členským státům doporučuje učinit z VaV a inovací prioritu v národních reformních programech pro růst a zaměstnanost (Národních lisabonských programech). Dalším zrealizovaným projektem, který akční plán navrhuje, je tzv. ERAWATCH, informační systém o národních politikách výzkumu.¹⁰⁵ Jinou existující iniciativou na úrovni národních výzkumných programů, o které dokument hovoří, je tzv. RTD OMC-NET. Jedná se o koordinační akci v RP6 pod horizontální prioritou Soudržný rozvoj národních politik výzkumu, která podporuje vzájemné učení a spolupráci při přípravě národních programů výzkumu. Pro tuto prioritu zatím nebyla publikována žádná výzva v RP7.

V říjnu roku 2005 na summitu v Hampton Courtu se hlavy států a vlád rozhodly dát ještě vyšší prioritu výzkumu a inovacím, protože jde o klíčové záležitosti, díky kterým Evropa může lépe čelit globálním výzvám. Na základě tohoto rozhodnutí Komise pověřila skupinu expertů, vedenou Eskem Ahem, bývalým premiérem Finska, zhodnocením situace a vypracováním návrhů, jak zlepšit výkony výzkumu a inovací v EU. Skupina zveřejnila zprávu v lednu 2006.¹⁰⁶ Tato zpráva zvolila ještě urgentnější tón než Kokova zpráva. Hovoří o nutnosti vytvořit Pakt pro výzkum a inovace, který vyžaduje velkou dávku vůle a závazek politických a podnikatelských lídrů i sociálních partnerů. Cíl 3% HDP do výzkumu je podle zprávy pouhý indikátor, nikoliv skutečný cíl. Pro záchranu evropského blahobytu je podle zprávy nutné udělat mnohem více. Současné tempo plnění lisabonských cílů je podle zprávy nedostatečné.¹⁰⁷ Velmi výstižný je nadpis „Léky, ne jen samé diagnózy, ale nejdřív uznejme problémy“,¹⁰⁸ která trefně vystihuje vývoj posledních let: o nutnosti dělat víc pro znalostní společnost,

¹⁰⁵ více viz <http://cordis.europa.eu/crawatch/>

¹⁰⁶ AHO., E. a expertní skupina, *Creating an Innovative Europe*, publikováno 20.1.2006, ISBN 92-79-00964-8, Lucemburk, dostupné na http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/aho_report.pdf, staženo 15.11.2007

¹⁰⁷ tamtéž, str. VII

¹⁰⁸ tamtéž, str.2

podpořit výzkum, vývoj a inovace, bylo řečeno mnoho. Na toto téma byly publikovány desítky studií, sdělení a akčních plánů, které říkají, že se evropští politici shodují na nutnosti jednat. Tato mobilizace a snaha se ovšem podle Aha neprojevila v rozpočtových prioritách členských států ani v legislativě, a to je kámen úrazu.¹⁰⁹

Expertní skupina nabádá k dosažení tří hlavních cílů: vytvořit trh pro inovované produkty a služby, investovat dostatek prostředků do VaV a inovací a nakonec dosáhnout větší strukturální mobility, která je základem pro úspěch živený inovacemi. Podle autora musí Evropa „uprchnout ze struktur a očekávání ustavených v poválečné době“¹¹⁰. Zpráva obsahuje velké množství zajímavých a někdy pro EU lehce kontroverzních doporučení, jejichž tématický rozsah převyšuje možnosti této diplomové práce. Následující doporučení jsou dle mého názoru ta, která se nejvíce blíží tématu podpory VaV, nicméně pro porozumění jedinečnosti této zprávy, jejího rozsahu a provázanosti, je nezbytné přečíst zprávu celou.

Ahova skupina ve zprávě pojmenovává sedm klíčových oblastí, na které by se měla veřejná podpora¹¹¹ zaměřit z několika důvodů. Je to e-zdraví, léčiva, doprava a logistika, životní prostředí, digitální obsah, energie a bezpečnost. Evropská podpora by se měla více soustředit na excelenci i pokud by tím měl utrpět průměrný výzkum nebo výzkum s nižší prioritou.¹¹² Experti ve zprávě také odmítají přílišné protěžování malých a středních podniků na úkor těch velkých, protože velké a malé podniky jsou často v obchodním vztahu; restriktivní podmínky některých programů, které jsou velkým podnikům nedostupné, pak poškozují všechny zúčastněné.¹¹³ Ahova skupina doporučuje více zacílit rámcové programy na jejich hlavní poslání, což je networking a

¹⁰⁹ tamtéž, str.2

¹¹⁰ tamtéž, str.1

¹¹¹ Ve smyslu grantů a dotací; public support, nikoliv state aid.

¹¹² AHO, E. a expertní skupina, *Creating an Innovative Europe*, str.24

¹¹³ tamtéž, str. 15

mobilizace subjektů VaV a firem, ale zároveň soustředit prostředky na excelenci. EU by také měla svůj rozpočet více přizpůsobit nejvyšší prioritě v podobě VaV a inovací, a to i horizontálně napříč všemi kapitolami. Zpráva také vysoce oceňuje technologické platformy jako účinný způsob, jak ošetřit podporu VaV ze strany nejen nabídky, ale současně i poptávky a jak tyto dvě strany zkoordinovat. O ETP bude řeč v kapitole 3.4. Esko Aho v několika místech zprávy vytyká Evropě málo podnikavosti a neochotu riskovat a říká, že tento přístup se v Evropě musí změnit. Je otázkou, jak rychle se dají změnit hluboce zažitá kulturní návyky evropské společnosti. V USA je podnikavost, riskování i propojení podniků s výzkumem, zejména univerzitním, téměř součástí národní identity.

Radikální postoj k aktivitám Evropské unie zaujal odborný britský časopis *Science|Business* ve svém Inovačním manifestu z roku 2006.¹¹⁴ Zpráva přichází s devíti návrhy pro evropskou politickou veřejnost, které mají pomoci překlenout propast mezi vědou a výzkumem na straně jedné a podnikáním na straně druhé. Autoři se nebojí vyhraněných a jasných názorů. Manifest používá jednoduchý jazyk, nezatížený „eurospeakem“, tedy mluvou institucí EU. Zpráva staví na citacích prohlášení, která zazněla na konferenci o překlenutí propasti mezi vědou a podnikáním, jíž se zúčastnilo 27 evropských osobností ze světa vědy, výzkumu, podnikání, průmyslu a financí. Zde je jejich devět doporučení:

- Buďte Darwinisty – investujte omezené finanční prostředky pouze do těch nejlepších výzkumných týmů a organizací,

¹¹⁴ HUDSON, R. a kolektiv autorů, *The Innovation Manifesto. 9 ideas to bridge the gap between industry and academia – and make Europe more competitive in global technology*, in: *Science|Business*, březen 2006, Velká Británie, dostupné na http://www.sciencebusiness.net/pdf/Innovation_Manifesto.pdf, staženo 10.4.2007. Podkladem zprávy byla konference o přemostění propasti mezi vědou a podnikáním, které se zúčastnilo 27 evropských osobností ze světa vědy, výzkumu, podnikání, průmyslu a financí.

- reformujte kanceláře pro transfer technologií, stanovte jeden cíl – vydělávat peníze,
- použijte veřejné fondy k podpoře základního kapitálu,¹¹⁵
- napravte daně: podníte soukromé investice,
- vytvořte lepší burzy pro obchodování s mladými společnostmi,
- harmonizujte evropskou patentovou legislativu; krok za krokem,
- zlevněte patentování,
- dodejte lépe kvalifikovanou a flexibilní pracovní sílu,
- odstraňte bariéry, které činí Evropu nepřitažlivou.

Manifest ve svém úvodu kritizuje dřívější evropské masivní dotace do průmyslu v době, kdy USA dominovaly mezinárodnímu obchodu v oblasti IT. Podle autorů tyto dotace měly pozitivní dopad pouze v letectví.¹¹⁶ Plánovaných zhruba půl bilionu Euro, které EU chce přerozdělit pomocí RP7, autoři vidí jako další dotaci do techniky a přirovnávají ji k dřívějším velkým dotacím do průmyslu. Toto přirovnání ale není zcela přesné, protože rámcový program se snaží financovat také výzkum nejpokročilejších technologií, jako jsou nanotechnologie a genomika. Podle autorů však není jisté, zda bude mít investovaný půl bilion vůbec nějaký pozitivní dopad.

Dodnes neexistuje hodnocení dopadu rámcových programů na ekonomický růst; stanovit kritéria a indikátory pro takové hodnocení je velmi komplikované. Potenciální pozitivní dopad je tedy otázkou spíše subjektivního hodnocení. Autoři ovšem dle mého názoru svými devíti doporučeními obsáhli problémy, které se výzkumu a vývoje úzce dotýkají, a to zejména ve věci tvorby poptávky a převedení do inovací. Reformy, které

¹¹⁵ Seed investing

¹¹⁶ HUDSON, R. a kolektiv autorů, *The Innovation Manifesto*, úvod

navrhují, jsou důležité pro stimulaci poptávky a soukromých investic do výzkumu, ale hlavně pro připravení živné půdy pro růst, který bude založen na high-tech výrobě. Pravda ovšem je, že navrhované reformy vyžadují obrovskou vůli a úsilí nejen politiků v evropských zemích, ale zároveň, a především, jejich voličů. Vyžadují všeobecné povědomí o nutnosti změnit současný stav a vůli všech. Pokud se mají například univerzity chovat více podnikavě, musí se se změnou poměrů ztotožnit vědci, kteří na univerzitách působí; stejná věc platí pro výzkumné instituce.

Evropská unie může takové změny stimulovat. Její akce však nesmí přesahovat hranice kompetencí, které jí dává Smlouva o EU a musí dodržovat principy subsidiarity a evropské přidané hodnoty. Je potřeba říci, že Komise se snaží. Svědčí o tom množství sdělení, které publikuje. Bylo by však lepší zjednodušit styl a lehce zostřít tón. I o to se Komise pokusila – důkazem je Obnovená strategie pro růst a zaměstnanost. Komise také vykazuje velkou píli při informování o problematice VaV a inovací prostřednictvím obsáhlých webových stránek a dalších aktivit. V některých oblastech, souvisejících s výzkumem, například v případě patentu Společenství, se teď musí snažit zejména Rada, potažmo členské státy.

V Obnovené strategii hraje znalostní společnost klíčovou roli. Znalosti a inovace jsou jedním ze tří bodů, na které se strategie soustředí. Klíčovou důležitost výzkumu a vývoje pro inovace a pro udržitelný růst dává Komise v posledních letech najevo velmi intenzivně: jak již bylo řečeno, od roku 2000 byla publikována řada sdělení, zpráv a dalších dokumentů, navíc se na celoevropské úrovni nastartovala široká debata o podpoře výzkumu a vývoje, která dává dalším krokům ze strany ES větší legitimitu a přispívá k jejich účinnosti. Přestože je na Lisabonskou strategii často pohlíženo skepticky a přestože stanovené cíle v oblasti VaV jsou v nedohlednu, dokázala Evropa

uskutečnit od roku 2000 nové zajímavé projekty a iniciativy v oblasti VaV, za něž vděčí především aktivitě Komise.

3.4 Hlavní novinky v Evropském výzkumném prostoru

Podpora výzkumu a vývoje v EU již skutečně není pouze o financování kolaborativních mezinárodních projektů. V posledních letech přibýly v Evropě zajímavé iniciativy a aktivity, které obohatily spektrum Evropského výzkumného prostoru. Rozsáhlé debaty a množství zpráv a dalších dokumentů nesou i své ovoce. Těmi nejdůležitějšími novinkami jsou Evropská rada pro výzkum, Evropské technologické platformy, Společné technologické iniciativy a idea Evropského technologického institutu. Evropská rada pro výzkum otevřela nové možnosti těm nejlepším vědcům z EU, Evropské technologické platformy a Společné technologické iniciativy se snaží upevnit vztahy mezi VaV a podnikovou sférou a Evropský technologický institut odpovídá na touhu po celoevropské technologické univerzitě nejvyšší úrovně.

3.4.1 Evropská rada pro výzkum

Patrně nejvýraznější novinkou 7. rámcového programu je specifický program Myšlenky, který staví na vzniku Evropské rady pro výzkum (ERC).¹¹⁷ Debata o ERC byla zahájena již v roce 2002. ERC je zcela nezávislý orgán, jehož vědecká rada je složena z významných evropských vědců. ERC má vedle vědecké rady také implementační struktury, ze kterých se má do poloviny roku 2008 stát výkonná agentura. Budování implementačních struktur zajišťují složky Evropské komise. ERC má pro přidělování grantů plnou rozhodovací autonomii, avšak zodpovídá se EK. Prezidentem ERC a zároveň předsedou jeho vědecké rady je prof. Fotis Kafatos. Rada

¹¹⁷ viz <http://erc.europa.eu>

má také pětičlenný výbor, který má na starosti zajištění rozhodnutí vědecké rady, a svého generálního tajemníka. Vědecká rada má v současné době 22 členů včetně jednoho švýcarského profesora. Za Českou republiku ve vědecké radě ERC působí prof. Pavel Exner.

Evropská rada pro výzkum plní roli celoevropské grantové agentury pro základní výzkum ve všech oborech, včetně společenskovedních a humanitních. Rada má k dispozici balík prostředků, které může formou grantů přidělit těm nejlepším projektům základního výzkumu v EU. Jediným kritériem výběru projektů je jejich vědecká excelence. Grantová schémata podporují jak začínající, tak již etablované a pokročilé vědce zhruba 7,5 miliardami Euro pro sedmileté období do roku 2013. Ustavením ERC a vyčleněním části finančních prostředků RP pro základní výzkum byl učiněn důležitý krok v budování Evropského výzkumného prostoru. Celoevropská grantová agentura pro excelentní základní výzkum může motivovat mladé i pokročilé evropské vědce k lepším výkonům a zamezit jejich odchodu do zamoří.

O založení ERC se velmi zasazovala evropská aliance akademií All European Academies (ALLEA). Ve svém pozičním dokumentu k RP7 vyjadřuje založení ERC silnou podporu „ve shodě s téměř všemi individuálními a institucionálními reprezentanty vědeckého světa v Evropě“¹¹⁸ Pro rozšíření a obohacení debat o založení ERC v listopadu 2003 vznikla dokonce iniciativa pro vědu v Evropě,¹¹⁹ skupina lidí, která měla za úkol udržovat debatu o Evropské radě pro výzkum živou až do jejího vzniku. ISE poté organizovala konference a sepisovala poziční dokumenty na základě názorů evropských učených společností. Vznik ERC podpořil i Wim Kok ve své zprávě

¹¹⁸ ALLEA, *Investing in Knowledge in Europe. Reflections of ALLEA on the proposals for the Seventh Framework Programme 2007 – 2013 of the European Commission*

¹¹⁹ Initiative for Science in Europe, <http://www.initiative-science-europe.org>

(viz kapitola 3.2). Ahova zpráva chválí zaměření grantů ERC na vědeckou excelenci a nabádá k posílení tohoto kritéria i v ostatních specifických programech RP.

Vznik ERC patrně uvítala celá akademická obec Unie. Základní výzkum je ten, který může významně posunout hranice vědění. Objevy základního výzkumu mohou přinést velké změny pro celou společnost a svým významem často jdou za hranice inovací a ekonomického růstu. Námitky k vzniku ERC a zejména k investování finančních prostředků do základního výzkumu prostřednictvím ERC měla naopak UNICE (Unie svazů průmyslu a zaměstnavatelů)¹²⁰ ve svém pozičním dokumentu k RP7.¹²¹ Pokud by se podle UNICE nepodařilo Komisi prosadit zdvojení rozpočtu pro RP7, je návrh na ERC neudržitelný. Komisi se zdvojnásobení prosadit nepodařilo, přesto se však ERC nevzdala, patrně díky velké podpoře, které se těšil u vědecké veřejnosti. Otázkou zůstává, zda bude mít ERC ambice koordinovat svou činnost s národními grantovými agenturami, aby se tak vyhnula financování velmi podobných výzkumných projektů a podpořil například úplně nové větve výzkumu, nebo skutečně jeho jediným kritériem pro přidělování grantů zůstane vědecká excelence bez omezení oboru. ERC v Evropském výzkumném prostoru zaujal chybějící pozici grantové agentury pro ten nejlepší základní výzkum a obohatil tak existující aktivity v rámci ERA.

3.4.2 Evropské technologické platformy a Společné technologické iniciativy

Často je slyšet názor, že výzkum a vývoj v Evropě není dostatečně efektivně propojen s podnikovou sférou.¹²² Evropské technologické platformy jsou důležitým novým nástrojem, které mohou propojení zlepšit. Poprvé vznik Evropských

¹²⁰ Union des Confédérations de l'Industrie et des Employeurs d'Europe, <http://www.unice.org>

¹²¹ UNICE, *Position Paper: Proposal for a Seventh EU Framework Programme 2007 – 2013*, Brusel, červenec 2005, dostupné na ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/unice_fp7.pdf, staženo 10.2.2007

¹²² Například právě Inovační manifest Science | Business takový názor vyjadřuje, viz pozn. 135

technologických platforem navrhla Evropská rada na summitu na jaře 2003. Jedná se o jakási fóra pro spolupráci evropských podnikatelských a průmyslových subjektů s výzkumnými i akademickými institucemi a dalšími zájemci¹²³, zorganizovaná kolem konkrétní technologické oblasti. Platformy vznikají takzvaně zdola, tedy z podnětu jejich budoucích členů. Práce těchto platforem spočívá v nalezení společné vize o budoucích výzkumných potřebách průmyslu v daném oboru technologií, dále ve vytvoření tzv. Strategického výzkumného programu a nakonec jeho implementace mobilizací finančních a lidských zdrojů velkého rozsahu.¹²⁴ Podle Eska Aha jsou technologické platformy „klíčovou organizační inovací při vytváření a využívání trhů nakloněných inovacím“.¹²⁵

Technologické platformy a jejich chod je financován rámcovým programem, realizace strategického výzkumného programu ale má kombinovat více zdrojů financování v duchu partnerství veřejných a soukromých subjektů. Evropská investiční banka je v tomto směru jedním z možných investorů do realizace. Platformy mohou využívat RP7, ale také například strukturální fondy, národní zdroje a soukromé investory. Vhodným nástrojem pro platformy je také nový finanční nástroj pro sdílení rizik (RSFF). Hledání vhodných finančních zdrojů pro realizaci Strategického výzkumného programu je jedním z hlavních úkolů platforem, jichž se mohou účastnit i zástupci finančních institucí.

Členové ETP mají reálnou šanci ovlivnit podobu podpory VaV ze strany EU, zejména konkrétní podobu pracovních programů jednotlivých výzev RP, pokud

¹²³ Přesněji řečeno stakeholders, např. investiční fondy, organizace z oblasti duševního vlastnictví aj.

¹²⁴ více viz informační materiál o ETP ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/technology-platforms/docs/tp_leaflet_en.pdf, autorem je Evropská komise.

¹²⁵ AHO, E. a expertní skupina, *Creating an Innovative Europe*, str.21

v daném oboru technologií naleznou společné potřeby. Podle 3. zprávy o ETP¹²⁶ podoba současných platform ovlivnila výběr témat jednotlivých priorit programu Spolupráce v RP7. ETP jsou velkým krokem vpřed při propojování VaV a průmyslu, tudíž při zefektivňování prostředků investovaných do výzkumu a vývoje. Evropské technologické platformy jsou otevřené jak malým a středním podnikům, tak velkým koncernům. Může zde tedy docházet k opětovnému přiblížení MSP a velkých průmyslových hráčů, které ve své zprávě doporučoval Esko Aho (viz str. 55). Tyto platformy jsou bezesporu velkým přínosem do Evropského výzkumného prostoru, protože se jedná o velké hráče, organizované zdola (tzv. bottom-up), kteří přitom mají reálný vliv na formování programů podpory VaV a inovací v EU.

Sedmý rámcový program přináší další novinku z oblasti partnerství soukromých a veřejných subjektů (PPP): jsou jí společné technologické iniciativy – JTI. Jejich existence je právně zakotvena v článku 171 Smlouvy o EU, který Společenství umožňuje „ustavit společné podniky nebo jakékoliv jiné struktury nezbytné pro účinné vykonávání programů výzkumu, technologického vývoje a demonstračních aktivit Společenství.“¹²⁷ „V omezeném počtu případů by mohla být ustavena PPP v podobě společných technologických iniciativ, které by implementovaly strategické výzkumné programy nebo jejich části.“¹²⁸ JTI by ale měly být použity pouze v případě, že výzkumný program bude takové úrovně a rozsahu, že jiné dostupné nástroje pro jeho implementaci nebudou vyhovující. Iniciativy by navíc měly mít evropskou přidanou

¹²⁶ EVROPSKÁ KOMISE, *Third Status Report on European Technology Platforms. At the launch of FP7*, str. IV, Lucemburk, březen 2007, dostupné na http://ftp.cordis.europa.eu/pub/technology-platforms/docs/ctp3rdreport_en.pdf, staženo 14.4.2007

¹²⁷ EU, *Smlouva o EU a ES*, konsolidovaná verze

¹²⁸ EK, *Third Status Report on European Technology Platforms. At the launch of FP7*, str. VIII

hodnotu a celospolečenský význam. JTI mají být financovány kombinací soukromých a veřejných evropských finančních zdrojů.

Evropská komise si stanovila pět kritérií, podle kterých určila možné budoucí JTI. Tato kritéria zahrnují otázku strategické důležitosti, evropské přidané hodnoty, chybějících vhodných nástrojů, ale také existenci selhání trhu v dané oblasti. V RP7 bylo identifikováno prozatím šest možných oblastí pro vytvoření JTI:

- Palivové články a vodík (FCH),
- letectví a letecká doprava („Clean sky“ – čisté nebe),
- inovativní lékařství (IMI),
- nanoelektronické technologie 2020 (ENIAC),
- vložené¹²⁹ počítačové systémy (ARTEMIS),
- globální monitorování pro životní prostředí a bezpečnost (GMES).

Komise má na starosti vypracování podrobných návrhů těchto iniciativ a jejich předložení Radě v době, kdy budou dostatečně připravené, zejména ze strany průmyslu. Tyto oblasti vyplývají z existujících platforem, z nichž některé si stanovily tak ambiciózní a rozsáhlý výzkumný program, že byla navržena možnost realizace JTI pro plnění jejich výzkumného programu. Prozatím však nebylo nikde přistoupeno ani k předložení návrhu konkrétní iniciativy Radě, konkrétní způsob realizace iniciativ je prozatím v mlze. Otázku, nakolik budou JTI užitečné, bude možné posoudit až za několik let.

¹²⁹ anglicky „embedded“

3.4.3 Evropský technologický institut

Předseda současné Komise José Manuel Barroso navrhnul v Obnovené strategii pro růst a zaměstnanost také vytvoření Evropského technologického institutu (European Institute of Technology, EIT) po vzoru špičkového MIT (Massachusetts Institute of Technology) ve Spojených státech amerických. Podle Obnovené strategie by EIT „přitahoval nejlepší mozky, nápady a firmy z celého světa.“¹³⁰ Komise chtěla tento nápad dále diskutovat s členskými státy a zainteresovanými subjekty. Poradní sbor EU pro výzkum (European Union Research Advisory Board – EURAB¹³¹) se ale ve svém pozičním dokumentu vyjádřil vůči EIT negativně s tím, že evropský MIT, vytvořený shora, nebude fungovat.¹³² MIT se navíc ke své špičkové úrovni propracovával celá desetiletí.

Komisaři Janež Potočnik a Ján Figel se oba kloní k modelu sítě nejlepších evropských technických univerzit, spíše než zakládání evropského ústavu.¹³³ Kromě toho, že vytvoření školy shora by bylo umělé a nemuselo by přinést kýžený efekt, existuje ještě jeden důvod, proč by bylo založení EIT problematické: pokud by mělo splnit svůj účel, znamenalo by to odliv nejlepších mozků ze stávajících evropských univerzit, což si tyto univerzity logicky nepřejí. Takový odliv mozků a jejich koncentrace do jednoho místa by mohly narušit geografické rozložení stávajících přirozených inovačních pólů v evropských regionech. Stejného názoru je i český vládní zmocněnec pro evropský výzkum prof. Ivan Wilhelm: „K tomu, aby vzniknul špičkový institut, který bude špičkově vzdělávat, bádát a také inovovat, jsou zapotřebí týmy lidí, kteří jsou již takto špičkově vybaveni psychicky, mentálně, vzdělanostně a přístrojově.

¹³⁰ EK, *Working together for growth and jobs. A new start for the Lisbon Strategy*, str.21

¹³¹ http://ec.europa.eu/research/eurab/index_en.html

¹³² NOWOTNY, H., *A European MIT? Zpráva Helgy Nowotné*, v té době předsedkyně EURAB, dostupné na <http://www.helga-nowotny.at/documents/eit.htm>, staženo 10.4.2007

¹³³ tamtéž

Vyčlenit takové týmy z existujících výzkumných institucí pro potřeby EIT by bylo nemravné. Český se tomu říká tunelování.[...] Já osobně jsem s původním návrhem kamenného institutu bytostně nesouhlasil.¹³⁴ Pokud by se odliv mozků nekonal, pak je otázkou, odkud by EIT vzal tolik potřebné špičkové lidské zdroje.

Bývalá předsedkyně EURAB Helga Nowotny je také proti budování takové sítě shora. Podle ní je problematické, aby Komise vybírala, které univerzity jsou ty nejlepší a zaslouží si finance navíc pro fungování sítě.¹³⁵ Komise přesto na podzim roku 2006 vypracovala návrh nařízení o založení EIT,¹³⁶ podle svých slov na žádost Evropské rady na summitu v červnu 2006.¹³⁷ V návrhu však již EIT nevypadá jako technická univerzita a se svým původním modelem MIT má jen málo společného. EIT má být virtuální síť stávajících ústavů a má sestávat z tzv. Vědomostních a inovačních komunit, které budou spojovat a integrovat tři složky znalostního trojúhelníku – vzdělání, výzkum a inovace. Komise navrhla šest takových komunit, tedy společných podniků partnerů z akademické, výzkumné a podnikatelské sféry. V současné době se o návrhu diskutuje ve dvou výborech Evropského parlamentu. Německé předsednictví založilo k této otázce speciální ad hoc pracovní skupinu v rámci Rady.

Celkový rozpočet, plánovaný pro EIT v období 2007 - 2013, je zhruba 2,4 miliardy Euro, z čehož maximálně 308,7 miliónů Euro má poskytnout přímo Společenství. Zbytek má EIT získat z jiných, zejména soukromých zdrojů.¹³⁸ Jak Parlament a Rada, tak i zástupci podnikatelské sféry, žádají po Komisi upřesnění, odkud

¹³⁴ Rozhovor s Prof. Ing. Ivanem Wilhelmem, CSc., vládním zmocněncem pro evropský výzkum, uskutečněný dne 25.4.2007 v Praze. Prof. Wilhelm souhlasil s použitím citací v této práci.

¹³⁵ tamtéž

¹³⁶ EVROPSKÁ KOMISE, *Proposal for a regulation of the European Parliament and the Council establishing the European Institute of Technology*, COM(2006) 604 final/2, Brusel, 13.11.2006, dostupné na http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eit/doc/com604_en.pdf, staženo 15.4.2007

¹³⁷ oficiální stránka o EIT zřízená Komisí, http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eit/index_en.html staženo 14.4.2007

¹³⁸ EK, *Proposal for a regulation of the European Parliament and the Council establishing the European Institute of Technology*, str. 9

mají plynout zbylé finanční prostředky.¹³⁹ Odborná veřejnost také pochybuje o potřebě zařízení takového druhu, jako je EIT. Zdá se, že jediný, kdo EIT srdnatě prosazuje, je předseda Komise Barroso. Podle zdrojů internetového odborného portálu EurActiv se k projektu staví odmítavě zástupci jak akademické, tak podnikové sféry; při své ostré kritice Barrosa si však tito lidé přáli zůstat v anonymitě. Jakkoliv není takováto informace vědecky relevantní, vypovídá dle mého názoru o atmosféře, která kolem možného vytvoření EIT panuje. Zpravodaj návrhu ve výboru pro průmysl a výzkum EP, Reino Paasilinna, se dokonce sám sebe táže, zda není návrh EIT „jen další bláznivý nápad Komise“¹⁴⁰.

Jak je patrné, návrh Evropského technologického institutu je přinejmenším lehce kontroverzní. Narozdíl od evropských technologických platforem, které se zdají být vítaným a účinným nástrojem spolupráce výzkumu, průmyslu, finančníků a evropské politiky, je EIT do jisté míry nepopulární všude mimo kanceláře Komise. Možná by bylo rozumnější soustředit se nyní na plné využívání ETP a rozvíjet projekty financované RP7 a ponechat návrh EIT na dobu, kdy po takovém zařízení bude společenská poptávka. Podle prof. Wilhelma se však na návrhu rozhodnutí o EIT intenzivně pracuje a návrh pravděpodobně nakonec poputuje do Rady i Parlamentu.¹⁴¹

3.5 Další možnosti evropského financování VaV a témata související s výzkumem

Výzkum, vývoj a inovace nejsou finančně podporovány pouze za pomoci rámcových programů. Inovace podporuje také Program pro konkurenceschopnost a

¹³⁹ EURACTIV, *European Institute of Technology – Against all Odds?*, 7.3.2007, aktualizováno 27.3.2007, dostupné na <http://www.euractiv.com/en/science/european-institute-technology-odds/article-162299>, staženo 15.4.2007

¹⁴⁰ citováno z článku: EurActiv, *European Institute of Technology – Against all Odds?*

¹⁴¹ Rozhovor s Prof. Wilhelmem.

inovace (Competitiveness and Innovation Framework Programme - CIP)¹⁴², který se skládá ze tří hlavních částí: programu „Podnikání a inovace“ (Entrepreneurship and Innovation Programme - EIP), dále z části integrující politickou podporu oblastí informačních a komunikačních technologií do jednotné iniciativy i2010 (ICT Policy Support Programme) a konečně z programu Evropa – Inteligentní energie (Intelligent Energy – Europe Programme); společnou prioritou všech tří programů jsou tzv. eko-inovace. Rozpočet tohoto programu na období 2007 – 2013 je 3.6 miliard Euro. Podpora VaV spočívá zejména v tom, že program EIP nabízí podnikům finanční nástroje, podporující inovace a tím i přímo zvyšující poptávku po výsledcích výzkumu a vývoje. Podpora ICT pak přímo vytváří poptávku po výzkumu a vývoji v této oblasti.

Další formou financování výzkumu, vývoje a inovací z rozpočtu EU jsou strukturální fondy, respektive první a druhý cíl současné strukturální politiky: soudržnost a regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Fondy tak v členských zemích mohou podporovat například patentové aktivity, rozvoj výzkumné infrastruktury, vědecko-technologických parků, center excelence, zakládání technologicky orientovaných firem a další aktivity. Vzhledem k tomu, že politika soudržnosti představuje více než 35% celkového rozpočtového výhledu na roky 2007 – 2013¹⁴³, částka podporující touto cestou výzkum, vývoj a inovace v EU může být poměrně významná. Záleží však na každé zemi, jakým způsobem navrhne a vyjedná obsah operačních programů s Komisí a jaké vytvoří podmínky k tomu, aby byly tyto prostředky co nejlépe využity.

¹⁴² EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ, *Rozhodnutí č. 1639/2006/ES Evropského parlamentu a Rady z 24.10.2006, ustavující Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace (2007 až 2013)*, publikováno v oficiálním věstníku č. L310/15, dne 9.11.2006, online dostupné na: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_310/l_31020061109en00150040.pdf staženo 15.4.2007

¹⁴³ Informace z oficiálních webových stránek Inforegio o regionální politice, které provozuje EK. Viz http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/fonds/index_en.htm staženo 24.4.2007

Od dalších způsobů financování výzkumu a vývoje se nyní vraťme k EIT. Evropský technologický institut evokuje téma, které se stavem výzkumu a vývoje v EU souvisí: vysoké školy. Jakkoliv tato práce nechce scházet ze své tematické linie a nemá ambice se k tomuto komplexnímu tématu vyjadřovat, je třeba zde uvést jeden nezpochybnitelný fakt: evropské vysoké školy a univerzity se svou úrovní, až na výjimky, nemohou porovnávat s vysokými školami a univerzitami americkými. Vyplývá to z více žebříčků úrovně světových univerzit, které jsou k dispozici. Pro objektivní a vypovídající závěry by bylo třeba analyzovat ukazatele a metody používané jednotlivými žebříčky. Pro účely této kapitoly však vycházím z faktu, že ke každému z následujících citovaných žebříčků taková analýza existuje a je dostupná na citovaných webových stránkách.

Podle žebříčku sestaveného OECD se mezi nejlepšími dvacet univerzit světa řadí pouze Cambridge a Oxford¹⁴⁴, zbytek tvoří americké univerzity a dvacátá se umístila Tokijská univerzita. Jak trefně říká tento článek, „Svět nezajímá tradice a bývalá reputace, neodpouští slabost a ignoruje zvyky. Úspěchu dosáhnou ti jedinci a země, kteří jsou rychle přizpůsobiví, moc si nestěžují a jsou otevření změně.“¹⁴⁵ V žebříčku nejlepších 3000 světových univerzit podle webometrics.info¹⁴⁶ se v první desítce neumístila žádná evropská univerzita. Jako první se na 19.místě objevuje univerzita v Cambridge. V první padesátce se umístilo pouhých pět evropských univerzit. Tento žebříček však staví na výsledcích univerzit, které jsou zveřejňovány na www stránkách, může proto být do jisté míry neobjektivní. Další z žebříčků světově nejlepších univerzit

¹⁴⁴ SCHLEICHER, A., *Europe's University Challenge*, in: OECD Observer, č.254, Květen 2006, dostupné na <http://www.oecdobserver.org/news/fullstory.php/aid/1889/>, staženo 15.4.2007

¹⁴⁵ *tamtéž*

¹⁴⁶ <http://www.webometrics.info> Portál věnovaný scientometrii, vytvořený ústavem Cybermetrics Lab, Madrid, který je součástí Národní výzkumné rady Španělska. Zodpovědný vedoucí Isidro Aquillo. Žebříček používá Berlínské principy vysokých škol.

publikoval list *The Times*.¹⁴⁷ V tomto žebříčku dopadá Evropa mnohem lépe, tři britské univerzity se dostaly do první desítky. Univerzita v Cambridge se umístila jako druhá, po ní následuje univerzita v Oxfordu. Metodika výpočtu hodnot tohoto žebříčku přičítá 40% celkového skóre posudku odborníků z oboru, tzv. peer-review. Dalšími kritérii jsou například hodnocení zaměstnavatelů, citace a poměr počtu mezinárodních studentů. První dvacítky USA jasně dominují, z evropských univerzit se umístily jedině ty britské. V žebříčku 200 nejlepších světových univerzit se neumístila žádná univerzita z nových zemí EU (tzn. rozšíření 2004 a 2007).

Ačkoliv tyto hodnotící žebříčky světových univerzit nemohou odpovědět na všechno, poměrně dobře ilustrují další problém: V Evropě jsou univerzity špičkové úrovně, ovšem ve srovnání s USA je jich zde málo. Odliv těch nejlepších mozků z Evropy může nastávat již po střední škole či bakalářském diplomu, případně za účelem doktorandského studia, neboť vize získání diplomu na světově proslulých univerzitách je lákavá. Mnoho takových studentů ve Spojených státech po úspěšně absolvovaném doktorandském studiu navíc kývnou na nabídku ze strany vědeckých a výzkumných pracovišť; návrat takových vědců do Evropy se pak stává ještě méně pravděpodobným. Bez nejtalentovanějších lidí je pak těžké změnit reputaci univerzit a výzkumných pracovišť v Evropě.

Jedním z ukazatelů, který může posouvat evropské univerzity níže na žebříčcích excelence, je i počet patentů vlastněných univerzitou. Ochrana duševního vlastnictví obecně je v Evropě méně rozšířená i méně účinná, než v USA. Kamenem úrazu v Evropě je její malá integrace v této oblasti. V Evropě existuje možnost, jak zařídit

¹⁴⁷ INCE, M. a společnost QS Ltd., *World University Rankings, Top 200 World Universities Table*, in: *The Times Higher Education Supplement*, 6.10.2006, dostupné online po registraci: http://www.thes.co.uk/statistics/international_comparisons/2006/top_unis.aspx?window_type=popup, staženo 10.4.2007

patentování vynálezu v 37 evropských zemích najednou z jednoho místa: tyto služby poskytuje Evropský patentový úřad (European Patent Office - EPO).¹⁴⁸ Úřad je řízen Evropskou patentovou organizací, která byla založena v roce 1977 na základě Evropské patentové dohody z Mnichova. Tato mezivládní struktura čítá v současnosti 32 členských států a vedle EPO má vlastní správní radu. Českou republiku ve správní radě reprezentuje předseda českého Úřadu průmyslového vlastnictví.

Existence této organizace je do jisté míry výsledkem neschopnosti členských států EU shodnout se na podobě tzv. Patentu společenství. EPO umožňuje z jednoho místa zařídit až 37 národních patentů, nikoliv však jednotný patent evropský. Takové patentování je velmi nákladné a navíc v případě porušení patentových práv je nutné se domáhat nápravy v každém státě jednotlivě podle místních práv, což ještě více zvyšuje náklady jak finanční, tak časové. V ES se o Patentu společenství jedná již od 70. let, dodnes ale nebylo dosaženo výsledku. Zavedení jednotného patentu totiž přináší řadu problémů, které je nutné řešit na úrovni členských států. Prvním problémem je množství oficiálních jazyků v EU. V současné době musí být patent přeložen do oficiálního jazyka každé země, kde má být patent platný. Překlady patentů jsou náročné a nákladné. Větší překážkou je ale nutné vytvoření komunitární patentové legislativy včetně vedení sporů o patentová práva. V nejlepším případě by byl založen i evropský patentový soudní dvůr, který by jako jediný řešil spory ohledně komunitárního patentu.

Od července 2000, kdy Komise vydala návrh nařízení¹⁴⁹ na základě požadavků Lisabonské strategie, trvalo téměř tři roky, do března 2003, než bylo dosaženo konsensu ohledně potenciálního evropského patentového soudu. Shodu následoval návrh

¹⁴⁸ <http://www.epo.org>

¹⁴⁹ COM(2000) 412 final

rozhodnutí o evropském patentovém soudu ze strany Komise v prosinci 2003,¹⁵⁰ Rada ale nikdy tento návrh neschválila.¹⁵¹ Hlavním předmětem sporů se stal právě návrh Komise, že k účinnosti Patentu by postačilo jeho přeložení do jednoho ze tří úředních jazyků EU. Zároveň s neúspěchy na úrovni Společenství některé země pokračují ve snahách na mezivládní úrovni v rámci Evropské patentové dohody. Na jaře 2006 však Komise znovu uspořádala veřejnou debatu, na jejímž základě publikovala 3. dubna tohoto roku další sdělení¹⁵².

Zůstává však otázkou, zda se i přes snahy Komise budou schopny a ochotny na jednotném stanovisku dohodnout vlády členských států prostřednictvím Rady. Přestože již byl určitý integrační pokrok v oblasti duševního vlastnictví učiněn přijetím komunitární ochranné známky a průmyslového vzoru, integrace musí pokračovat. Neexistující komunitární patent zdražuje a komplikuje ochranu průmyslového vlastnictví v EU, což negativně ovlivňuje komercializaci výsledků výzkumu a vývoje a nepřímo tak snižuje vůli do výzkumu a vývoje v EU investovat. Tento stav navíc brání i větší integraci Evropského výzkumného prostoru, protože umocňuje rozdrobenost systému na jednotlivé národní státy.

Projekty kolaborativního výzkumu již zdaleka nejsou jedinou cestou, kterou EU podporuje svůj výzkum a vývoj. V posledních letech byl zvolen celistvější přístup k problematice výzkumu, vývoje a inovací a Evropská komise hledá stále nové cesty, jak posílit a strukturovat evropský výzkumný prostor. Při prosazování jakýchkoliv opatření v EU vždy dochází k hledání kompromisu mezi všemi členskými státy, mezi poslanci a jejich stranami v Evropském parlamentu, mezi zájmy regionů a sociálních

¹⁵⁰ COM(2003)827 final

¹⁵¹ EurActiv, *Community Patent*, aktualizováno 5.2.2007, dostupné na <http://www.euractiv.com/en/innovation/community-patent/article-117529>, staženo 15.4.2007

¹⁵² COM(2007) 165 final

partnerů, ale i dalších zainteresovaných subjektů, a proto je logické, že se změny dějí v omezeném tempu i rozsahu. Je přesto obdivuhodné, s jakým úsilím Komise hájí potřeby celé Evropy posílit výzkum, vývoj a inovace, kolik nových iniciativ a projektů prosazuje a kolika dokumenty slovně apeluje na všechny účastníky evropského politického, ekonomického, vědeckého a občanského života. Je chvályhodné i to, že Komise umí oslovit odborníky jako Wim Kok a Esko Aho, kteří ve svých nezávislých zprávách mohou volit jasnou mluvu a ostřejší tón a vyslovit věci, které je potřeba slyšet. Efektivita a úspěšnost všech projektů a iniciativ není možná vždy optimální, přesto se však Komisi dobře daří udržet pozornost institucí EU i členských zemí u budování Evropského výzkumného prostoru, který má napomoci Evropě udržet inovační tempo s jinými státy světa. Komise však nemůže spasit Evropu; k jejím snahám se skutečně musí připojit všechny soukromé i veřejné instituce zabývající se vzděláváním, vědou, výzkumem, vývojem i podnikáním. Udržitelný rozvoj a inovace jsou budoucnost a všechny členské státy EU by měly společně vědu a výzkum přímo i nepřímo podporovat a odstranit všechny překážky, které brání inovování nejen v oblasti podnikání, ale například i v oblasti ochrany životního prostředí či zdraví.

Jak využívá potenciálu evropského výzkumu Česká republika je tématem následující a zároveň poslední kapitoly.

4 EVROPSKÝ VÝZKUM V ČESKÉ REPUBLICE

Historie účasti České republiky v rámcových programech EU je starší, než její členství v Evropské unii. Češi měli možnost se zapojit do určitých oblastí výzkumu v RP3 již po roce 1993. Jak se však měnila pozice ČR vůči EU, měnilo se i místo rámcových programů v českém systému veřejné podpory výzkumu a vývoje. Od začátku šestého rámcového programu má ČR stejná práva a povinnosti, jako ostatní členské státy EU. Od roku 2000 se navíc aktivity v oblasti evropského výzkumu rozšířily a dnešní rámcové programy nabízejí větší škálu možností zapojení. Otázkou je, jakým způsobem se Česká republika staví zejména ke svým právům a jak využívá svých možností. Vedle rámcových programů existuje i možnost větší spolupráce na úrovni regionální i národní. Evropská výzkumná politika navíc ovlivňuje český systém veřejné podpory VaV, který je přizpůsobován trendům určeným zejména strategií pro růst a zaměstnanost, potažmo programem Evropského výzkumného prostoru.

První část kapitoly bude hledat místo evropského výzkumu, zejména pak rámcových programů, v českém systému veřejné podpory výzkumu a vývoje. S tím souvisí i otázka, do jaké míry mají různé složky státní a veřejné správy ČR možnost ovlivnit sestavování věcné i finanční podoby RP a jeho specifických programů a čerpání prostředků z RP. Druhá část kapitoly přinese přehled o tom, jakým způsobem podporuje český stát účast českých týmů v projektech RP. Třetí část přinese stručný přehled a statistiky účasti českých subjektů v rámcových programech a zároveň informuje o tom, jaké jsou nejpálčivější problémy českého prostředí, které omezují možnou větší účast v RP. Čtvrtá a zároveň poslední část kapitoly se bude věnovat aktivitám spojeným s rámcovými programy v západočeském regionu.

4.1 Evropský výzkumný prostor a rámcové programy v českém systému veřejné podpory výzkumu a vývoje

České výzkumné týmy se mohly zapojit do určitých oblastí výzkumu v RP3 již po roce 1993, ale jen ve velmi omezené míře. Finanční náklady českých týmů hradil český stát prostřednictvím grantu MŠMT jakožto jednoho ze správců rozpočtové kapitoly.¹⁵³ Ve 4. rámcovém programu se již ČR mohla účastnit specifických programů - Aktivity 1, které však opět musela hradit sama, a dále INCO (tj., international cooperation“, mezinárodní spolupráce) a INCO-COPERNICUS, kde fungovalo spolufinancování ze strany EU . V pátém rámcovém programu od roku 1999 působila ČR již jako přidružený stát a hradila tak část rozpočtu RP bez ohledu na faktickou účast českých týmů. Do RP6 se v roce 2003 již Češi mohli zapojit se stejnými právy a povinnostmi jako výzkumníci členských států EU.¹⁵⁴

4.1.1 Možný vliv českého aparátu na rámcové programy EU

Až do RP5 byla pozice rámcových programů v českém systému VaV zcela odlišná od dnešního stavu: český tým se do projektu RP zapojit mohl, ale jeho účast financoval nebo spolufinancoval český stát prostřednictvím grantu MŠMT a byl tak poskytovatelem grantu. Výzkumné týmy musely projít soutěží na národní úrovni a pokud byly vybrány, staly se členy projektového konsorcia, jehož aktivity byly spolu- nebo plně financovány penězi evropskými. Bylo na rozhodnutí českého státu, kolik prostředků do projektů RP investuje. Od RP5 ale ČR přispívá na rámcové programy tím, že přispívá přímo do rozpočtu EU. Tuto částku musí ČR odvést bez jakékoliv souvislosti s mírou zapojení českých výzkumných týmů, MSP nebo dalších subjektů do

¹⁵³ PRNKA, T. a kol., *Průvodce systémem veřejné podpory výzkumu a vývoje v České republice 2006*, 144 stran, Ostrava, 2005, ISBN: 80-7329-112-6, str.119

¹⁵⁴ PRNKA, T. a kol., *Průvodce systémem veřejné podpory výzkumu a vývoje v České republice 2006*, str. 120

rámcových programů. Veřejná soutěž projektů každé výzvy probíhá na celoevropské úrovni a projekty jsou hodnoceny systémem peer-review a žádná z vlád nemá formálně šanci tento proces ovlivnit. Následující tabulka ukazuje vývoj českého podílu financí na celkovém rozpočtu EU v posledních čtyřech letech. Údaj za rok 2003 představuje podíl českého příspěvku do rozpočtu rámcového programu vůči celkovému rozpočtu RP.

Tab.1: Příspěvek ČR do rozpočtu EU jako podíl celkového rozpočtu EU

Rok	2003	2004	2005	2006
Příspěvek do rozpočtu EU	0,45%	0,58%	0,89%	1,02%

Zdroj: ALBRECHT, V., časopis ECHO č. 5/2006, vydává Technologické centrum AV ČR, ISSN 1214-7982

Český stát by se měl snažit najít způsob, jak podpořit účast českých subjektů. Důvod je nasnadě: je v zájmu daňových poplatníků, aby se do ČR vrátilo co největší procento financí, které byly paušálně odvedeny do rozpočtu EU, potažmo do rozpočtu rámcových programů. Přestože se jedná o pouhý kvantitativní indikátor, který nevyovídá o synergických efektech a přidané hodnotě řešených projektů, je to užitečný ukazatel míry zapojení české výzkumné sféry. Způsob využití těchto prostředků může vláda ČR do jisté míry ovlivnit v rámci rozhodovacích procesů Evropského společenství: o podobě rámcových programů se rozhoduje ve spurozhodovací proceduře v Evropském parlamentu a v Radě na základě návrhu Komise. Vzhledem k tomu, že se v mezivládní instituci EU, Radě, rozhoduje kvalifikovanou většinou, má vláda ČR velmi malou šanci významně ovlivnit podobu jak rámcových, tak specifických programů.

V procesu tvorby pracovních programů jednotlivých výzev by mohla vláda prosazovat své zájmy pomocí českých zástupců v jednotlivých programových výborech, které pracovní programy připravují. Koordinaci členů programových výborů má na starosti MŠMT, jemuž také tito členové podávají pravidelné zprávy o své činnosti. V

každém programovém výboru je nejméně jeden český zástupce.¹⁵⁵ Podle slov prof. Wilhelma ale nemají tito členové žádné pověření prosazovat konkrétní zájmy české vlády nebo jiných skupin a není to náplní jejich práce.¹⁵⁶ Do tvorby pracovních programů tak mají přinášet zejména svou odbornost. Podle RNDr. Adolfa Filáčka CSc., jsou kandidáti na posty v programových výborech v ČR navrhováni zejména Akademií věd ČR a Konferencí rektorů; z navržených kandidátů následně vybírá členy komise ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Práce zástupců spočívá zejména v písemném vyjadřování názorů na dotazy či návrhy, které posílají pracovníci DG Research. Jednou za čas se všichni zástupci daného programového výboru schází v Bruselu na formálních i neformálních setkáních. První formální zasedání programového výboru Věda a společnost se podle Dr. Filáčka uskuteční v červenci 2007.¹⁵⁷ Jejich přítomnost v programových výborech nemůže být spatřována jako možný nástroj českého vlivu na evropský výzkum, jelikož vybraní zástupci nemají od české vlády žádný politický mandát. Jak říká Dr. Filáček, český zástupce logicky uvažuje, jaký dopad bude mít ten který návrh na české prostředí: „národní zájmy jsou samozřejmě v podtextu veškerých jednání a rozhodnutí, to nepochybně.“¹⁵⁸ Zástupci se ale při jednání neřídí žádným politickým mandátem.

V červnu roku 2006 byla vládou ČR zřízena nová funkce vládního zmocněnce pro evropský výzkum.¹⁵⁹ To této funkce byl vládou jmenován prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc. Zmocněnec má podle statutu koordinovat účast ČR v evropském výzkumném

¹⁵⁵ Seznam všech členů k dispozici na <http://www.fp7.cz/cz/clenove-programovych-vyboru/>

¹⁵⁶ Rozhovor s Prof. Wilhelmem, 25.4.07.

¹⁵⁷ Rozhovor s RNDr. Adolfem Filáčkem, ředitelem Kabinetu pro studium vědy, techniky a společnosti při Filosofickém ústavu AV ČR, který je českým zástupcem v programovém výboru Věda a společnost; uskutečněný dne 3.5.2007 od 15h v Praze

¹⁵⁸ tamtéž

¹⁵⁹ Statut vládního zmocněnce pro evropský výzkum je přílohou usnesení vlády ze dne 7.června 2006 č. 681 a je dostupný online <http://www.msmt.cz/vyzkum/vladni-zmocnenec-pro-evropsky-vyzkum/statut-vladniho-zmocnenec-1> , staženo 20.4.2007

prostoru a účast ČR v rámcových programech ES a EURATOM. Zmocněnce jmenuje a odvolává vláda na návrh ministryně školství, mládeže a tělovýchovy. Zmocněnec se může účastnit jednání vlády ohledně záležitostí evropského výzkumu, ale i jiných jednání, pokud to vláda schválí. Zmocněnec dále připomínkuje materiály navržené na projednávání vládou, které se týkají evropského výzkumu a účastní se všech relevantních jednání organizovaných vládou, ministerstvy a jinými ústředními orgány státní správy ČR. Jeho dalším úkolem je prosazovat priority české vlády na nižších úrovních státní a veřejné správy, informovat vládu ČR o zásadních problémech týkajících se evropského výzkumného prostoru. Vláda může zmocněnci uložit i další úkoly týkající se evropského výzkumu. Přímou ve statutu je uvedeno, že „Zmocněnec se podílí na přípravě a realizaci evropských vzdělávacích a výzkumných projektů zvláště v souvislosti s připomínkovým řízením příslušných materiálů a s tím souvisejícími jednáními - například Europrojekt Terežín nebo Evropský technologický institut.“¹⁶⁰

Zřízení funkce vládního zmocněnce pro evropský výzkum byl krok, který posílil vliv českého státu na podobu evropské výzkumné politiky. Zmocněnec se tématu věnuje na plný úvazek, tudíž má čas věnovat se problematice a mít výborný přehled. Navíc díky vládnímu pověření může české zájmy lépe prosazovat ve fázi přípravy legislativních návrhů v Komisi a zároveň včas upozorňovat české složky na chystané změny v pravidlech na evropské úrovni. Podle svých slov také pomáhá při harmonizaci kritérií hodnocení vědeckých a výzkumných výstupů v českém prostředí, kde je systém VaV vysoce decentralizovaný.¹⁶¹ Funkce zmocněnce vznikla na základě potřeby české vlády. „Hlavním důvodem vzniku funkce bylo to, že v Česku je velmi široké spektrum poskytovatelů prostředků na výzkum ze státního rozpočtu, kterých je celkem zhruba

¹⁶⁰ Statut vládního zmocněnce pro evropský výzkum, bod 11, detaily a dostupnost viz poznámka 139

¹⁶¹ Rozhovor s Prof. Wilhelmem

dvacet a každý z nich používá svoje kritéria hodnocení. Evropský poskytovatel je pak další z poskytovatelů, který má zase svá kritéria kvality; je potřeba koordinovat kritéria různých aktérů v ČR tak, aby se alespoň blížila těm evropským.¹⁶² Vládní zmocněnec by tedy mohl napomoci větší úspěšnosti českých subjektů v projektech rámcových programů.

Stát vyvíjí i další aktivity na podporu účasti Čechů v RP. Jedná se zejména o propagační, informační a poradenské služby. Grant MŠMT, dříve používaný k financování českých týmů v RP3 a RP4, byl transformován na program EUPRO. Tento program podporuje formou projektových grantů Národní informační centrum pro evropský výzkum (NICER)¹⁶³ a síť regionálních a oborových kontaktních organizací (RKO a OKO), zvanou NINET¹⁶⁴. Projekt NICER realizuje Technologické centrum Akademie věd České republiky a síť NINET má několik řešitelů; všichni řešitelé projektů jsou vybíráni nezávislou komisí a svou činnost musí obhájit před oponenty, kteří vypracovávají posudky. Technologické centrum je navíc v rámci EUPRO také řešitelem projektu CZELO – Czech Liaison Office for Research and Development.¹⁶⁵ O aktivitách projektů CZELO, NICER a sítě NINET bude řečeno v podkapitole 4.2.

4.1.2 Vliv evropské výzkumné politiky na český systém veřejné podpory výzkumu a vývoje

Evropská výzkumná politika ovlivňuje podobu systému veřejné podpory VaV. Poprvé teprve v roce 2003 byly vypracovány tzv. dlouhodobé základní směry výzkumu.¹⁶⁶ Jedná se o strategický dokument, který určuje a pojmenovává dlouhodobé

¹⁶² tamtéž

¹⁶³ více viz <http://www.nicer.cz>

¹⁶⁴ více viz <http://www.ninet.cz>

¹⁶⁵ Česká styčná kancelář pro výzkum a vývoj

¹⁶⁶ PRNKA, T. a kol, *Průvodce systémem veřejné podpory výzkumu a vývoje v České republice 2006*, str.16

priority národní politiky výzkumu a vývoje. Jejich vznik reflektuje vliv, jaký na českou politiku má členství v EU a zejména její snahy ve věci plnění Lisabonské strategie, kdy nejen do ČR přenáší dobrou praxi tříúrovňového politického plánování: dlouhodobé, kterému odpovídají základní směry (guidelines), střednědobé, které se odrážejí v dokumentu nazývaném Národní politika výzkumu a vývoje (policy), a krátkodobé, realizované pomocí Národního programu výzkumu. Podobným způsobem v roce 2005 vznikla i Národní inovační strategie a Národní inovační politika.

Nejen dlouhodobější plánování přinesla do ČR evropská výzkumná politika. Podle Dr. Albrechta „[...]rámcové programy tady (v ČR, pozn. aut.) udělaly jeden ohromný průlom [...] vznikl Národní program výzkumu I., II. a nyní se připravuje Národní program výzkumu III. NPV I byl jakousi kopií 5. rámcového programu. Zkrátka cílově orientovaný výzkum, který má vést k aplikovatelnému výsledku, což je hlavní duch rámcových programů, [...], tady nebyl dostatečně rozvinutý, a k jeho rozvoji rámcový program přispěl velmi pozitivním způsobem.“¹⁶⁷ Rámcové programy možná také přispívají ke změně přístupu k účelovému financování, jehož míra v posledních letech roste, zatímco institucionální financování výzkumu má na celkovém objemu financí přerozdělovaných MŠMT, nejdůležitějším poskytovatelem podpory ze státního rozpočtu, tendence klesat. Zatímco v roce 2005 představovalo institucionální financování výzkumu z MŠMT zhruba 75% celkového financování výzkumu z tohoto ministerstva, v roce 2006 mělo institucionální financování podle plánu MŠMT představovat pouze 62% celkového financování.¹⁶⁸ Tam, kde je tento přístup vhodný,

¹⁶⁷ Rozhovor s RNDr. Vladimírem Albrechtem, CSc., vedoucím Národního informačního centra pro Evropský výzkum, uskutečněný dne 27.3.2006 v Praze

¹⁶⁸ PRNKA, T. a kol., *Průvodce systémem veřejné podpory výzkumu a vývoje v České republice 2006*, str. 30 – 32, vypočteno z grafů

může větší míra účelového financování zvýšit schopnost výzkumných institucí více vycházet vstříc poptávce.

Další paralela s dobrými zvyky Evropské komise při přípravě legislativy může být spatřována ve způsobu přípravy aktualizace Národní politiky VaV. Aktualizaci předcházela veřejná debata s odbornou veřejností, kterou na přání vládní Rady pro výzkum a vývoj zorganizovala Asociace výzkumných organizací formou rozsáhlého dotazníkového šetření. Debaty s širší odbornou veřejností využilo MŠMT i při přípravě zákona o výzkumu embryonálních kmenových buněk.¹⁶⁹ Další oblastí, kde EU Českou republiku jednoznačně pozitivně ovlivňuje, jsou nepřímé nástroje podpory výzkumu a vývoje, například daňové pobídky. Od počátku roku 2005 si může poplatník odečíst od základu daně částku ve výši 100% nákladů na uskutečněný výzkum a vývoj. Vadou na kráse tohoto zákona je fakt, že odpočet může subjekt provést jedině tehdy, pokud výzkum prováděl sám, za pomoci svých zaměstnanců a v rámci svých aktivit. Pokud tedy například firma zaplatí za výzkum na zakázku specializovanému pracovišti, tedy provede tzv. outsourcing, ztrácí na odpočet nárok. Toto pravidlo silně znevýhodňuje potenciální novátorské MSP, které mají inovační záměr, ale nemají a nepotřebují vlastní výzkumné oddělení. Nicméně zavedení daňové úlevy jakéhokoliv druhu v ČR je bezesporu blahodárný dopad evropské výzkumné a inovační politiky.

Jak je z této části kapitoly patrné, evropská výzkumná politika a český systém veřejné podpory VaV se vzájemně ovlivňují. Český stát má do určité míry možnost ovlivnit podobu evropské výzkumné politiky prostřednictvím mezivládních vyjednávání v Radě, prostřednictvím poslanců v Evropském parlamentu a konečně i prostřednictvím vládního zmocněnce pro evropský výzkum. Na nižší úrovni pak mají určitou šanci

¹⁶⁹ tamtéž, str. 22

uplatnit vliv čeští řešitelé projektů z EUPRO. Hlavní směr vlivu je ovšem z Bruselu do ČR, což je pro český výzkum nesporně přínosné.

4.2 Podpora účasti českých subjektů v projektech rámcových programů EU

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy jakožto hlavní správce záležitostí výzkumu a vývoje, má podporovat účast českých týmů v projektech rámcových programů. Grantový program, který sloužil k financování účasti Čechů v RP3 a RP4, byl v roce 1999 přeměněn na program EUPRO, sloužící podpoře účasti ČR v RP. V rámci tohoto programu MŠMT vybírá a financuje řešitele projektu NICER (národní informační centrum o evropském výzkumu) a řešitele projektů OKO a RKO v rámci sítě NINET. Úkoly těchto pracovišť jsou podle správce grantu, MŠMT, následující:¹⁷⁰

- Operativní poskytování informací o RP EU,
- pořádání informačních dnů pro RP EU v návaznosti na vyhlašované výzvy k podávání projektů,
- shromažďování zpětných informací o uzavřených kontraktech a jejich hodnocení,
- aktualizace webových stránek,
- pomoc při vyhledávání zahraničních partnerů jako spoluřešitelů projektu.

Řešitelem projektu může být organizační složka ČR nebo územních samosprávných celků, právnická nebo fyzická osoba se sídlem v ČR zabývající se výzkumem a vývojem, přičemž VaV musí být součástí její hlavní činnosti. V praxi jsou řešiteli projektů RKO většinou univerzity nebo významné výzkumné ústavy daného regionu. Zajímavostí je RKO jižní Čechy, kde je řešitelem Ústav systémové biologie a

¹⁷⁰ informace z oficiálních webových stránek MŠMT, dostupné na <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/ukoly-a-cile-eupro>, odpovědný pracovník: Miloš Chvojka

ekologie AV ČR, sídlící v Brně. Pro potenciální zájemce o služby z jižních Čech by bylo praktičtější, kdyby RKO sídlila v Českých Budějovicích. Řešitelé v některých případech přibírají do projektu partnery tak, aby v regionu pokryli širší spektrum potenciálních klientů. Například RKO Západní Čechy řeší Ing. Jiří Vacek ze Západočeské univerzity v Plzni, členy konsorcia jsou však i BIC Plzeň s.r.o. a Škoda výzkum s.r.o.¹⁷¹ O RKO Západní Čechy bude více řečeno v části 4.4 této kapitoly.

Oborové kontaktní organizace jsou zajišťovány buď výzkumnými institucemi, nebo soukromými společnostmi, které se zabývají VaV nebo transferem technologií. OKO nepokrývají všechny obory RP, nejsou kopií tématických priorit RP a jejich vznik je v určitých případech odpovědí na potřeby nepřímo související s RP. Kupříkladu OKO „Národní kontaktní centrum - ženy a věda“¹⁷² řeší Mgr. Marcela Linková, výzkumná pracovnice Sociologického ústavu AV ČR. Podle jejích slov „Národní kontaktní centrum - Ženy a věda je na jednu stranu konkrétní projekt, který financuje MŠMT v rámci programu EUPRO na podporu mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoji, ale z širšího hlediska pod NKC spadají další aktivity, včetně projektů, které řešíme v RP a aktivit, které řešíme v ČR, jako spolupráce s katedrami genderových studií [...]“¹⁷³. Podle slov Mgr. Linkové Národní kontaktní centrum - Ženy a věda vzniklo na základě určitých požadavků Komise na ošetření genderové otázky ve vědě, jelikož ženy ve vědě jsou tématem v horizontální prioritě Věda a společnost, figurující v RP6 i RP7¹⁷⁴.

Dalším příkladem může být OKO pro letecký a kosmický výzkum, který řeší Ing. Karel Paiger z Výzkumného a zkušebního leteckého ústavu (VZLÚ). Ing. Paiger je zároveň koordinátorem velkého integrovaného projektu CESAR (Cost Effective Small

¹⁷¹ Podrobnosti a kontakty na jednotlivé RKO a OKO jsou k dispozici na <http://www.ninet.cz>

¹⁷² <http://www.zenyaveda.cz>

¹⁷³ Rozhovor s Mgr. Marcelou Linkovou, koordinátorkou projektu RP6 KNOWING a řešitelkou projektu Národní kontaktní centrum – Ženy a věda, uskutečněný dne 17.4.2007 v Praze. Mgr. Linková souhlasila použitím citací z rozhovoru v této práci.

¹⁷⁴ tamtéž

Aircrafts), který má rozpočet 33,7 milionů Euro, z čehož 18,1 milionů je dotace EU.¹⁷⁵ VZLÚ je dále členem 18 konsorcií projektů RP.¹⁷⁶ Mezi další řešitele projektů OKO patří Svaz průmyslu a dopravy či Asociace inovačního podnikání. Vítězi konkurzů na granty EUPRO se logicky stávají ti, kteří rámcové programy znají a mají praktické dovednosti pro realizaci projektů RP. Otázkou zůstává, do jaké míry plní tyto organizace úkoly, stanovené programem. Řešitel projektu OKO letecký a kosmický výzkum bohužel odmítl uskutečnění rozhovoru z důvodu špatných zkušeností a odpovědi na otázky ohledně fungování OKO neposkytl ani písemně. Na druhou stranu není povinností řešitelů informovat o svých činnostech týkajících se projektu, nýbrž informovat o rámcových programech. Navíc jsou projekty OKO i RKO průběžně posuzovány a musí čelit oponentuře nezávislých expertů.

Projekt NICER, národního kontaktního centra, se svým charakterem od OKO a RKO liší, neboť má celorepublikovou působnost a zastřešující roli. NICER by měl být zdrojem informací i pro jednotlivé RKO a OKO. NICER také vypracovává celorepublikové statistiky a zprávy a je styčným bodem pro komunikaci s pracovníky Komise, respektive zejména jejího generálního ředitelství pro výzkum. NICER vydává časopis ECHO, odborný dvouměsíčník o evropském výzkumu, vývoji a inovacích. Časopis je k dispozici zdarma jak v sídle projektu NICER – v prostorách Technologického centra, tak na internetu. Technologické centrum také vydávalo v edici Vademecum 6.RP EU brožurky a příručky o evropském výzkumu. NICER vydává další katalogy a sborníky a navíc spravuje několikero webových stránek: www.6rp.cz o 6. rámcovém programu, www.czechRTD.info s informacemi o českém výzkumu a vývoji,

¹⁷⁵ Informace z databáze projektů RP6, provozované EK na serveru Cordis, dostupné na: http://cordis.europa.eu/fetch?CALLER=FP6_PROJ&ACTION=D&DOC=1&CAT=PROJ&QUERY=1177147111277&RCN=79963 staženo 15.4.2007

¹⁷⁶ Seznam projektů RP, které řeší VZLÚ, dostupný na <http://www.vzlu.cz/services.php?id=8> oficiální webové stránky společnosti.

určené především pro zahraniční zájemce, www.ninet.cz s informacemi o síti NINET a www.eracareers.cz , určený zahraničním zájemcům o vědeckou práci v ČR. Nově Technologické centrum zřídilo a spravuje také stránky o RP7 www.fp7.cz. NICER prostřednictvím webu podrobně informuje o možnostech zapojení do RP, o pravidlech a jednotlivých výzvách. Na stránkách se také věnuje problematice duševního vlastnictví v RP a problematice finančních modelů.

Mezi náplň práce řešitelů projektu NICER patří i organizace konferencí a workshopů, týkajících se evropského výzkumu. Největší událostí je pravidelná konference České dny pro evropský výzkum, v pořadí čtvrté proběhly v říjnu 2006 v Praze. Národní kontaktní pracovníci pro jednotlivé priority RP jsou k dispozici i pro přímé poradenství ohledně pravidel, řízení a administrace projektů. Pro dotazování ohledně financí také funguje zvláštní emailová poradna. NICER informuje také o relevantních akcích, pořádaných jinými subjekty v ČR i v zahraničí. Přes tyto rozsáhlé informační aktivity lze v českém prostředí slyšet na adresu NICER i kritiku, týkající se nedostatečné ochoty při přímém poradenství a chybějících překladů klíčových dokumentů do češtiny.¹⁷⁷ Problém chybějících překladů dokumentů je patrně také záležitostí Koordinačního a revizního centra odboru kompatibility Úřadu vlády ČR, které podle usnesení vlády z podzimu 1998 zajišťuje překlady legislativy Evropského společenství do češtiny.¹⁷⁸ Efektivita přímého poradenství je otázkou subjektivního hodnocení klientů, na jejíž posouzení by bylo nutné zorganizovat anonymní kvantifikovatelný průzkum.

¹⁷⁷ Autor kritiky si přál zůstat v anonymitě.

¹⁷⁸ VLÁDA ČR, Usnesení vlády č. 645 z 30.září 1998, viz: Ministerstvo zahraničních věcí, *Národní program přípravy České republiky na členství v Evropské unii*, str.35, červen 2001, dostupné na http://www.evropska-unie.cz/download/cz/oficialni_dokumenty/predvstupni_dokumenty/narodni_programy/NP2001cz.pdf staženo 24.4.2007

Český stát prostřednictvím MŠMT materiálně podporuje některé z žadatelů o grant prostřednictvím příspěvkového systému na podporu přípravy žádostí o grant. Z tohoto příspěvku mohou být uhrazeny např. cestovní náklady českých partnerů, kteří jedou na schůzku konsorcia. Tento systém administruje Technologické centrum AV ČR a podmínky účasti jsou velmi jednoduché. Žadatel musí splnit několik kritérií: pokud je český subjekt účastníkem a nikoliv koordinátorem, musí jeho rozpočet v projektu činit alespoň 250.000 Euro a pokud projekt koordinuje, stačí, aby souhrnný rozpočet českých týmů v projektu činil alespoň 200.000 Euro.¹⁷⁹ Tento systém funguje od počátku roku 2005. Podle slov Dr. Albrechta však nebyly dostupné prostředky zcela vyčerpány. „Kdo požádal, ten příspěvek dostal. V loňském roce jsme dokonce vraceli ministerstvu školství, utratili jsme strašně málo, požádaly si nakonec jen dvě instituce. A to přesto, že se o tom řeklo na Českých dnech pro evropský výzkum, přesto že se to napíše do Echa, přesto, že ten systém visí na našem webu.“¹⁸⁰ Podle slov Dr. Albrechta jsou na tento systém ročně vyhrazeny zhruba 1 – 2 milióny Kč. Důvodem slabého čerpání může být malá informovanost českých týmů nebo malý počet vhodných uchazečů o příspěvek.

V Bruselu existuje pro potřeby českých zájemců o zapojení do RP styčná kancelář pro evropský VaV, již zmiňované CZELO. Tato kancelář je dalším projektem Technologického centra, dotovaným grantem MŠMT z Národního programu výzkumu. Cílem CZELO je napomáhat úspěšnému zapojení českého výzkumu do evropské výzkumné spolupráce. Její umístění v Bruselu má pomoci překonat nedostatek kontaktů českých výzkumníků do Bruselu. Jakkoliv toto může znít vágně, nutnost dobrých kontaktů potenciálního koordinátora v DG Research jako předpoklad úspěchu

¹⁷⁹ Více informací na stránkách Technologického centra: <http://www.tc.cz/grant> staženo 27.4.2007

¹⁸⁰ Rozhovor s Dr. Albrechtem

podávaného projektu potvrdila v rozhovoru Mgr. Linková, která sama koordinuje projekt KNOWING.¹⁸¹ Existenci známostí v Bruselu ze strany výzkumných institucí a univerzit označil i dr. Vacek, ředitel NKC Západní Čechy, za jeden z předpokladů úspěchu, který českým účastníkům chybí. Podle něj je CZELO první krok správným směrem.¹⁸²

Kancelář CZELO však byla v Bruselu otevřena v červnu 2005, jde tedy o velmi nový projekt. K navázání dobrých kontaktů je ale potřeba určitý čas a Česká republika má v tomto nevýhodu oproti starším členským zemím EU, které takové kanceláře v Bruselu provozují mnohem více let. CZELO je nicméně bezesporu užitečným pojítkem, jehož pracovníci prostřednictvím webových stránek a mailových služeb poskytují zájemcům nejčerstvější informace o dění v oblasti evropského výzkumu. Kancelář navíc organizuje celou řadu seminářů a workshopů. Zajišťování předběžných jednání o projektech s úředníky Evropské komise je jednou z deklarovaných služeb této kanceláře a lze doufat, že s postupujícím časem přibude možností osobního kontaktu zástupců českého výzkumu s úředníky DG Research a že se ČR bude dostávat k informacím s předstihem.

4.3 Úspěšnost české účasti a překážky na domácí půdě

Jednou z aktivit projektu NICER je statistické mapování účasti českých subjektů či týmů v projektech rámcových programů. Podle takto zpracovaných informací lze objektivně posoudit, jak si Česká republika stojí. Nelze sice stanovit přímou souvislost mezi mírou či úspěšností účasti Čechů v projektech RP a mezi úspěšností programu

¹⁸¹ Rozhovor s Mgr. Linkovou

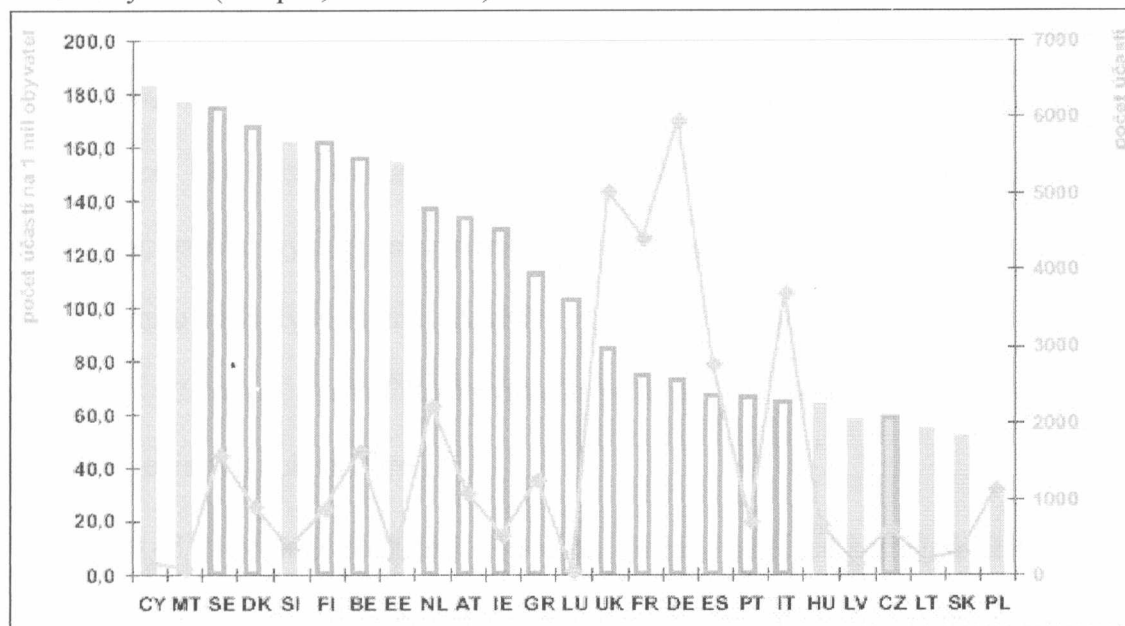
¹⁸² Rozhovor s Ing. Jiřím Vackem, ředitelem projektu RKO Západní Čechy a vedoucím Katedry managementu, inovací a projektů Západočeské univerzity v Plzni, uskutečněný 11.4.2007 v Praze. Dr. Vacek souhlasil s použitím citací v této práci.

EUPRO, nicméně jedním z cílů programu EUPRO je právě podporování účasti ČR v rámcových programech.¹⁸³ Statistiky zpracované Technologickým centrem jsou zajímavé, protože se nezastavují pouze u základního indikátoru počtu účastí na milion obyvatel. Ani další statistiky však nevyznívají pro ČR nejlépe.

Z následujícího grafu je patrné, že Česká republika se co do počtu účastí přepočtených na jeden milion obyvatel umístila v první polovině 6. rámcového programu na nelichotivém 22. místě z 25 zemí EU a nechala se předběhnout například Maďarskem, Litvou, Portugalskem a dalšími státy. Náskok Slovinska, které dosahuje téměř trojnásobné hodnoty, nelze přehlédnout. Tento indikátor však ukazuje počet účastí, nikoliv jejich velikost ani jakost. Svědčí tedy o tom, kolik účastí země dosáhla a nerozlišuje mezi velkými účastmi, například v roli koordinátora, a těmi nejmenšími rolemi v konsorciu.

¹⁸³ CHVOJKA, M. pro MŠMT, *Úkoly a cíle EUPRO*, 15.9.2006, dostupné na <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/ukoly-a-cile-eupro> staženo 10.4.2007

Obr.5: Graf absolutní účasti států (lomená čára, škála vpravo) a počtu účastí států na 1 milion obyvatel (sloupce, škála vlevo)

Graf 1 - Lomená čára se škálou na pravé straně ukazuje absolutní počty účastí států EU-25. Státy jsou řazeny podle počtu účastí přepočítaných na 1 mil. obyvatel škála na levé straně. Staré členské státy jsou vyznačeny ohranovanými sloupci, nové členské státy pak plnými sloupci.

Zdroj: ALBRECHT, V. časopis ECHO, vydává Technologické centrum AV ČR, č. 5/2006, říjen 2006¹⁸⁴

Dalším ukazatelem může být procento prostředků, které z celkového distribuovaného rozpočtu RP získala ČR, porovnané s procentem celkového rozpočtu EU, kterým přispívá Česká republika ze svého státního rozpočtu. Pro srovnání těchto procentních hodnot slouží následující tabulka:

Tab.2: Vývoj příspěvku ČR do rozpočtu EU (v %) a procenta získaných prostředků z distribuovaného rozpočtu RP6

Rok	2003	2004	2005	2006
Příspěvek do rozpočtu EU	0,45%	0,58%	0,89%	1,02%
Čerpáno z RP	0,56%	0,80%	0,90%	? 0,95% ?

Zdroj: ALBRECHT, V., časopis ECHO, vydává Technologické centrum AV ČR, č. 5/2006¹⁸⁵

Z tabulky je patrné, že po vstupu do EU se absolutně i poměrně zvětšil český příspěvek do rozpočtu EU, ale zvětšovalo se i procento distribuovaných prostředků RP, čerpaných českými účastníky. V roce 2003 ČR hradila pouze příspěvek přímo do rozpočtu RP a

¹⁸⁴ ALBRECHT, V., *Bilance účasti ČR v první polovině 6. RP*, in: časopis ECHO, vydává Technologické centrum AV ČR, č. 5/2006, ISSN 1214-7982, str. 5

¹⁸⁵ tamtéž, str. 6

jak je patrné z tabulky, svou účastí tento příspěvek čeští účastníci přečerpali. Za rok 2006 předpokládá Dr. Albrecht ve své analýze hodnotu 0,95% za předpokladu, že poměr dvou hodnot v tabulce je pro všechny země EU průměrně 0,94.¹⁸⁶ Tyto poměry jsou pouze číselným ukazatelem, který nijak nevystihuje efektivitu čerpaných prostředků, kvalitu výstupů a výsledků ani jejich přidanou hodnotu, nicméně dobře ilustruje míru aktivity českých účastníků. Co se týče počtu účastí na jeden milion obyvatel a 22. místo, které ČR obsadila, vypadá aktivita českých výzkumných týmů z tohoto hlediska mnohem hůře.

Pokud srovnáme souhrnné příspěvky požadované jednotlivými státy EU-25 přepočtené na jednoho výzkumníka, odstraníme tak vliv faktu, že ČR má velmi nízký počet výzkumníků na milion obyvatel, v EU-25 jeden z nejnižších. Budeme tedy porovnávat, jak vysokou finanční částku žádaly průměrně české týmy na svou účast s přihlédnutím k tomu, jakou mají kapacitu lidských zdrojů na výzkum. Zde se Česká republika umístila na 20. místě, dopadla tedy nepatrně lépe než v ostatních statistikách. Celkově však lze říci, že účast českých týmů v rámcových programech až doposud nebyla uspokojivá. Sám Dr. Albrecht bilancoval v rozhovoru slovy „Myslím si, že byla (účast českých týmů za daných podmínek, pozn. aut.) velmi nedostatečná“¹⁸⁷ Do jaké míry mohli řešitelé projektů NICER, RKO a OKO v rámci programu EUPRO tuto situaci zlepšit a účast zvýšit, zůstává otázkou. V cílech programu každopádně nebyly žádné mety stanoveny. V českém prostředí se ale během RP6 vyskytovaly určité problémy na úrovni státu, které možná představovaly nepřekonatelnou překážku v účasti v projektech RP pro některé zájemce.

¹⁸⁶ ALBRECHT, V., *Bilance účasti ČR v první polovině 6. RP*, in: časopis ECHO, str. 6

¹⁸⁷ Rozhovor s Dr. Albrechtem, 27.3.2007

Nejpálčivějším problémem na celostátní úrovni byla zcela jistě problematika daně z přidané hodnoty (DPH). Jelikož mnoho výzkumných organizací včetně univerzit není plátcem DPH podle zákona o DPH a jelikož pro Evropskou komisi není DPH v případě projektů rámcových programů uznatelným výdajem, vznikal v RP6 problém. Účastníci projektů RP5, kteří nebyli plátcí DPH, měli nárok nechat si DPH vrátit finančním úřadem na základě potvrzení ze strany ministerstva školství. Tato možnost definitivně skončila účinností zákona 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, kde je v paragrafu 81 výslovně napsáno: „Daň se nevrací u programů a projektů financovaných ze zdrojů Evropské unie.“¹⁸⁸ V projektech RP6 by ovšem příjemci měli potenciální nárok na vrácení DPH, které zaplatili při nákupu produktů z rozpočtu projektu RP, pouze, pokud by na výstupu projektu uskutečňovali ekonomické plnění, k jehož realizaci potřebovali zakoupené produkty a služby.¹⁸⁹ V praxi by toto znamenalo například prodej publikací, které by za normálních okolností mohly být zdarma, nebo zavedení konferenčních poplatků. Takový přístup je problematický, protože výsledky projektů mnohdy tento účel nemají a hrozí zde umělé zavádění ekonomického plnění.

Tento výklad zákona o DPH mohl od účasti v projektech RP6 odradit mnoho malých výzkumných organizací, které operují s nízkým ročním rozpočtem. Pokud by měly v rámci projektu nakoupit například velmi drahý přístroj, DPH za tento přístroj by musela taková organizace uhradit sama. V případě sofistikovaných vědeckých přístrojů se může pouhé DPH vyšplhat na miliony Kč. Problematiku DPH uvedli v rozhovoru jako jednu z největších překážek účasti více českých subjektů v projektech RP dr.

¹⁸⁸ Zákon 235/2004 Sb., § 81, část (1), Sbirka zákonů ročník 2004, částka 78, ze dne 23.4.2004

¹⁸⁹ WEIDNEROVÁ, S., *Odpočet DPH v projektech rámcového programu*, in: Echo, č. 01/2007, únor 2007, str. 4-6. Dostupné na http://www.tc.cz/dokums_raw/echo012007_29.pdf staženo 28.4.2007.

Autorka je expertkou Institutu pro sociální a ekonomické analýzy ISEA.

Albrecht, dr. Vacek i Mgr. Linková, všichni tři řešitelé projektů v rámci programu EUPRO.¹⁹⁰ Pokud by se malé instituce přesto rozhodly zapojovat i do projektů, v rámci nichž by měly nakoupit nákladné vybavení, musely by být schopny naplánovat své rozpočty tak, aby očekávaný náklad za DPH pokryly. V současné době není projednávána vládou ani parlamentem novela zákona o DPH č.235/2004 Sb., která by tento problém řešila.

V českém prostředí ale existuje ještě jiný problém s financováním projektů rámcových programů: dodnes neexistuje legální způsob, jak získat na projekty v RP, řešené veřejnými institucemi, spolufinancování ze strany českého státního rozpočtu. Současná podoba zákona 130/2002 Sb. neumožňuje spolufinancování těchto projektů cestou institucionálního ani účelového financování. Evropská unie hradila v projektech RP6 výzkumné a vývojové aktivity jen do výše 50% uznatelných nákladů a demonstrační aktivity pouze do výše 35% uznatelných nákladů, pokud subjekt účtoval náklady v modelu tzv. plných nákladů (full costs model); při použití modelu dodatečných nákladů (additional costs model) hradila Unie 100% nákladů, tento model byl ovšem použitelný jen veřejně zřízenými organizacemi jako jsou např. univerzity.¹⁹¹ V RP7 byl zrušen model doplňkových nákladů, ale Unie bude veřejným organizacím, které nebyly založeny za účelem vytváření zisku, hradit až 75% uznatelných nákladů. Univerzitní pracoviště a další veřejné výzkumné instituce tedy budou muset hledat způsob, jak nalézt zbylých 25% prostředků. 24. dubna 2007 již poslanecká sněmovna schválila v prvním čtení novelu zákona 130/2002 o podpoře výzkumu a

¹⁹⁰ Rozhovor s Dr. Albrechtem 27.3.07, s Dr. Vackem 11.4.07, s Mgr. Linkovou 17.4.2007. Dr. Albrecht je vedoucím řešitelem projektu NICER, Dr. Vacek řešitelem projektu RKO Západní Čechy a Mgr.

Linková je řešitelkou projektu NKC Ženy ve vědě

¹⁹¹ EVROPSKÁ KOMISE, *Cost models for the Sixth Framework programme*, 10.3.2003, dostupné na http://www.6rp.cz/dokums_dokumenty/model_156.pdf staženo 30.4.2007

vývoje z veřejných zdrojů¹⁹², která umožní spolufinancování těchto projektů z prostředků státního rozpočtu. Novela však ještě nenabyla účinnosti a konkrétní způsob spolufinancování také zatím není zcela jasný. Pokud tato novela nabude účinnosti, bude bezesporu velkým přínosem pro české veřejné výzkumné instituce a univerzity, kterým dá větší motivaci k zapojení do projektů RP.

Existuje řada dalších dílčích problémů, které snižují možnost účasti českých subjektů v projektech RP. Jedním z nich je podle Dr. Albrechta například málo rozvinuté strategické plánování na úrovni vedení výzkumných organizací, které by umožnilo stanovit priority v rámci organizace a označit oblasti, ve kterých by se měla organizace snažit například dosáhnout úspěchu v rámcových programech.¹⁹³ Takové myšlení by také umožnilo lépe předem označit možné lidské zdroje nutné pro práci na projektech. Zapojení do projektu jako koordinátor, ale i jako partner, zaměstná jednoho či více pracovníků, kteří ale přitom musí plnit jiné pracovní povinnosti ve své mateřské organizaci. Zapojení do projektů může být v některých případech tedy výsledkem iniciativy a osobního nadšení jednotlivců, spíše než strategickou volbou instituce.

4.4 Případová studie západočeského regionu

Podle Dr. Vladimíra Albrechta se úspěšnost českých žadatelů o grant pohybuje mezi deseti a dvaceti procenty.¹⁹⁴ Západočeský region je však výrazně úspěšnější: v letech 2004-2006 bylo podáno 35 projektů, kde byly partnery subjekty západočeského regionu, 20 podání bylo úspěšných a následovalo přidělení grantu z RP.¹⁹⁵ Následující

¹⁹² Návrh poslanců Waltera Bartoše a Ivana Ohlídala, novela zákona 130/2002 – sněmovní tisk 155, dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=155&CT1=0> staženo 2.5.2007

¹⁹³ Rozhovor s Dr. Albrechtem

¹⁹⁴ Rozhovor s Dr. Albrechtem

¹⁹⁵ VACEK, J., *Závěrečná zpráva RKO pro Západní Čechy 2004-06*, projekt OK 450 programu EUPRO MŠMT, Plzeň, 10.1.2007, str.17. Zprávu poskytl Ing. Jiří Vacek, Ph.D.

krátká studie stručně mapuje činnosti regionální kontaktní organizace a přináší názory a zkušenosti jak řešitelů RKO, tak výzkumníka, zapojeného do čtyř projektů RP.

V západních Čechách funguje regionální kontaktní organizace RKO západní Čechy, jejímž hlavním řešitelem je Ing. Jiří Vacek, Ph.D, který je zároveň vedoucím katedry managementu, inovací a projektů na Západočeské univerzitě v Plzni. Partnery v projektu jsou společnosti BIC Plzeň s.r.o. a Škoda výzkum s.r.o. Firma BIC Plzeň s.r.o. byla založena městem Plzeň v roce 1992 a město je dodnes jejím jediným společníkem. Společnost nabízí svým klientům široké spektrum poradenství v oblasti zakládání firem, podnikatelských plánů, dotací, transferu technologií a výzkumu a vývoje. Jejím posláním je podporovat zakládání a rozvoj inovačních firem v plzeňském regionu. Kontaktní osobou pro projekt RKO je ve firmě Ing. Jana Klementová. Firma Škoda výzkum s.r.o. byla založena v roce 1993. Současným majitelem společnosti je Ústav jaderného výzkumu Řež a.s., ačkoliv původně firmu zakládala a vlastnila Škoda Plzeň.¹⁹⁶ Firma provádí výzkum, vývoj a akreditované zkušebnictví na zakázku.

Složení konsorcia projektu RKO pokrývá možné oblasti výzkumných, vývojových a inovačních aktivit v tomto regionu. BIC Plzeň se zaměřuje na malé a střední podniky, jelikož je zároveň členem konsorcia CIRC – Czech Innovation Relay Centre. Mezinárodní projekt IRC network, hrazený z rozpočtu rámcových programů, v České republice vede Technologické centrum a jeho partnery jsou regionální organizace, zabývající se poradenstvím o inovacích.¹⁹⁷ Zapojení do IRC a projektových databází logicky předurčuje firmu BIC k poradenství o rámcových programech právě pro malé a střední podniky. Firma Škoda Výzkum má úzké vazby na koncern Škoda Holding a je tedy ideálním partnerem projektu RKO pro pokrytí potřeb tohoto velkého

¹⁹⁶ Informace z portálu <http://www.justice.cz>, který provozuje Ministerstvo vnitra ČR

¹⁹⁷ Více viz domovská stránka projektu, <http://www.circ.cz>

hráče, který je v západočeském regionu nejvýznamnějším průmyslovým podnikem. Řešitel projektu, Západočeská univerzita v Plzni v zastoupení panem dr. Vackem naproti tomu logicky představuje v regionu centrum vzdělání a základního, ale i aplikovaného výzkumu. Dá se tedy říci, že konsorcium projektu je vhodně složené ze subjektů z prostředí univerzitního, průmyslového i podnikatelského a dobře tak pokrývá spektrum možných zájemců o rámcové programy EU v západočeském regionu.

Regionální kontaktní organizace provozuje v rámci své činnosti rozličné aktivity. Vedle přímého osobního, telefonického a písemného poradenství pořádá RKO informační workshopy, prezentuje své aktivity na konferencích a seminářích pořádaných jinými organizacemi, informuje o problematice RP v regionálním tématickém tisku, jako např. periodikum Škodovák, Univerzitní noviny či zpravodaj BIC report. Vedle toho RKO publikuje články v regionálním tisku, tvoří a publikuje propagační materiály, oslovuje subjekty formou tzv. „direct mailu“¹⁹⁸, spravuje webové stránky RKO¹⁹⁹, udržuje a doplňuje databázi kontaktů a vyhledává na požádání zahraniční partnery projektů. Řešitelé projektu se navíc účastí velkého množství odborných konferencí, seminářů a workshopů, o kterých dále informují v regionu.²⁰⁰ Podle závěrečné zprávy například BIC zaznamenal více než 40 osobních a telefonických dotazů, společnost Škoda výzkum poskytla své služby více než padesáti firmám v regionu a dohromady pracovníci RKO za tři roky poskytli několik set konzultací.²⁰¹

Kromě snahy o zapojení dalších subjektů do projektů rámcových programů pomáhá provozování RKO samotným členům konsorcia. Díky sběru aktuálních

¹⁹⁸ přímé oslovování subjektů pomocí elektronické pošty

¹⁹⁹ Domovská stránka projektu OK 450 programu EUPRO je <http://rko.zcu.cz>

²⁰⁰ Vacek, J., *Závěrečná zpráva, projekt RKO pro Západní Čechy č. OK450*, str. 7

²⁰¹ tamtéž, str. 10-11

informací za účelem jejich dalšího šíření jsou členové konsorcia výborně připraveni tyto informace použít k prospěchu svých mateřských organizací. Mezi lety 2004 a 2006 se různé subjekty z tohoto regionu zapojily do řešení celkem dvaceti projektů rámcových programů. Dalších 15 projektů se o grant ucházelo neúspěšně. Z dvaceti úspěšných projektů je v deseti případech oním partnerem ze západočeského regionu pracoviště ZČU, v šesti případech je partnerem BIC Plzeň, ve třech případech Škoda výzkum a v jednom jediném případě je partnerem subjekt, který není členem konsorcia RKO, jedná se o známý projekt Noc vědců.²⁰²

Ing. Jan Sedláček, CSc., který je partnerem RKO za Škoda výzkum, říká: „Škoda výzkum se zapojila do projektu RKO v podstatě na výzvu Západočeské univerzity a důvod byl ten, že jsme se chtěli zúčastňovat řešení výzkumných projektů z rámcových programů EU. [...] Pomocí projektu RKO jsme získali informace i kontakty, které bychom jinak nezískali.“²⁰³ Tento zájem potvrzuje i Ing. Jana Klementová, ředitelka společnosti BIC Plzeň, s.r.o.: „Jednak se v rámci projektu RKO snažíme šířit informace o tom, že malá firma se může stát přímo partnerem nějakého konsorcia, ale druhá věc, která je, myslím si, stejně důležitá, je to, že právě díky těm informacím o rámcovém programu se můžeme i my zapojovat do projektů. Jedná se hlavně o specifické podpůrné akce, díky kterým potom můžeme my malým a středním podnikům pomáhat například službami na podporu mezinárodní spolupráce při transferu technologií.“²⁰⁴

Řešení projektu RKO je pro tyto organizace bezesporu přínosem. Ing. Luděk Hynčík, Ph.D. v rozhovoru potvrdil, že využíval poradenství dr. Vacka, hlavního

²⁰² tamtéž, str. 13-16

²⁰³ Rozhovor s Ing. Janem Sedláčkem, partnerem projektu RKO ve firmě Škoda výzkum s.r.o., uskutečněný v Plzni 23.4. 2007. Autor souhlasil s použitím citací v této práci.

²⁰⁴ Rozhovor s Ing. Janou Klementovou, ředitelkou firmy BIC Plzeň s.r.o., uskutečněný v Plzni 23.4.2007. Autor souhlasil s použitím citací v této práci.

řešitele.²⁰⁵ Pokud je na univerzitě pracovník, který se v takové míře angažuje v problematice evropských výzkumných programů, může to pomoci celé instituci. Vedle kvality a míry dostupných informací hrají velkou roli kontakty. Stejně jako Mgr. Linková, i dr. Hynčík potvrdil, že na počátku jeho zapojení do čtyř projektů byla dlouholetá intenzivní spolupráce s jedním z partnerů v budoucích projektech i známost ve společnosti Škoda výzkum, která pracoviště doporučila partnerům v projektech. „Myslím si, že nám hodně pomohly kontakty tady se Škoda výzkumem, který v některých těch projektech už taky byl; nechci říct, že to bylo díky tomu, ale myslím, že nám to výrazně pomohlo.“²⁰⁶ V konsorciích se postupně seznamoval s dalšími subjekty, které potom jeho mateřské pracoviště přizvaly ke spolupráci na dalších projektech. Potenciálním zájemcům o účast tedy může pomoci například známost s řešitelem RKO či OKO, který pracoviště doporučí. Nejedná se o lobby, ale o posílení důvěry v neznámé výzkumné pracoviště, o prvotní impuls, který může nastartovat budování sítě kontaktů a spolupráci se zahraničními pracovišti.

Ačkoliv úspěšnost konsorcií, kde byly zapojeny subjekty západočeského regionu, je neobvykle vysoká, nehodnotí dr. Vacek celkové zapojení regionálních subjektů jako dostatečné. Podle jeho slov se do projektů v rámci ZČU zapojují stále stejné týmy a zbytek univerzity je v tomto směru pasivní. Důvodem podle něj může být fakt, že pro pracovníky univerzity je snazší přístup k penězům prostřednictvím tuzemských grantů a dotací. Práce na projektu RP je podle něj náročnější a to mnoho výzkumných pracovníků a vědců odrazuje.²⁰⁷ Podle závěrečné zprávy je skutečně vidět, že čtyři z deseti projektů řeší jeden vědec, konkrétně Ing. Luděk Hynčík, Ph.D., a všech

²⁰⁵ Rozhovor s Ing. Luděkem Hynčíkem, Ph.D., vědcem působícím ve výzkumném centru Nové technologie na ZČU, uskutečněný 23.4.2007 v Praze. Autor souhlasil s použitím citací v této práci.

²⁰⁶ tamtéž

²⁰⁷ Rozhovor s Ing. Vackem, 11.4.07

deset projektů dohromady řeší pět osob. Mezi osmi zamítnutými projekty, kde je partnerem ZČU, se vyskytují pouze další tři jména.²⁰⁸ Vzhledem k velikosti Západočeské univerzity a množství jejích vědeckých oborů je zde skutečně velký nevyužitý potenciál. To ovšem může souviset právě s nedostatkem existujících kontaktů ve sféře evropského výzkumu.

Případ západočeského regionu jasně ukazuje, že projekty programu EUPRO mohou být efektivně řešeny právě těmi organizacemi, které mají v daném regionu nebo oboru největší výzkumný potenciál a jsou zároveň možnými příjemci grantů z rámcových programů. Zdá se, že propojenost univerzitního pracoviště s místním průmyslem pomáhá regionu k lepší úspěšnosti ve schvalování navrhovaných projektů. Pokud je v grantovém výběrovém řízení schválen projekt, jehož se účastní český subjekt jakožto partner, poukazuje to zejména na kvalitu koordinátora celého konsorcia, nikoliv nutně na špičkovou kvalitu českého partnera. Pracoviště, která jsou výjimečně úspěšná ve smyslu zapojování se do úspěšných projektů, mají tedy nejspíš kvalitní kontakty na zahraniční špičková pracoviště, které pak díky projektům RP dále rozšiřují a rozvíjejí. Zakládání takových kontaktů napomáhá otevřenost instituce jak vůči zahraničním pracovištím, tak i vůči regionálním partnerům. Dobré fungování regionální kontaktní organizace pro západní Čechy a úspěšnost tamních projektů tkví zejména v nadstandardním partnerství univerzity, průmyslového koncernu a firmy, vlastněné městem, která pomáhá malým a středním podnikům inovovat. Dalším nezbytným činitelem úspěchu je aktivní přístup místních výzkumníků, ačkoliv se zdá, že tento přístup je bohužel limitován na několik málo jedinců a proto není plně využit potenciál, který univerzita skýtá.

²⁰⁸ Vacek, J., *Závěrečná zpráva, projekt RKO pro Západní Čechy č. OK450*, str. 13-16

Česká republika využívá příležitosti evropského výzkumu již od předvstupních dob. Český systém veřejné podpory výzkumu a vývoje díky Evropské unii dostává podnětné příklady ze zahraničí; díky EU vznikla skutečná národní politika výzkumu, stejně jako dlouhodobější strategie. Konkrétní národní programy výzkumu se přizpůsobují celoevropským prioritám. Český výzkum se více otevírá evropské spolupráci, Česká republika má vládního zmocněnce pro evropský výzkum, který představuje významný komunikační kanál a styčný bod mezi českým a evropským výzkumem. Změny k lepšímu pomalu nastávají i na legislativní úrovni. Snad by mohly být změny rychlejší zejména v oblasti nepřímých nástrojů podpory investic do výzkumu a vývoje za účelem vytváření větší poptávky. Rozhodně by měly být výzkum, vývoj a inovace větší politickou prioritou, a to i ve státním rozpočtu.

Rámcové programy EU pro Českou republiku představují hlavně příležitost zapojit se více do celoevropských sítí výzkumu a vývoje a podílet se na realizaci cílů, jejichž výsledky mohou používat a na něž by v českém prostředí možná nebyly k dispozici finance. Rámcové programy posílily zejména český aplikovaný výzkum, se sedmým rámcovým programem ale přinášejí příležitosti i pro špičkové badatele. Česká republika vytvořila za účelem lepšího využívání RP informační infrastrukturu, která rozhodně není zanedbatelná a bez níž by česká účast byla bezesporu slabší. Jako každý systém mají i projekty programu EUPRO slabá místa, příklad RKO západní Čechy však ukazuje, že tyto projekty mohou být stěžejním činitelem evropských aktivit v určitém oboru či regionu. Projekt NICER pak celý systém programu EUPRO zastřešuje organizačně i informačně. Přínosem projektu NICER jsou nejen informace a poradenství, ale také četné analýzy české pozice v evropském výzkumu. Největší překážky účasti českých subjektů tkví v právních předpisech a normách, i zde je ale pozorovatelný pohyb správným směrem.

5 ZÁVĚR

Při srovnání evropské výzkumné politiky ES v polovině 80. let s podobou té dnešní je zřetelně vidět obrovský posun. Tento obrovský posun je však pozorovatelný i při srovnání výzkumné politiky v roce 1999 a v roce 2007. Právě v těchto sedmi letech bylo dosaženo největších změn a uskutečněno nejvíce nových nápadů. Sama Komise v dokumentu o ERA v roce 2000 přiznává, že „nemůže být řečeno, že by dnes existovala opravdová evropská výzkumná politika.“²⁰⁹ Důvod zvýšené aktivity v posledních sedmi letech je nasnadě: Lisabonská strategie poprvé zdůraznila ekonomickou důležitost výzkumu a vývoje a podpořila projekt evropského výzkumného prostoru. Právě dokument o evropském výzkumném prostoru nastartoval tvorbu komplexnější výzkumné politiky EU. Aktivity EU se rozvinuly z původních jednodušších rámcových programů, podporujících zejména kolaborativní výzkumné projekty, k dnešnímu stavu, kdy se pomalu formuje skutečný evropský výzkumný prostor, podobný společnému trhu. Formy a možnosti celoevropských výzkumných aktivit jsou pestré a mají více rozměrů, pokrývají všechny aktivity od základního výzkumu až po průmyslový vývoj a podporují iniciativy zdola.

Největšího pokroku bylo dosaženo Barrosovou komisí, snad díky Obnovené strategii pro růst a zaměstnanost, která ještě více zdůrazňuje důležitost výzkumu, vývoje a inovací a díky Kokově zprávě, kterou se obnovená strategie inspiruje. Evropská komise se velmi snaží vytvořit v EU lepší podmínky pro výzkum a vývoj. Pravidelně konzultuje veškeré směry ve výzkumné politice se zainteresovanými skupinami z výzkumného, akademického, ekonomického i politického života. Za pozornost stojí velké úsilí, které Komise věnovala přípravě sedmého rámcového programu, který mimo

²⁰⁹ Evropská Komise, *Towards a European research area*, Brusel, 2000, str. 7

jiné přináší významné zvýšení rozpočtu na VaV a novou možnost podpořit ty nejlepší evropské badatele v základním výzkumu. Velké změny nastávají i v oblasti partnerství veřejného a soukromého sektoru, které EU podporuje prostřednictvím evropských technologických platforem. Snahu a velkou aktivitu nelze Evropské komisi v posledních letech upřít. Statistiky jsou však i nadále neúprosné a velmi kazí pozitivní dojem z posunu výzkumné politiky: v roce 2005 investovaly země EU-15 průměrně 1,9% HDP do výzkumu a vývoje²¹⁰; nových deset členských zemí tuto statistiku rozhodně nevylepší.

Evropská komise sama nic nezmůže. Evropská unie může poskytnout příležitosti, ale nemůže Evropu zachránit od technologického zaostávání. Komise navíc v rámci svého úsilí v posledních letech identifikovala ve svých četných sděleních a zprávách snad všechny existující problémy evropského výzkumu. Vedle zvýšeného objemu celkových investic do výzkumu a vývoje je zároveň nutné zvýšit podíl soukromých investic, zajistit základnu kvalitních lidských zdrojů a špičkovou infrastrukturu, a konečně hlavně dosáhnout toho, aby byl výzkum a vývoj produktivní a ekonomicky efektivní, což lze měřit například počtem technologických patentů. V Evropě byly patrně také identifikovány dostupné nástroje, které lze k dosažení těchto cílů použít. Proto se snad může zdát, že ve věci výzkumné politiky na úrovni EU již bylo řečeno všechno, ale přitom to stále jaksi nefunguje. Za mnoha odbornými analýzami a zprávami stojí právě Evropská komise, která se produkováním těchto dokumentů snaží strhnout stále větší pozornost na téma podpory výzkumu, vývoje a inovací; Komise jakoby se snažila neustále čerit vody výzkumné politiky, aby nebyla celoevropská politická pozornost odvrácena jinam. Evropská unie navíc poskytuje své

²¹⁰ OECD, *Factbook 2007: Economic, Environmental and Social Statistics*, ISBN: 978-92-64-02946-0, str. 147

vlastní, doplňkové nástroje, kterými jsou například rámcové programy pro výzkum a technologický vývoj, nebo konkrétněji Evropské technologické platformy.

Evropská výzkumná politika je pomyslnou třesinkou na dortu; rámcové programy a další celoevropské aktivity, podněcované Unií, jsou přidanou hodnotou členství v EU, ale nejsou a nemohou být pro členské státy řešením problému s výzkumnou politikou. Evropská výzkumná politika představuje příležitost pro výzkumné organizace, pro podniky i tvůrce národních politik, aby spolupracovali v mezinárodních týmech, které jim poskytnou více kontaktů, větší inspirace či více výzkumných možností. Programy také přispívají k omezení velkých výzkumných duplicít v evropském výzkumném prostoru. Evropské projekty mají přidanou hodnotu pro všechny evropské občany, protože díky nim jsou výzkumné týmy schopny společně řešit a financovat rozsáhlé projekty, na jejichž konci může být například nový lék. Pokud se však chce Evropa vymanit z technologického a inovačního zaostávání za USA a Japonskem a pokud se chce vyhnout tomu, aby ji v blízké době předběhla Čína, Indie či Brazílie, snažit se musí nejen Evropská komise. Důležitost výzkumu, vývoje a inovací si musí uvědomovat každý občan, každý výzkumný ústav, podnik, univerzita, region i stát a přizpůsobit tomu své chování. Pouze pokud v každém státě budou činit kroky správným směrem všichni aktéři společnosti, bude mít i snaha Komise efekt. Pouze tehdy má Evropa šanci udržet krok s technologickým vývojem a s dynamikou jiných světových ekonomik.

Země jako Finsko, Švédsko, Velká Británie či Slovinsko zlepšují unijní průměr co do výše investic do výzkumu a vývoje. Tento průměr naopak zhoršují státy jako Lotyšsko, Slovensko, Polsko, Česká republika, Řecko, Portugalsko či Itálie. Evropa co do výkonů ve výzkumu, vývoji a technologických inovacích skýtá velmi nejednotný obraz. Je zejména na posledně jmenovaných zemích, aby výzkum, vývoj a inovace

stanovily jako nejvyšší prioritu ve svém domácím politickém programu a snažily se zavádět opatření, která jsou již Komisí popsána a navrhována. Členství v EU je velkou příležitostí pro všechny, v dnešní době však zejména pro nové členské země tzv. východního rozšíření. Mezi ně samozřejmě patří i Česká republika. Již deset let před vstupem dostala první šanci se postupně zapojovat do rozvíjejících se rámcových programů. Největších změn se však evropská výzkumná politika dočkala v několika posledních letech a dá se říci, že se nejvíce vyvíjela a vyvíjí právě po roce 2004. Česká republika z členství v EU v oblasti výzkumné politiky určité výhody využívá – díky EU například i česká výzkumná politika dostala konkrétnější rozměry, orgány veřejné správy se přestaly štítit dlouhodobějšího strategického plánování a vláda ČR do určité míry harmonizovala podobu výzkumné politiky.

I na české scéně nastávají ve výzkumné politice vůči EU změny. Před necelým rokem, v červnu 2006, byla vytvořena funkce vládního zmocněnce pro evropský výzkum, což naznačuje, že se evropské spolupráce ve VaV, ale i výzkum obecně, dostávají více do popředí politického zájmu. Český státní rozpočet financuje podpůrné programy pro českou účast v RP a změny se dějí i v legislativě. V nejbližší době by mělo být umožněno spolufinancování projektů rámcových programů ze strany státu nad rámec standardního rozpočtu veřejných výzkumných institucí či univerzit. V poslední době se také více hovoří o problému s navracením DPH, ovšem zde se bohužel prozatím nedaří prosadit zvýhodnění veřejných výzkumných institucí a univerzitních pracovišť. Vzhledem k tomu, že Česká republika má za poslední rok již třetí ministryni školství a stále se úplně politicky nestabilizovala po volbách v červnu 2006, dá se říci, že současný vývoj je nadějný a naznačuje, že výzkum, vývoj a inovace jsou prioritou levicových i pravicových vlád. Ani v jednom případě však nejsou dostatečně výraznou prioritou – vzdělávání, výzkum, vývoj a inovace by nyní měly být politicky

podporovány ze všeho nejvíce. To je ovšem těžké v zemi, která se stále neodhodlala k účinným reformám veřejných financí a na pořadu dne jsou daně, sociální zabezpečení a zdravotnictví.

I přes pokulhávající aktivity na úrovni vlády a ministerstev si však čeští výzkumníci i podnikatelé hledají své cesty k evropskému výzkumu. Nezanedbatelným přínosem jsou bezesporu projekty programu EUPRO, jejichž úspěšnost závisí především na vůli a aktivitě jednotlivých řešitelů. V západočeském kraji obsáhlo konsorcium řešitelů projektu RKO v podstatě celé spektrum možných řešitelů projektů RP a sami členové konsorcia jsou partnery v projektech RP. Úspěšnost podávaných projektů se západočeskými partnery je nezvykle vysoká, což svědčí o kvalitě kontaktů tamních subjektů a do určité míry i o kvalitě výzkumu, který tyto subjekty provádějí. Nesvědčí to však bohužel o dostatečné intenzitě zapojení do evropského výzkumu, kde ČR ve srovnání s ostatními státy Unie dopadá poměrně zoufale. Jako velmi neuspokojivý tento výsledek hodnotí sám řešitel projektu NICER, který je v podstatě hlavním styčným bodem rámcových programů v ČR. Možná by všechny české výzkumné ústavy a univerzity v ČR potřebovaly větší impuls k zapojení do evropského výzkumu například tím, že by účast v projektech RP představovala v českém prostředí větší prestiž a lepší možnost se prosadit. Dosud to spíše vypadá, že nezáměr o účast leckdy pramení z určité pohodlnosti, kdy český systém grantů nabízí jednodušší možnost financování. Možná svou roli hraje i nedostatečná jazyková vybavenost českých výzkumníků. Každopádně až dosud využívají čeští výzkumníci k zapojení do projektů rámcových programů výhod, které skýtá v ČR levná pracovní síla. Koordinátoři si vybírají Čechy do projektů mimo jiné i proto, že mají mnohem menší mzdové náklady. Taková komparativní výhoda brzy opadne a česká účast v rámcových programech by mohla potom vypadat ještě hůře.

Je tedy potřeba odstranit všechny regulační bariéry, které brání českým výzkumníkům v účasti v RP a učinit z mezinárodního výzkumu jeden ze standardů kvality. Je také třeba vábit do technologických oborů více žáků a od počátku je vychovávat ve více mezinárodním a soutěživém duchu. Česká veřejná správa na všech úrovních by se měla zároveň chopit všech možností, které v současné době EU v oblasti výzkumu a vývoje nabízí a brát si dobrý příklad z výzkumných politik úspěšnějších států EU. Pro inspiraci nemusí vůbec chodit daleko, vzít si příklad z „příbuzných“ Slovinců prozatím bohatě postačí. Dívat se na Evropskou unii skrz prsty a svádět neúspěchy Evropy na těžkopádnost bruselské byrokracie je příliš snadné a Evropanům to ve snaze udržet si životní úroveň příliš nepomůže.

6 SUMMARY

Research and technological development is a very actual topic in the European Union. R&D is crucial to the success of the renewed Lisbon strategy for growth and employment. However, the volume and intensity of European R&D compared to the USA and Japan are smaller and poorer. Since the issue of the Lisbon strategy, research and development have progressively become a top priority for the European Commission. The Directorate general for research has published numerous communications, studies and other documents and has come with new ideas and initiatives. There have been expert groups issuing studies about European R&D on demand of the European Commission. Furthermore, the Framework programme for research and technological development of the European Community has been providing financial support to collaborative research in Europe since more than twenty years. However, neither the statistical data on EU R&D volumes, nor the statistics on Europe's patent intensity have shown important progress.

Since 1984 the European Community provides financing to selected R&D projects through Framework Programmes. The volume of programme budget has risen over the years and has surpassed €50 billions for the actual Seventh Framework Programme. The Commission has organised public debates and has ordered expert reports after the sixth framework programme in order to prepare a customised and better functioning FP7. The importance of R&D and Europe's handicap in this field was repeated in the European Research Area proposal, in the Lisbon Strategy, the Kok report, the Renewed Lisbon strategy and most recently in the Aho report. At the same time, concrete problems and concrete instruments for their solution were proposed in the Kok and Aho reports. The Commission has realised many new initiatives for the European R&D such as the European Research Council and its basic research grants,

the European Technology Platforms and the Joint Technology initiatives. The proposal for a European Institute of Technology also comes from the Commission and European stakeholders has been discussing this proposal for several years now. Structural funds and the Competitiveness and Innovation Framework Programme also provide opportunities to finance R&D in the EU.

The abovementioned programmes and initiatives represent an opportunity for European researchers from all member states. The Czech state has developed ways to facilitate the participation of Czech research organisations in the framework programme projects. At the same time the Czech research policy has found an inspiration in the framework programmes priorities. However, the intensity of Czech participation in the European framework programmes has been very low compared to other countries. There are very able and proactive individuals in the Czech Republic who have successfully participated in the FP projects but there are not enough of them due to a lack of motivation. The European research policy has been fruitful to the Czech Republic but it cannot substitute the efforts that have to be made on the state level.

European research policy is an opportunity for the European research. The European Commission has set itself a challenge to make its best at the EU level; however the Commission cannot make the efforts at the member states level instead of the state, regional and local authorities. Moreover, the R&D must be considered as top priority by every citizen, every research institution, enterprise, university, region and state; all of them should adopt their behaviour to this priority. Complaining about cumbersome Brussels bureaucracy may be easy but it will not save Europeans from losing their living standard.

7 SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázky

Obr. 1: Rozpočet rámcových programů EU v miliardách Euro	15
Obr. 2: Organizační schéma priorit šestého rámcového programu.....	17
Obr. 3: Indikativní struktura sedmého rámcového programu (v milionech Euro).....	30
Obr. 4: Struktura podpory programu Spolupráce (v milionech Euro).....	31
Obr. 5: Graf absolutní účasti států a počtu účastí států na 1 milion obyvatel.....	88

Tabulky

Tab. 1: Příspěvek ČR do rozpočtu EU jako podíl celkového rozpočtu EU.....	76
Tab. 2: Vývoj příspěvku ČR do rozpočtu EU (v %) a procenta získaných prostředků z distribuovaného rozpočtu RP6.....	89

8 SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny Evropské unie

EUROPEAN SCIENCE FOUNDATION, *Europe's framework for research; ESF response to the European Commission's Proposal for a Framework Programme (2002-2006)*, datum publikace chybí, dostupné na

<http://www.esf.org/publication/21/framework.pdf>, staženo 16.1.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *Cost models for the Sixth Framework programme*, 10.3.2003, dostupné na http://www.6rp.cz/dokums_dokumenty/model_156.pdf, staženo 30.4.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *FP7, Tomorrow's Answers Start Today*, DG Research, Brusel, 2006; dostupné na http://ec.europa.eu/research/fp7/pdf/fp7-factsheets_en.pdf, staženo 15.1.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *FP7, Zitřejší odpovědi se rodí už dnes*, Brusel, 2006; dostupné na http://ec.europa.eu/research/fp7/pdf/fp7-factsheets_cs.pdf, staženo 15.1.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *General Budget of the European Union for the financial year 2006*, Lucemburk, Office for official publications of the European Union, leden 2006, ISBN 92-79-01144-8, dostupné na

http://ec.europa.eu/budget/library/publications/budget_in_fig/syntchif_2006_en.pdf, staženo 10.1.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *Investing in Research: an Action Plan for Europe*, COM(2003) 226 final/2, Brusel, 4.6.2003, dostupné na <http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/226/en.pdf>, staženo 2.4.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *More Research and Innovation – Investing for Growth and Employment: A Common Approach*, Brusel, říjen 2005, COM(2005) 488 final,

dostupné na http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/comm_native_com_2005_0488_4_en_acte.pdf, staženo 1.4.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *More research for Europe. Towards 3% GDP*, sdělení č.COM(2002) 499, Brusel, září 2002, 22 str., dostupné na <http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/499/en.pdf>, staženo 16.2.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *New Framework Programme Launched: A Handout*, DG Research, Brusel, 2002, dostupné na http://ec.europa.eu/research/fp6/pdf/facts_en.pdf, staženo 15.1.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *Proposal for a decision of the European Parliament and of the Council Concerning the Multiannual Framework Programme 2002-2006 of the European Community for Research, Technological Development and Demonstration Activities, Aimed at Contributing Towards the Creation of the European Research Area*, COM(2001)94 final, dostupný na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0094en01.pdf, staženo 14.1.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *Proposal for a regulation of the European Parliament and the Council establishing the European Institute of Technology*, COM(2006) 604 final/2, Brusel, 13.11.2006, dostupné na http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eit/doc/com604_en.pdf, staženo 15.4.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *Responding to the Five-Year Assessment of Community research activities (1999-2003) carried out by high level independent experts*, COM(2005) 387 final, Brusel, 24.8.2005, dostupné na http://www.avcr.cz/data/vav/vav-eu/com2005_0387en01.pdf, staženo 20.1.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *Simplification in the 7th framework programme*, pracovní dokument č. SEC(2005) 431, Brusel, 6.4.2005; dostupné na http://ec.europa.eu/research/future/pdf/ec_2005_0431_1_en.pdf, staženo 15.1.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *Social values, Science and Technology. Special Eurobarometer 225*, DG Research a DG Press, Lucemburk, Červen 2005, str. 74. Staženo 10.1.2007 z http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_225_report_en.pdf

EVROPSKÁ KOMISE, *The Fifth Framework Programme for Research and Technological Development (1998 – 2002): Building on the Past*, 6.10.1996, dostupné na <http://ec.europa.eu/research/fp5/pdf/notes-presentation-fp5.pdf>, staženo 16.1.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *The Sixth Framework Programme in brief*, Brusel, prosinec 2002; dostupné na http://ec.europa.eu/research/fp6/pdf/fp6-in-brief_en.pdf, staženo 13.1.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *Third Status Report on European Technology Platforms. At the launch of FP7*, str. IV, Lucemburk, březen 2007, dostupné na ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/technology-platforms/docs/etp3rdreport_en.pdf, staženo 14.4.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *Towards a European research area*, Brusel, 18.1.2000, COM (2000) 6; dostupné na <http://ec.europa.eu/research/era/pdf/com2000-6-en.pdf>, staženo 20.2.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *Working together for growth and jobs. A new start for the Lisbon Strategy*, COM(2005) 24 final, Brusel, 2.2.2005; dostupné na: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_024_en.pdf, staženo 4.4. 2007

EVROPSKÁ RADA, *závěry předsednictví*, Lisabon, březen 2000, dostupné na http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm, staženo 4.4.2007

EVROPSKÁ UNIE, *Smlouva o EU a smlouva o ES*, konsolidovaná verze, Hlava XVIII, článek 163, dostupná na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/ce321/ce32120061229en00010331.pdf>, staženo 15.9.2006

EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ, *Rozhodnutí 1982/2006/ES z 18. prosince 2006 o Sedmém rámcovém programu pro výzkum, technologický vývoj a demonstrační aktivity (2007 – 2013)*, publikováno v OJ L412/1, dne 30.12.2006; dostupné na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_412/l_41220061230en00010041.pdf, staženo 10.1.2007

EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ, *Rozhodnutí č. 1513/2002/EC o šestém rámcovém programu Evropského společenství pro výzkum, technologický vývoj a demonstrační aktivity, podílející se na vytváření Evropského výzkumného prostoru a na inovacích (2002-2006)*, publikováno v OJ L232/1 dne 29.8.2002, dostupné na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2002/l_232/l_23220020829en00010033.pdf, staženo 20.1.2007

EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ, *Rozhodnutí č. 1639/2006/ES Evropského parlamentu a Rady z 24.10.2006, ustavující Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace (2007 až 2013)*, publikováno v oficiálním věstníku č. L310/15, dne 9.11.2006, online dostupné na: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_310/l_31020061109en00150040.pdf staženo 15.4.2007

EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ, *Rozhodnutí Rady 84/338/Euratom, ESUO, EES z 29.6.1984*, zveřejněno v OJ L177 ze 4.7.1984

EVROPSKÝ PARLAMENT, *Procedura COD/2005/0043 - pozice EP po 1. čtení*, zpravodajem Jerzy Buzek; dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/oeil/FindByProcnum.do?lang=2&procnum=COD/2005/0043>, staženo 22.1.2007

RADA EU, *Tisková zpráva č. 11554/06 z 2747. jednání Rady Konkurenceschopnost*, 24.7.2006 Brusel; dostupné na http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/intm/90654.pdf, staženo 22.1.2007

VÝBOR REGIONŮ EU, *Názor na COM(2001) 94 final (návrh rozhodnutí o RP6)*, číslo procedury 2001/0053 COD, dostupné na <http://coropinions.cor.eu.int/coropiniondocument.aspx?language=EN&docnr=0283&year=2001>, staženo 16.1.2007

Neperiodické publikace

AHO., E. a expertní skupina, *Creating an Innovative Europe*, publikováno 20.1.2006, ISBN 92-79-00964-8, Lucemburk, dostupné na http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/aho_report.pdf, staženo 15.11.2007

AKADEMIE VĚD ČR, *Komentář k Pracovnímu dokumentu Komise „Zjednodušení v 7. rámcovém programu“*, Praha, 30.8.2005; dostupné na ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/academy_sciences_czech_simplification.pdf, staženo 15.12.2006

ALLEA, *Investing in Knowledge in Europe, Reflections of ALLEA on the proposals for the FP7*, Amsterdam, červen 2005; dostupné na <ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/allea.pdf>, staženo 15.1.2007

EUROCHAMBRES, *Position on Simplification Measures in the 7th Framework Programme for RTD*, září 2005, Brusel; dostupné na <http://cordis.europa.eu/documents/documentlibrary/2482EN.pdf>, staženo 20.1.2007

CHVOJKA, M. pro MŠMT, *Úkoly a cíle EUPRO*, 15.9.2006, dostupné na <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/ukoly-a-cile-eupro>, staženo 10.4.2007

KOK, W. a expertní skupina, *Facing the challenge. The Lisbon strategy for growth and employment*, Evropské společenství, Belgie, listopad 2004; dostupné na http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/kok_report_en.pdf, staženo 14.12.2006

MARIMON, R., *Mid-term Evaluation Report on New Instruments of FP6*, předneseno 3.7.2004 při neformálním setkání Rady pro konkurenceschopnost, dostupné na http://www.cordis.europa.eu/fp6/instruments_review, staženo 17.1.2007

NOWOTNY, H., *A European MIT? Zpráva Helgy Nowotné*, v té době předsedkyně EURAB, dostupné na <http://www.helga-nowotny.at/documents/eit.htm>, staženo 10.4.2007

OECD, *Factbook 2005: Economic, Environmental and Social Statistics*, dostupné na <http://miranda.sourceoecd.org/vl=2077684/cl=25/nw=1/rpsv/factbook/data/07-01-01-T01.xls>, staženo 8.4.2007

OECD, *Factbook 2007: Economic, Environmental and Social Statistics*, ISBN: 978-92-64-02946-0, str. 147, 148 a 150, dostupné na <http://titania.sourceoecd.org/vl=11338856/cl=11/nw=1/rpsv/factbook/>, staženo 10.5.2007

OECD, *Frascati Manual. The Measurement of Scientific and Technological Activities*, OECD Publishing, 2003, ISBN 9789264199033, 256 stran

ORMALA, E., *Five-year Assessment of the European Union Research Framework Programmes 1999-2003*, Office for Official Publication of the European Union, 2005, dostupné na http://ec.europa.eu/research/reports/2004/pdf/fya_en.pdf, staženo 20.1.2007

UNICE, *Position Paper: Proposal for a Seventh EU Framework Programme 2007 – 2013*, Brusel, červenec 2005, dostupné na ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/unice_fp7.pdf, staženo 10.2.2007

Ostatní prameny

Návrh novely zákona poslanců Waltera Bartoše a Ivana Ohlídala, novela zákona 130/2002 – sněmovní tisk 155, dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=155&CT1=0>, staženo 2.5.2007

Rozhovor s RNDr. Vladimírem Albrechtem, CSc., vedoucím Národního informačního centra pro Evropský výzkum, uskutečněný dne 27.3.2006 v Praze. Dr. Albrecht souhlasil s použitím citací z rozhovoru v této práci.

Rozhovor s Prof. Ing. Ivanem Wilhelmem, CSc., vládním zmocněncem pro evropský výzkum, uskutečněný dne 25.4.2007 v Praze. Prof. Wilhelm souhlasil s použitím citací v této práci.

Rozhovor s RNDr. Adolfem Filáčkem, ředitelem Kabinetu pro studium vědy, techniky a společnosti při Filosofickém ústavu AV ČR, který je českým zástupcem v programovém výboru Věda a společnost; uskutečněný dne 3.5.2007 v Praze. Dr. Filáček souhlasil s použitím citací v této práci.

Rozhovor s Mgr. Marcelou Linkovou, koordinátorkou projektu RP6 KNOWING a řešitelkou projektu Národní kontaktní centrum – Ženy a věda, uskutečněný dne 17.4.2007 v Praze. Mgr. Linková souhlasila s použitím citací z rozhovoru v této práci.

Rozhovor s Ing. Jiřím Vackem, řešitelem projektu RKO Západní Čechy a vedoucím Katedry managementu, inovací a projektů Západočeské univerzity v Plzni, uskutečněný 11.4.2007 v Praze. Dr. Vacek souhlasil s použitím citací v této práci

Rozhovor s Ing. Janem Sedláčkem, CSc., partnerem projektu RKO ve firmě Škoda výzkum s.r.o., uskutečněný v Plzni 23.4. 2007. Dr. Sedláček souhlasil s použitím citací v této práci.

Rozhovor s Ing. Janou Klementovou, ředitelkou firmy BIC Plzeň s.r.o. a partnerka projektu RKO západní Čechy, uskutečněný v Plzni 23.4.2007. Ing. Klementová souhlasil s použitím citací v této práci

Rozhovor s Ing. Luděkem Hynčíkem, Ph.D., vědcem působícím ve výzkumném centru Nové technologie na ZČU, uskutečněný 23.4.2007 v Praze. Dr. Hynčík souhlasil s použitím citací v této práci.

VACEK, J., *Závěrečná zpráva RKO pro Západní Čechy 2004-06*, projekt OK 450 programu EUPRO MŠMT, Plzeň, 10.1.2007, poskytnuto Dr. Vackem

VLÁDA ČR, *Usnesení vlády ze dne 7.června 2006 č. 681, příloha - Statut vládního zmocněnce pro evropský výzkum*, dostupné online <http://www.msmt.cz/vyzkum/vladni-zmocnenec-pro-evropsky-vyzkum/statut-vladniho-zmocnenec-1> , staženo 20.4.2007

VLÁDA ČR, *Usnesení vlády č. 645 z 30.září 1998*, viz: Ministerstvo zahraničních věcí, Národní program přípravy České republiky na členství v Evropské unii, str.35, červen 2001, dostupné na http://www.evropska-unie.cz/download/cz/oficialni_dokumenty/predvstupni_dokumenty/narodni_programy/NP2001cz.pdf , staženo 24.4.2007

Zákon 235/2004 Sb., § 81, část (1), Sbirka zákonů ročník 2004, částka 78, ze dne 23.4.2004

Literatura – knihy

LARÉDO, P. a MUSTAR, P., *Research and Innovation in the New Global Economy: an International Comparative Analysis*, edice New Horizons in the Economics of Innvation, 524 stran, Edward Elgar Publishing Velká Británie, 2001

PRNKA, T. a kol., *Průvodce systémem veřejné podpory výzkumu a vývoje v České republice 2006*, 144 stran, Ostrava, 2005, ISBN: 80-7329-112-6

Literatura – studie

WORLD ENERGY COUNCIL, *Energy technologies for twenty-first century*, Londýn, 2001, studie dostupná na http://www.worldenergy.org/wec-geis/publications/reports/et21/annex_I/eudata.asp#2

HUDSON, R. a kolektiv autorů, *The Innovation Manifesto. 9 ideas to bridge the gap between industry and academia – and make Europe more competitive in global technology*, in: Science|Business, březen 2006, Velká Británie, dostupné na http://www.sciencebusiness.net/pdf/Innovation_Manifesto.pdf, staženo 10.4.2007

INCE, M. a společnost QS Ltd., *World University Rankings, Top 200 World Universities Table*, in: *The Times Higher Education Supplement*, 6.10.2006, dostupné online po registraci: http://www.thes.co.uk/statistics/international_comparisons/2006/top_unis.aspx?window_type=popup, staženo 10.4.2007

SCHLEICHER, A., *Europe's University Challenge*, in: *OECD Observer*, č.254, Květen 2006, dostupné na <http://www.oecdobserver.org/news/fullstory.php/aid/1889/>, staženo 15.4.2007

Literatura – články

ALBRECHT, V., *Bilance účasti ČR v první polovině 6.RP*, in: časopis *ECHO*, č. 5/2006, vydává Technologické centrum AV ČR, ISSN 1214-7982

EURACTIV, *Community Patent*, in: *EurActiv.com*, aktualizováno 5.2.2007, dostupné na <http://www.euractiv.com/en/innovation/community-patent/article-117529>, staženo 15.4.2007

EURACTIV, *European Institute of Technology – Against all Odds?*, in: *EurActiv.com*, 7.3.2007, aktualizováno 27.3.2007, dostupné na <http://www.euractiv.com/en/science/european-institute-technology-odds/article-162299>, staženo 15.4.2007

EVROPSKÁ KOMISE, *Mid-term evaluation of FP6 praises ambition, but sees room for improvement on implementation*, DG Research, publikováno na serveru CORDIS News, dne 5.7.2005, dostupné na http://cordis.europa.eu/fetch?CALLER=NEWSLINK_EN_C&RCN=22282&ACTION=D, staženo 20.1.2007

WEIDNEROVÁ, S., *Odpočet DPH v projektech rámcového programu*, in: *Echo*, č. 01/2007, únor 2007, str. 4-6. Dostupné na http://www.tc.cz/dokums_raw/echo012007_29.pdf, staženo 28.4.2007

Internetové adresy

<http://cordis.europa.eu/scoreboard>

Portál Community R&D Information System EK, innovation scoreboard

<http://cordis.europa.eu>

Portál Community R&D Information System EK

<http://cordis.europa.eu/erawatch/>

Portál Community R&D Information System EK, projekt Erawatch

http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eit/index_en.html

Oficiální stránky EK pro Evropský technologický institut

http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/fonds/index_en.htm

Portál EK Inforegio o strukturální politice

http://ec.europa.eu/research/eurab/index_en.html

Domovská stránka Evropského poradního orgánu EURAB

<http://ec.europa.eu/research/fp4.html>

Stránky EK o RP4

<http://erc.europa.eu>

Domovská stránka Evropské rady pro výzkum

<http://rko.zcu.cz>

Domovská stránka projektu RKO západní Čechy

<http://www.circ.cz>

Domovská stránka projektu RP6 Czech Innovation Relay Centres

<http://www.epo.org>

Domovská stránka Evropského patentového úřadu

<http://www.europe-innova.org>

Domovská stránka iniciativy Europe-innova

<http://www.initiative-science-europe.org>

Domovská stránka Iniciativy pro vědu v Evropě

<http://www.jrc.cec.eu.int/>

Domovská stránka Společného výzkumného centra EU

<http://www.nicer.cz>

Domovská stránka projektu NICER

<http://www.ninet.cz>

Domovská stránka projektu NINET

<http://www.oecd.org/publications/factbook>

OECD – rozcestník statistických publikací Factbook

<http://www.sciencebusiness.net>

Domovská stránka zpravodajského časopisu SCIENCE|BUSINESS

<http://www.tc.cz>

Domovská stránka Technologického centra Akademie věd ČR

<http://www.vzlu.cz>

Domovská stránka Výzkumného a zkušebního leteckého ústavu, a.s.

<http://www.webometrics.info>

Domovská stránka projektu Webometrics – hodnocení světových univerzit

<http://www.zenyaveda.cz>

Domovská stránka projektu RP6 Národní kontaktní centrum – ženy a věda

9 SEZNAM ZKRATEK

Zkratka	Původní název	Český překlad*
ALLEA	All European Academies	Všechny evropské akademie
CA	Coordination Action	Koordinační akce
CIP	Competitiveness and Innovation Framework Programme	Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace
CREST	Committee for Scientific and Technological Research	Výbor pro vědecký a technologický výzkum
CZELO	Czech Liaison Office for Research and Development	Česká styčná kancelář pro výzkum a vývoj
DG	Directorate-general	Generální ředitelství
EIB	European Investment Bank	Evropská investiční banka
EIP	Entrepreneurship and Innovation Programme	Podnikatelský a inovační program
EIT	European Institute of Technology	Evropský technologický institut
EK	Evropská komise	
EPO	European Patent Office	Evropský patentový úřad
ERA	European Research Area	Evropský výzkumný prostor
ER	Evropská rada	
ERC	European Research Council	Evropská výzkumná rada
ES	Evropské společenství	
ESF	European Science Foundation	Evropská vědecká nadace
ETP	European Technology Platform	Evropská technologická platforma
EURAB	European Union Research Advisory Board	Poradní sbor EU pro výzkum
INCO	International cooperation	Mezinárodní spolupráce
JTI	Joint Technology Initiative	Společná technologická iniciativa
MEP	Manufacturing Extension Partnership	Partnerství pro rozšíření výroby
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR	

NASA	National Space Agency	Národní vesmírná agentura
NEST	New and emerging Science & Technology	Nová a vznikající věda a technologie
NICER	Národní informační centrum o evropském výzkumu	
NINET	Česká národní informační síť pro rámcové programy EU	
NoE	Network of Excellence	Síť excelence
NPV	Národní program výzkumu	
OKO	Oborová kontaktní organizace pro RP EU	
PPP	Public - Private Partnership	Partnerství veřejného a soukromého sektoru
RKO	Regionální kontaktní organizace pro RP EU	
RP	Rámcový program	
RSFF	Risk-Sharing Finance Facility	Finanční nástroj pro sdílení rizik
SP	Specifický program	
SSA	Specific Support Action	Akce specifické podpory
STIP	Specific Targeted Innovation Project	Specifické zacílené inovační projekty
STREP	Specific Targeted Research Project	Specifické zacílené výzkumné projekty
VaV	Výzkum a vývoj	

* tam, kde není originál česky